

CATALUNYA FUTUR

IMPULSEM L'ECONOMIA CATALANA

INDEX

1. Agraïments	3
2. Presentació del document	4
3. Part I: diagnòstic	6
4. Part II: resultats de l'enquesta	67
5. Part III: síntesi de conclusions	104

AGRAÏMENTS

Volem agrair a tothom qui ha participat en el procés "Catalunya Futur. Impulsem l'economia catalana" la bona disposició i col·laboració mostrada en tot moment. Sense aquest ajut hauria estat impossible tirar endavant una proposta de reflexió col·lectiva com la que ens havíem proposat. En especial, volem donar les gràcies a les persones que han participat més activament en la discussió i l'elaboració dels diferents documents: Josep M. Àlvarez, Unió General de Treballadors de Catalunya; Lluís Badia, Autoritat Portuària de Tarragona; Josep Manuel Basañez, Mercat de futurs financers; Jordi Canals, IESE; Fernando Casado, Institut de l'Empresa Familiar; Eusebi Cima, FEPIME; Jordi Conejos, Col·legi d'Economistes de Catalunya; Joan Coscubiela, Comissió Obrera Nacional de Catalunya; Josep Ferrer, Universitat Politècnica de Catalunya; Antoni Brufau, Cercle d'Economia; Josep González, PIMEC-SEFES; Rafael Hinojosa, Consell Econòmic i Social de Catalunya; Joan Hortalà, Borsa de Valors de Barcelona; Carlos Losada, ESADE; Joan Rosell, Foment del Treball; Antoni Serra, Barcelona Centre Financer Europeu; Jaume Tomàs, Fira de Barcelona; Joaquim Tosas, Autoritat Portuària de Barcelona; Joan Tugores, Universitat de Barcelona; Miquel Valls, Consell de Cambres; José García Montalvo, Marta Reynal-Querol, Walter Garcia, Andrés Catalán i Òscar López del Departament d'Economia i Empresa de la Universitat Pompeu Fabra i a l'empresa Price Waterhouse Coopers. I finalment, també volem fer extensiu el nostre agraïment als diversos experts que, amb les seves aportacions, han fet possible que aquest document hagi estat un procés veritablement participatiu.

PRESENTACIÓ

EL PROJECTE "CATALUNYA FUTUR. IMPULSEM L'ECONOMIA CATALANA"

El Govern de Catalunya ha volgut, durant l'any 2002, convidar els agents socioeconòmics del país a participar en un procés de discussió i consulta que hem anomenat "Catalunya Futur. Impulsem l'economia catalana", la finalitat del qual ha estat delimitar els grans objectius i prioritats que han de guiar el progrés econòmic de Catalunya els propers anys. El procés de diagnòstic, elevació de propostes i de conclusions ha estat complex ja que s'ha volgut comptar amb la participació de diferents àmbits i agents econòmics del país. L'objectiu final, doncs, és disposar d'un document que, a partir de la reflexió conjunta sobre la realitat socioeconòmica catalana defineixi les grans línies estratègiques de futur i les apostes que com a societat hem de fer a partir d'ara.

A continuació es detallen cronològicament les fites més rellevants d'aquest procés:

- Sessió de treball inaugural amb el grup impulsor . . . .6 de febrer de 2002
- Conferència del Conseller en Cap al Cercle Financer . . . 7 de març de 2002
- Jornada d'anàlisi organitzada per l'IESE . . . . .20 de març de 2002
- Documents de diagnòstic i de propostes
per a l'economia catalana elaborat pel
Col·legi d'Economistes de Catalunya . . . . . abril de 2002
- Reunions sectorials organitzades pel Govern . . . . . abril-maig de 2002
- Entrevistes en profunditat a 94 representants
del món econòmic i empresarial . . . . . maig de 2002
- Segona sessió de treball amb el grup impulsor . . . . . 3 de juliol de 2002
- Discussió i concreció de les propostes . . . . . setembre-octubre de 2002
- Compilació de documents i elaboració de conclusions . . nov.-desembre de 2002

El document que teniu a les mans s'ha estructurat en tres parts que abasten des de la formulació d'un diagnòstic fins al recull de conclusions: **Part 1:** diagnòstic, **Part 2:** entrevistes al món econòmic i empresarial i **Part 3:** síntesi de conclusions

La primera part ha estat elaborada a partir de l'encàrrec fet al Col·legi d'Economistes de Catalunya. La segona part incorpora les conclusions del procés d'entrevistes en profunditat a 94 personalitats del món econòmic i empresarial de Catalunya. Aquest estudi va ser encarregat a un equip del Departament d'Economia de la UPF dirigit pel professor José García Montalvo. Val a dir que la Generalitat de Catalunya no comparteix necessàriament les opinions expressades pels participants en l'enquesta. La tercera part, o síntesi de conclusions, així com la coordinació general d'aquesta publicació ha estat efectuada pels Departament de la Presidència i d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya, a partir del conjunt d'aportacions obtingudes al llarg del procés.

Les tres parts s'han estructurat temàticament d'acord amb els criteris formulats en la sessió inaugural, el 6 de febrer de 2002, de llançament del procés "Catalunya Futur. Impulsem l'economia catalana". El document de partida identificava set objectius compartits, cadascun amb una sèrie de mesures que pretenien estimular el debat. La proposta d'objectius, malgrat estar circumscrits a l'àmbit econòmic i empresarial, tenia la voluntat d'incorporar el conjunt de reptes i problemàtiques que afecten la societat. Els objectius compartits que es varen definir foren:

1.- La formació i l'aprenentatge, **2.-** Les infraestructures, **3.-** La internacionalització de l'economia catalana, **4.-** El dimensionament de les empreses, **5.-** La recerca, el desenvolupament i la innovació, **6.-** L'assoliment d'una ocupació de qualitat i **7.-** Modernització i competitivitat.

Els diferents documents que integren aquest compendi estan estructurats seguint la proposta d'objectius compartits, si bé la complexitat de l'objecte d'estudi ha motivat que en ocasions s'hi incloguin reflexions i propostes d'altres àmbits. Per tal de mantenir la riquesa del conjunt hem optat per incloure també aquests aspectes a partir de la convicció que la primera proposta era només un guió de treball per donar una certa homogeneïtat estructural a aportacions fetes des de diferents visions i sensibilitats.

PART I

DIAGNÒSTIC

---

0. L'economia catalana, motor del creixement econòmic espanyol i europeu	8
1. Dinamisme de l'economia catalana	9
1.1. L'economia productiva de Catalunya: anàlisi de la seva estructura sectorial	12
1.2. La inversió industrial com a impulsor del dinamisme de l'economia productiva	15
1.3. La internacionalització com a motor d'una nova economia	17
1.3.1. El comerç exterior	17
1.3.2. Les inversions estrangeres	19
1.3.3. Les inversions catalanes a l'estranger	23
1.3.4. L'activitat turística	26
2. L'empresa com a base de l'economia catalana	27
2.1. El teixit empresarial	27
2.2. Els centres de decisió	31
3. Les infraestructures: suport del dinamisme econòmic de Catalunya	34
3.1. Panorama de les infraestructures a Catalunya	34
3.2. Situació relativa de Catalunya	38
3.3. La diversitat de criteris en l'assignació de recursos estatals en infraestructures de transport	41
4. Un mercat de treball en sintonia europea	44
4.1. Trets més significatius	44
4.2. El nivell de qualificació del factor humà	45
4.3. Dèficit de mà d'obra en el mercat de treball	46
5. L'activitat econòmica al territori	48
6. La recerca, el desenvolupament i la innovació (R+D+I) com a repte	52
7. La Societat de la Informació com a fita de futur	57
7.1. Les tecnologies de la informació i la comunicació a les llars	57
7.2. Les tecnologies de la informació i la comunicació a les empreses	61
8. La qualitat de vida: factor d'atracció de Catalunya	64

0. L'ECONOMIA CATALANA, MOTOR DEL CREIXEMENT ECONÒMIC ESPANYOL I EUROPEU

Més enllà del paper que sempre ha tingut Catalunya com un dels principals motors de l'economia espanyola i que seguirà tenint, el seu futur només es pot entendre en el marc europeu i dins del context mundial. Les seves potencialitats de creixement solament tenen sentit dins del que és i serà la Unió Europea, entenent aquesta com un dels protagonistes més importants de l'economia internacional i sent conscients que els reptes de Catalunya, tot i estar íntimament vinculats a la realitat comunitària, ultrapassen aquest context. El Principat ha de fer front en els propers anys a fites de gran relleu, com, per exemple, l'ampliació de la Unió Europea a nous països, el desenvolupament dels països del nord d'Àfrica, l'estrenyiment de relacions amb el continent llatinoamericà, la cada vegada major competència dels països del sud-est asiàtic i la incorporació de la Xina a l'Organització de Comerç Mundial (OMC).

El paper de l'economia catalana passarà per convertir-se en un dels motors industrials i de serveis de la Unió Europea, esdevenint un clar protagonista de la l'economia del sud d'Europa i de la Mediterrània, però sense perdre de vista la necessitat de constituir un referent de l'economia mundial. No es tracta de transformar la nostra realitat econòmica, sinó més aviat de ser capaços d'adaptar-la a les circumstàncies d'una Europa més integrada i d'un món més globalitzat, aprofundint en els aspectes diferencials que doten Catalunya d'avantatge competitiu. La indústria, els serveis empresarials i logístics, el turisme, la formació i la recerca són alguns dels àmbits en els quals el Principat destaca, i que en el futur ens poden aportar encara més centralitat dins d'un marc en què la referència més propera ha de ser Europa. Cal potenciar el creixement econòmic català, però, a més, que aquest no perdi qualitat.

Impulsar les inversions i les millores de la competitivitat de Catalunya en aquesta direcció és el repte comú de tots els agents que actuen al Principat, tant públics com privats, la qual cosa vol dir una estreta col·laboració entre les administracions públiques i el teixit empresarial i social.

1. DINAMISME DE L'ECONOMIA CATALANA

Un tret indiscutible de l'economia catalana al llarg del temps és el seu dinamisme, sobre una base sòlida, estable i sanejada, és a dir, sobre les arrels que defineixen la marxa dels països industrialitzats. Aquest dinamisme s'ha caracteritzat per ser en general superior al de la mitjana de l'economia espanyola, de la Unió Europea i, fins i tot, dels països de l'OCDE. El creixement de les macromagnituds dels darrers anys així ho palesen, la qual cosa ha permès incrementar el pes econòmic de Catalunya i, al mateix temps, la renda per capita dels seus ciutadans, apropant-la als nivells d'altres països del nostre entorn més desenvolupat.

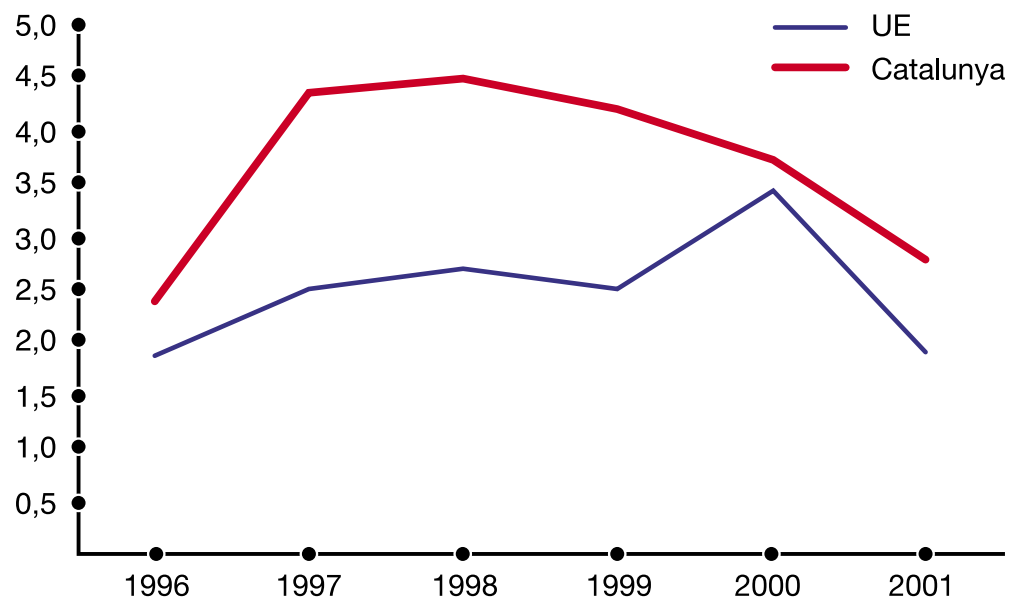
Dins el context d'Espanya, Catalunya s'ha caracteritzat en el període 1985-1996 per una taxa de creixement del PIB en termes constants d'un 4,1%, per sobre del 3,3% de mitjana estatal, dinamisme que entre el 1996 i el 2001 ha estat d'un 3,4%, similar a la taxa corresponent al conjunt espanyol. El diferencial de dinamisme mantingut per Catalunya durant molts anys ha permès que el seu pes econòmic dins el global de l'Estat en termes de PIB hagi passat del 18,1% el 1986 al 19,2% el 2000. A més, no s'ha d'oblidar que Catalunya és la comunitat autònoma més important des del punt de vista econòmic (130,8 milions d'euros de PIB estimat l'any 2002), amb un volum molt per sobre del d'altres regions (la Comunitat de Madrid compta amb un PIB estimat en 108,2 milions d'euros).

Val a dir que el major pes específic de Catalunya en relació a l'Estat en termes de PIB i en termes de població ocupada, així com el dinamisme més gran del primer que del segon, palesa diversos fets força importants a destacar. D'una banda, que Catalunya es caracteritza per uns nivells de productivitat superiors a la mitjana estatal i, per altra part, que l'evolució de la productivitat al llarg dels anys ha estat més favorable per a Catalunya que per al conjunt d'Espanya. Tot l'anterior ha suposat que la renda per habitant registri un fort creixement a Catalunya i, que entre el 1985 i el 1996 el PIB per capita augmentés en termes constants a una mitjana anual d'un 3,9%, per sobre del 3,1% de mitjana estatal. A més, es pot apuntar que segons dades de l'any 2000 totes les províncies catalanes presentaven uns indicadors de renda i benestar superiors en més d'un 10% a la mitjana espanyola, destacant, especialment, Girona i Lleida (128 i 125 sobre una mitjana d'un 100 en renda disponible per càpita).

En el context europeu, Catalunya es caracteritza per disposar d'una economia d'una magnitud en termes de PIB comparable a la de diversos estats comunitaris o a algunes de les seves regions industrials més dinàmiques. Mesurat en paritat de poder de compra, el PIB català és un 16% més gran que el de Finlàndia i un 51% més elevat que el d'Irlanda, segons dades de l'any 1998.

Dins la Unió Europea el Principat destaca com una de les regions més dinàmiques. Durant el període 1987-1996 (dades disponibles en el moment de redactar el diagnòstic) Catalunya va ser una de les vint-i-cinc regions europees que més van créixer. D'altra banda, d'entre les trenta regions més grans de la Unió Europea, és a dir, aquelles que representen més d'un 1% del PIB comunitari, el Principat se situa dins el grup de les que més aporten al creixement econòmic. Concretament, en el període 1986-1997 aquesta aportació va ser del 2,3%, proporció només superada per set de les regions europees. Això s'explica perquè el creixement de l'economia catalana va ser en aquest període -després de la de Berlín- el més elevat, amb una taxa real anual acumulativa d'un 3,7%, mentre que la mitjana de la Unió Europea fou d'un 2,4%. Val a dir que entre el 1995 i el 2001 el PIB de Catalunya ha crescut constantment a una taxa d'entre 0,5 i 1,5 punts percentuals per damunt de la mitjana europea, i de l'ordre de mig punt per sobre de la mitjana corresponent als països més industrialitzats integrats dins l'OCDE. Pel que fa específicament als anys 2000 i 2001, es pot assenyalar que el PIB català ha crescut un 3,7% i un 2,4%, respectivament, mentre que el PIB comunitari ha augmentat un 3,3% i un 1,7% -3,5% i 1,6% la zona euro- i el de l'OCDE un 3,7% i un 1,0%. D'altra banda, cal destacar que el dinamisme de Catalunya també s'ha posat en relleu en els increments de productivitat. De fet, al llarg del període 1986-1997 el Principat registrà guanys de productivitat real a una taxa acumulativa anual d'1,6%, per sobre de la mitjana comunitària. D'entre les regions europees amb creixement de l'ocupació en aquests anys Catalunya va ser la setena en termes d'augment de productivitat.

Evolució del PIB de Catalunya i de la Unió Europea: 1996-2001 (taxes de creixement en %)

Font: Institut d'Estadística de Catalunya, Comissió Europea i Departament d'Economia i Finances

Tot l'anterior ha permès que el pes específic de l'economia catalana s'incrementi significativament en el conjunt de l'economia comunitària i dels països més industrialitzats, alhora que el nivell de renda del ciutadà català convergeixi progressivament a la mitjana d'altres països del nostre entorn. Així, es pot apuntar que el PIB per capita de Catalunya és lleugerament superior a la mitjana de la Unió Europea, i pren valors similars als de països com Finlàndia o Irlanda.

El fort dinamisme que l'economia catalana ha experimentat en els darrers anys es basa en un bon comportament de l'economia productiva i, al seu torn, en una estructura sectorial consolidada, i s'ha fonamentat en un intens creixement de la inversió industrial i en un acusat procés d'internacionalització econòmica.

1.1. L'ECONOMIA PRODUCTIVA DE CATALUNYA: ANÀLISI DE LA SEVA ESTRUCTURA SECTORIAL

Des del punt de vista de la seva composició sectorial, cal destacar que l'economia catalana es caracteritza per ser molt diversificada i eminentment transformadora, seguint les grans línies de desenvolupament dels països més industrialitzats. Al llarg de la seva història, Catalunya ha passat de tenir una base fonamentalment agrària, a transformar-se en una economia industrialitzada i, més tard, a incorporar-se al procés de terciarització. El canvi estructural més evident de les últimes dècades ha suposat que Catalunya passés d'estar abocada a un mercat intern a convertir-se en una economia fortament exportadora, amb una espectacular evolució del seu grau d'obertura.

Segons dades de l'any 2000, l'estructura econòmica de Catalunya compta amb un pes específic important de la indústria, que suposa el 29,1% del VAB total, però també disposa d'un sector serveis d'una gran envergadura, atès que hi aporta el 61,3%. En comparació amb la Unió Europea, s'observa que Catalunya palesa una composició sectorial caracteritzada per un major pes específic de la indústria i de la construcció, i per una menor rellevància dels serveis i de l'agricultura. Es pot afegir que Catalunya és una de les regions europees que presenta un grau d'especialització més elevat en activitat industrial, per darrere solament de Baden-Württemberg i Renània-Palatinat, i per sobre, per exemple, de la Llombardia, Nord-Westfàlia o Roine-Alps. Val a dir que l'estructura sectorial del Principat és molt similar a la de la Llombardia o a Finlàndia, amb la indústria i els serveis com a eixos bàsics. Realment, la marxa de l'economia catalana apareix íntimament vinculada a l'evolució d'aquests dos grans sectors. A tall d'exemple, es pot apuntar que la moderació en el ritme de creixement del PIB de Catalunya de l'any 2001 s'explica, bàsicament, per la desacceleració experimentada per l'activitat industrial, que va passar d'un dinamisme d'un 3,9% el 2000 a un 1,5% el 2001, mentre que el conjunt econòmic registrà un augment d'un 3,7% i d'un 2,5% en els mateixos exercicis.

Composició sectorial de l'economia de Catalunya i de la Unió Europea (% del valor afegit brut de l'economia)

Sectors econòmics	Catalunya (2001)	Unió Europea (2000)
Agricultura	1,6	2,1
Indústria	28,6	22,8
Construcció	8,2	5,4
Serveis	61,6	69,7
TOTAL	100,0	100,0

Font: Institut d'Estadística de Catalunya i Eurostat i Memòria Econòmica Cambres de Comerç de Catalunya.

En l'àmbit d'Espanya, Catalunya és la comunitat autònoma que concentra un dels majors potencials d'activitat industrial i de serveis. De fet, a Catalunya es localitza el 30,9% de la indústria espanyola i el 18,0% del sector terciari en termes de PIB. Val a dir que durant la segona meitat de la dècada dels anys noranta el pes específic de Catalunya sobre la indústria estatal ha crescut en més de 7 punts percentuals, mentre que s'ha mantingut estable pel que fa als serveis. Pel que fa a la resta de branques, cal apuntar que en els darrers anys la rellevància de Catalunya dins el global d'Espanya disminueix en termes d'activitat agrària i s'incrementa uns 2 punts percentuals en construcció.

Respecte al conjunt estatal, Catalunya palesa un major grau d'especialització en activitat industrial i en serveis de mercat, però inferior pel que fa a l'agricultura i als serveis no destinats a la venda. En el cas concret de la indústria, això es manifesta en el fet que Catalunya abraça una part molt important d'algunes activitats específiques del global espanyol, algunes de les quals són estratègiques des del punt de vista estructural i tecnològic. Exemples d'això es troben a la química i els plàstics (cas de la química bàsica i la farmàcia), el tèxtil i la confecció (cas de la majoria de subsectors), l'alimentació i begudes (cas del cava), els productes metàl·lics i la maquinària (cas de maquinària lleugera per a la indústria transformadora), el material de transport (cas dels components per a l'automoció i de les motocicletes i ciclomotors), el material elèctric (cas de l'aparellatge elèctric i dels fils i cables aïllats) i l'electrònica (cas de l'electrònica de consum). No s'ha d'oblidar, en qualsevol cas, l'important i dinàmic teixit econòmic que s'engloba en les activitats de serveis, amb un pes específic molt rellevant del comerç, el transport, l'hostaleria i les finances i assegurances. En el cas del comerç, per exemple, l'any 2001 es comptabilitzen 111.507 establiments, amb una ocupació en el comerç minorista de 266.125 persones. Catalunya concentra el 19,4% del VAB del comerç minorista del conjunt estatal. Val a dir, així mateix, que el Principat destaca com a capdavanter a Espanya en l'àmbit dels serveis de caire privat, amb una presència notable i hegemònica en àmbits com per exemple l'ensenyament, la sanitat o el transport.

Cal ressenyar, però, que la composició sectorial de l'economia catalana no ha estat estàtica al llarg del temps. Catalunya ha sabut acomodar en tot moment la seva estructura als contextes econòmics, productius i tecnològics de cada època. Així, per exemple, en el cas industrial s'observa com la preponderància del tèxtil i la confecció

va deixar pas al protagonisme de les branques metal·lúrgiques, així com la de la química i plàstics i de l'alimentació i begudes. Per exemple, es pot apuntar que les branques metal·lúrgiques han passat d'aportar el 13,2% del valor afegit brut industrial l'any 1953 a aportar al voltant d'una tercera part en l'actualitat. Pel que fa al sector serveis, val a dir que les activitats més tradicionals, com les finances, el comerç o el transport, han estat capaces d'adaptar-se a nous marcs, incorporant tecnologies i transformant les seves estructures, alhora que s'han anat desenvolupant noves activitats, com ara les telecomunicacions o els serveis a les empreses. Es pot assenyalar que l'evolució de la composició sectorial de Catalunya s'ha caracteritzat al llarg del temps per un augment del pes específic de branques d'activitat de demanda dinàmica, d'intensitat tecnològica significativa i d'elevat valor afegit, apropant-se a l'estructura sectorial pròpia de la Unió Europea. Així, en el cas industrial s'aprecia que les branques considerades d'intensitat tecnològica mitjana passen d'aportar el 26,0% del valor afegit brut del conjunt del sector l'any 1993 a aportar el 31,8% el 2000. Tot i això, a Catalunya encara predominen –si bé amb un pes relatiu menor al del passat– aquelles activitats que se situen en l'àmbit de la demanda feble, de la intensitat tecnològica baixa i d'un valor afegit reduït, la qual cosa mostra que, malgrat que els avenços realitzats han estat importants, les diferències amb la Unió Europea són encara substancials. De fet, les branques d'intensitat tecnològica feble suposen gairebé el 56% del total industrial en termes de valor afegit brut.

Estructura sectorial de la indústria segons la intensitat tecnològica de les branques d'activitat: 1993 i 2000 (% sobre el valor afegit brut industrial)

Branques d'activitat	1993	2000
Branques d'intensitat tecnològica alta (material elèctric i electrònic, màquines d'oficina i instrumentació, i productes farmacèutics)	13,0	12,3
Branques d'intensitat tecnològica mitjana (química, cautxú i plàstics, material de transport, i maquinària mecànica)	26,0	31,8
Branques d'intensitat tecnològica feble (resta d'activitats)	61,0	55,9
Total	100,0	100,0

Font: Institut d'Estadística de Catalunya.

Actualment, el teixit sectorial de l'economia catalana és força divers, compta amb la presència de pràcticament totes les branques d'activitat, i segueix, a grans trets, els referents que marquen els països més desenvolupats. Dins el sector agrari, destaquen les activitats pròpies de l'agricultura i de la ramaderia, amb una destacadíssima i creixent importància de la indústria agroalimentària. Pel que fa la indústria, s'ha de ressenyar pel seu pes específic la química, l'alimentació i les begudes i la metal·lúrgia i els productes metàl·lics. Finalment, en el sector serveis cal destacar el comerç i les reparacions, la restauració i l'hostaleria, les finances, les assegurances i el transport.

Malgrat el caràcter equilibrat de l'estructura sectorial de l'economia, s'ha d'assenyalar que Catalunya mostra una participació encara poc significativa de sectors que es ara mateix, i en el futur més immediat, es consideren bàsics en el context internacional, com són, per exemple, l'aeronàutica, la biotecnologia, l'electrònica professional, la instrumentació, els nous materials, les telecomunicacions o la informàtica. Es tracta de branques de demanda dinàmica, i intenses en tecnologia i en valor afegit, que estan en la base de la nova economia i que diferencien els països més avançats.

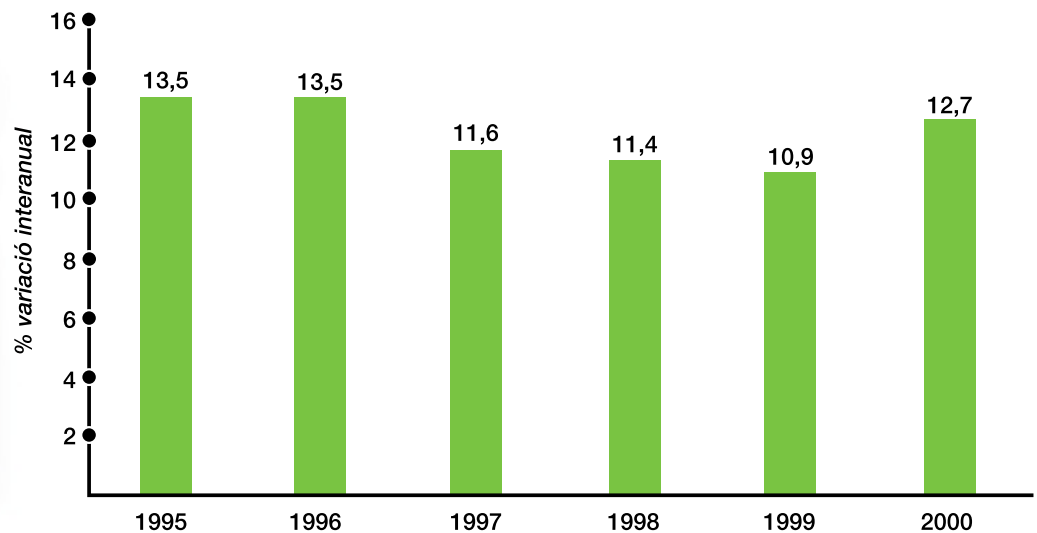
1.2. LA INVERSIÓ INDUSTRIAL COM A IMPULSOR DEL DINAMISME DE L'ECONOMIA PRODUCTIVA

El sector industrial ha crescut ininterrompudament a Catalunya des de l'any 1993 i en aquesta favorable evolució ha jugat un paper determinant la progressió de la inversió, la qual ha contribuït decisivament a la renovació i la modernització de l'aparell productiu de les empreses.

La inversió industrial és una variable extremament útil, no només per caracteritzar la conjuntura actual sinó, també, per anticipar comportaments econòmics a mitjà i llarg termini. No s'ha d'oblidar que la inversió és la principal responsable de les fluctuacions de la producció i l'ocupació industrial a curt termini, influeix de manera determinant en el creixement econòmic, atesos els efectes d'arrossegament sobre la resta d'activitats, i és el mitjà a través del qual els avenços tecnològics s'incorporen a les empreses. Com és evident, a més d'estar íntimament lligada a les expectatives de les empreses industrials sobre l'evolució econòmica futura, la marxa de la inversió informa sobre la consistència competitiva del teixit productiu.

Des que l'any 1995 es va iniciar l'estudi sistemàtic de l'evolució anual de la inversió industrial a Catalunya, aquesta variable ha crescut a taxes superiors al 10% anual en termes nominals. Això significa que l'increment acumulat de la inversió que ha rebut el sector industrial català entre el 1995 i el 2000 és superior al 100% en termes nominals o, si es prefereix, que les empreses industrials catalanes van invertir l'any 2000 més del doble de la quantitat que invertien el 1995, fet que, si més no, és expressiu d'un dinamisme empresarial molt significatiu a l'hora de renovar l'aparell productiu i millorar, així, la posició competitiva del sector industrial.

Evolució anual de la inversió industrial a Catalunya: 1995-2000

Font: Direcció General d'Indústria

1.3. LA INTERNACIONALITZACIÓ COM A MOTOR D'UNA NOVA ECONOMIA

El procés d'obertura a l'exterior de l'economia catalana està relacionat amb el procés de construcció europea. És a partir de l'Acord Preferencial del 1970 amb el que llavors es coneixia com a Mercat Comú i, sobretot, arran de l'adhesió d'Espanya a la Comunitat Europea l'any 1986 que Catalunya accelera el seu procés d'internacionalització, la qual cosa s'expressa en un creixement intens del seu comerç exterior, l'arribada d'una gran quantitat d'inversió estrangera i, en els darrers anys, la realització d'una xifra molt considerable d'inversions directes fora d'Espanya per part de les empreses catalanes. A això cal afegir el continu creixement que habitualment registra l'activitat turística.

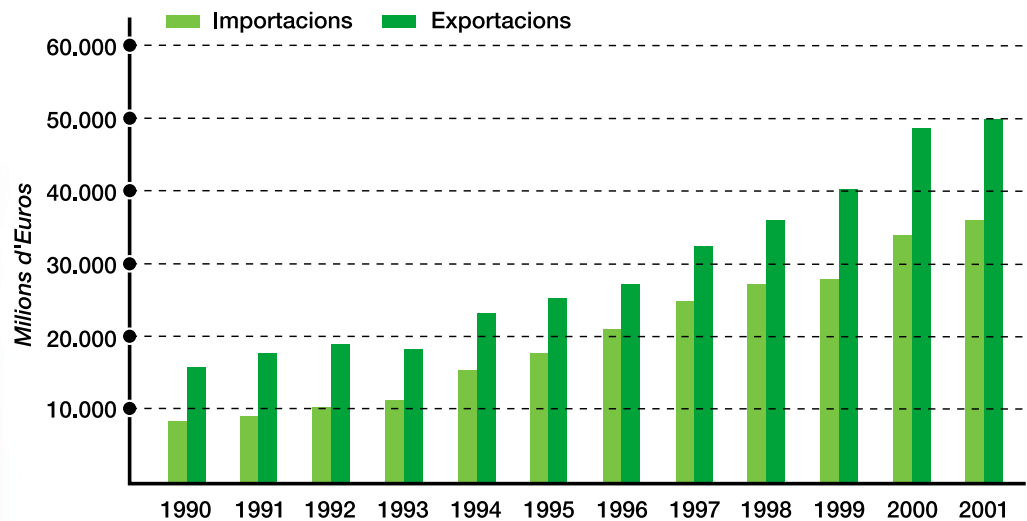
1.3.1. El comerç exterior

Pel que fa a l'activitat comercial, l'espectacular increment observat en els intercanvis de Catalunya amb l'estranger després de l'ingrés a la Comunitat Europea ha permès que el seu grau d'obertura (la proporció que el comerç exterior representa sobre el PIB) se situï al voltant del 70%, un percentatge molt important, especialment quan es comprova que era de poc més del 32% l'any 1986. En aquesta evolució cal destacar l'accelerada progressió de les exportacions, les quals s'han multiplicat per 6,7 en termes nominals entre el 1986 i el 2000, per passar de 828.000 milions de pessetes a més de 5,5 bilions de pessetes, cosa que significa una taxa d'increment anual acumulativa del 14,5%. A Catalunya hi ha actualment unes 17.000 empreses exportadores i les seves vendes a l'exterior superen les de països com ara Grècia, Hongria, Txèquia o l'Argentina. Val a dir que Catalunya concentra el 28,2% del total de les exportacions espanyoles segons dades del 2001, percentatge que resulta substancialment més elevat si hom considera les exportacions relatives a mercaderies de contingut tecnològic alt (38,3%), com les corresponents a farmàcia, electrònica o maquinària d'oficina.

Les importacions també s'han incrementat significativament en el període 1986-2000, en multiplicar-se per 5,4 en termes nominals i passar d'1,4 bilions de pessetes a 7,8 bilions de pessetes, cosa que significa una taxa d'augment anual acumulativa del 12,8%. Actualment, Catalunya abraça el 29% del total de les compres estatals a l'exterior. Com a conseqüència d'aquesta progressió de les importacions, notable però inferior a la de les vendes a l'estranger, el dèficit comercial ha crescut

a una taxa anual acumulativa del 9,9% en termes nominals, un ritme inferior al de les exportacions i les importacions. També com a conseqüència d'aquestes evolucions, la taxa de cobertura, és a dir, la relació entre exportacions i importacions o, si es prefeix, la part de les importacions que es pot finançar amb les exportacions, ha passat de xifres a l'entorn del 50% durant el final de la dècada dels anys vuitanta i principis dels noranta a xifres d'entre el 70% i el 75% a finals dels noranta.

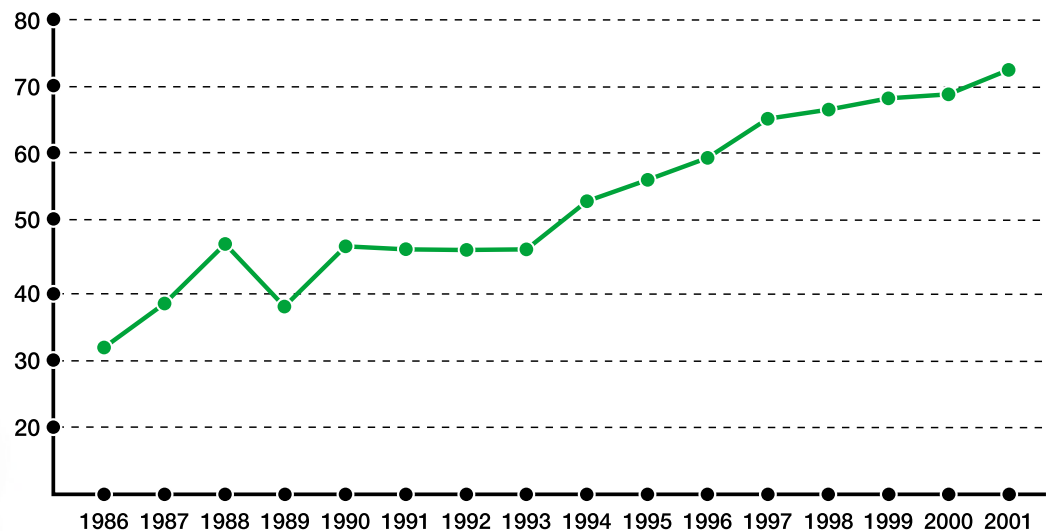
Evolució Comerç Exterior de Catalunya 1990-2001

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

L'observació de la distribució geogràfica del comerç exterior de Catalunya mostra el pes dominant que té la Unió Europea com a proveïdor d'importacions i com a mercat de destinació de les exportacions. Així, mentre que el 1985 el comerç amb la Comunitat Europea representava el 45% dels nostres intercanvis exteriors, l'any 2001 les exportacions van representar el 70% i les importacions el 62%. Entre la resta de socis comercials de Catalunya cal assenyalar els països llatinoamericans, els Estats Units, la resta d'Europa Occidental i el nord d'Àfrica pel que fa les exportacions, i els Estats Units, els països asiàtics i la resta de països europeus quant a les importacions.

Evolució del grau d'obertura comercial de l'economia a Catalunya: 1986-2001
(exportacions + importacions sobre el PIB, en %)

Font: Institut d'Estadística de Catalunya i elaboració pròpia.

1.3.2. Les inversions estrangeres

Pel que fa a les inversions estrangeres directes, el desequilibri entre entrades i sortides ha estat, tradicionalment, molt més accentuat que en els intercanvis comercials. La inversió forana a Catalunya va representar el 2001 el 5,4% del PIB català, mentre que la inversió catalana a l'estranger, tot i el seu extraordinari dinamisme durant els darrers anys, suposà el 3% del PIB. No obstant això, aquesta circumstància està canviant significativament.

La inversió procedent de l'exterior assoleix unes magnituds considerables al Principat a partir, fonamentalment, de començaments de la dècada dels anys noranta. Es va mantenir en registres molt estables durant la primera meitat de la dècada i va créixer de manera sostinguda durant la segona meitat. Cal aclarir que el 1999 es produeix una davallada que és conseqüència dels canvis metodològics que es van produir en la recopilació d'informació estadística en aquell any. Des de llavors, les estadístiques d'inversió estrangera directa no inclouen les reinversions de societats estrangeres presents a Catalunya i que representaven una quarta part del total.

L'any 2001 la inversió forana a Catalunya ha estat de 1.119 milers de milions de pessetes mentre que el 2000 va ser 1.209 milers de milions de pessetes. Segons el Centre d'Innovació i Desenvolupament Empresarial (CIDEM), el 2000 es comptabilitzava un total d'unes 2.000 multinacionals estrangeres amb presència a Catalunya.

La inversió estrangera al Principat es concentra especialment en el sector industrial, el qual ha rebut gairebé la meitat del total en el període 1986-2000, amb anys en els quals ha arribat a representar gairebé el 80%. Aquesta inversió ha estat especialment important en les activitats anomenades estructurants, raó per la qual ha tingut un paper molt important a l'hora de generar efectes induïts sobre la resta del teixit productiu i articular a partir de la seva activitat una veritable trama de relacions interempresarials. La inversió estrangera ha dinamitzat notablement el sector industrial català en aportar tecnologia, formació dels treballadors, nous mètodes de gestió i producció i, eventualment, activitats de recerca i desenvolupament.

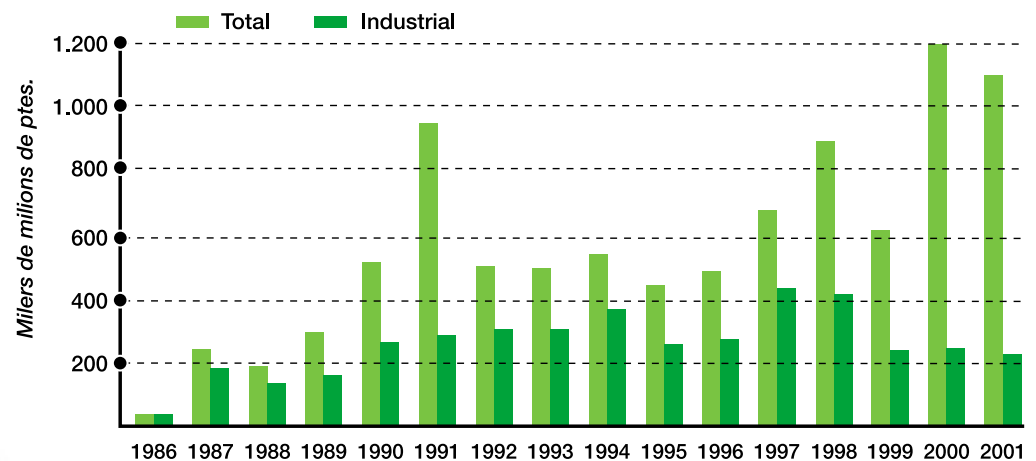
A Catalunya hi ha instal·lades més de 600 multinacionals industrials estrangeres ¹, la importància quantitativa de les quals és considerable, ja que, malgrat representar només l'1,7% del total d'empreses manufactureres amb assalariats, suposen el 47,5% de la facturació total de la indústria, el 60,5% de les exportacions i el 39,7% de l'ocupació industrial. La importància del seu impacte s'expressa també en el fet que les deu més grans ² generen a Catalunya el 15% de la facturació industrial, el 30% de les vendes a l'exterior i el 9% de l'ocupació industrial.

---

¹ J. Solà, P. Miravittles i G. Rodríguez (2001), "Estratègies industrials de les multinacionals estrangeres a Catalunya", Papers d'economia industrial, núm. 15, Departament d'Indústria, Comerç i Turisme.

² Seat, SA; Nissan Motor Iberica, SA.; Bayer Hispania, SA; Nestlé España, SA.; Sony España, SA.; Grupo Novartis; Danone, SA; Henkel Ibérica, SA.; Torraspapel, SA; i Solvay España, SA.

Evolució de la inversió estrangera a Catalunya: 1986-2001

Font: Institut d'Estadística de Catalunya.

Val a dir que l'estratègia d'implantació de multinacionals industrials a Catalunya ha seguit pautes diferents en funció del temps. Fins a la dècada dels anys setanta, les inversions estrangeres cercaven subministrar el mercat interior, ateses les barreres aranzelàries existents. Aquesta circumstància explica que, en bastants casos, la grandària de les factories catalanes sigui menor que la de les altres filials de la corporació ubicades en països que en aquella època ja formaven part de la CEE. Això no obstant, el proteccionisme pot haver estat una condició necessària, però en absolut suficient, per la presència continuada en el temps de les empreses multinacionals a Catalunya. L'existència d'un teixit industrial complementari (empreses subministradores) i d'unes infraestructures adequades (xarxa de comunicacions, centres científicotècnics, serveis, etc.) han estat decisius per consolidar la multinacionalització de la indústria catalana. Val a dir, al respecte, que Catalunya ocupa una posició privilegiada entre les zones europees preferides pels empresaris per a invertir. Concretament, Barcelona se situa en el lloc 6 d'entre les ciutats europees en les quals els empresaris volen invertir, per darrere de Londres, París, Frankfurt, Brussel·les i Amsterdam, i per davant de Zuric, Madrid, Berlín i Munic ³.

³ Healey & Baker (2001), "European cities monitor".

Durant els anys vuitanta i noranta les inversions estrangeres cercaven subministrar el mercat europeu. La importància dels factors d'atracció de multinacionals (existència d'indústria auxiliar, d'infraestructures i de serveis) s'accentua quan Espanya s'insereix totalment en els processos d'integració econòmica supranacional. Amb la integració a la CEE, les multinacionals intensifiquen la seva especialització productiva en el context d'una divisió internacional de la producció entre les diferents subsidiàries i, a més, comencen la producció a gran escala per al mercat internacional. Les noves plantes ja tenen una dimensió adaptada a la grandària del mercat europeu i la seva activitat és complementària de la que es du a terme en els altres països. En la majoria de sectors, aquesta tendència, que es consolida la darrera dècada, atorga una creixent importància a les filials catalanes, ja que en bastants casos les converteix en gestores d'unes unitats de fabricació "estratègiques" (en el sentit d'insubstituïbles a curt termini), en ser les úniques que assumeixen una determinada producció.

En els darrers anys, l'evolució productiva que experimenten bastants filials catalanes de les multinacionals es tanca, en alguns casos, amb l'assumpció de responsabilitats en un àmbit clau de l'empresa, com és la recerca i el desenvolupament (R+D). Aquesta assumpció de responsabilitats encara és limitada, però presenta una tendència positiva. En els sectors químic, alimentari i electrònic la recerca i el desenvolupament de les filials adopta un vessant essencialment aplicat, molt proper al mercat, mentre que la recerca bàsica i precompetitiva es du a terme en uns pocs centres especialitzats arreu del món (normalment prop de la casa matriu). En el sector de material de transport, la funció dels centres tecnològics se situa en l'àmbit del disseny i també duen a terme funcions específiques (assaigs, verificacions). En aquest cas, la dimensió global de bastants productes fa que sigui habitual la col·laboració entre centres de diverses filials durant el seu període de gestió. Aquesta cooperació també té lloc, cada vegada més, entre els fabricants de vehicles i la indústria auxiliar. En la resta de sectors (paper, vidre, indústria gràfica, etc.), l'R+D que predomina per part de les filials està associada, sobretot, a la millora dels processos per augmentar la productivitat.

Evolució estratègica de les multinacionals industrials a Catalunya

Any de la inversió	Estratègia inicial	Característiques de les plantes	Evolució actual
Fins als anys setanta	<ul style="list-style-type: none"> • Subministrar mercat interior protegit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Petites 	<ul style="list-style-type: none"> • Es mantenen actives gràcies a: <ul style="list-style-type: none"> - Empreses subministradores, - infraestructures adequades.
Anys vuitanta i noranta	<ul style="list-style-type: none"> • Subministrar mercat europeu. • Especialització. 	<ul style="list-style-type: none"> • Grans 	<ul style="list-style-type: none"> • Producció a gran escala. • Unitats estratègiques. • Fabricació exclusiva a escala europea o mundial.
Actualitat	<ul style="list-style-type: none"> • Creixent importància de l'R+D. 	<ul style="list-style-type: none"> • Centres tecnològics 	<ul style="list-style-type: none"> • Estratègia d'investigació encara limitada, però amb tendència positiva.

Font: J. Solà, P. Miravittles i G. Rodríguez (2001), « Estratègies industrials de les multinacionals industrials estrangeres a Catalunya », *Papers d'Economia Industrial*, núm. 15, Departament d'Indústria, Comerç i Turisme.

Segons dades de la revista Fortune relatives a l'any 1998, es pot apuntar que a Catalunya estan presents amb activitat productiva 17 de les 40 multinacionals industrials més rellevants del món d'acord amb la seva xifra de negoci. Així mateix, s'ha de ressenyar que de les 100 primeres empreses multinacionals industrials segons importància de la seva activitat a l'estranger, mesurada en terme d'actius a l'exterior, que recull l'UNCTAND, l'any 1997 es comptabilitzen 32 grups amb activitat productiva a Catalunya. Val a dir que moltes d'aquestes multinacionals ocupen posicions de lideratge en els seus respectius segments o branques. Aquests són els casos de DaimlerChrysler, General Electric, Volkswagen, Siemens, Hitachi, Matsushita Electric, Sony Corporation, Nissan Motor, Fiat, Nestlé, Honda Motor o Hewlett-Packard.

1.3.3. Les inversions catalanes a l'estranger

Les inversions catalanes a l'exterior també han experimentat un extraordinari dinamisme en els darrers anys, que palesa el desig de les empreses de consolidar un posicionament internacional directe en els mercats en els quals operen. I tot això en un context caracteritzat per una intensificació de la competència i un progressiu procés de liberalització comercial. Malgrat això, la desacceleració econòmica recent ha fet que l'any 2001 la inversió catalana a l'estranger fos de 589.189 milers de milions de pessetes, és a dir, un 53% de la inversió estrangera rebuda el mateix exercici per Catalunya. En canvi el 2000 la inversió a l'estranger va ser de 1.085 milers de milions de pessetes, un 90% de la inversió estrangera rebuda.

Tot i l'embranchada de la internacionalització activa de les empreses catalanes, la inversió actual del Principat a l'estranger representa només al voltant del 5% del total d'Espanya (l'any 2000 va ser el 10%), percentatge molt inferior al que hauria de correspondre a Catalunya pel seu pes específic en termes de producció. Cal puntualitzar, però, que la major part de la inversió espanyola a l'estranger prové de la comunitat de Madrid i correspon als grans projectes d'inversió a Llatinoamèrica fets per empreses de gran dimensió, que, sovint, provenen directament o indirectament del sector públic, com és el cas, per exemple, de Repsol, Endesa i Telefónica. Cal afegir que el País Basc també té un gran pes específic en el volum de les inversions espanyoles a l'estranger com a conseqüència de les operacions financeres que protagonitza el BBVA.

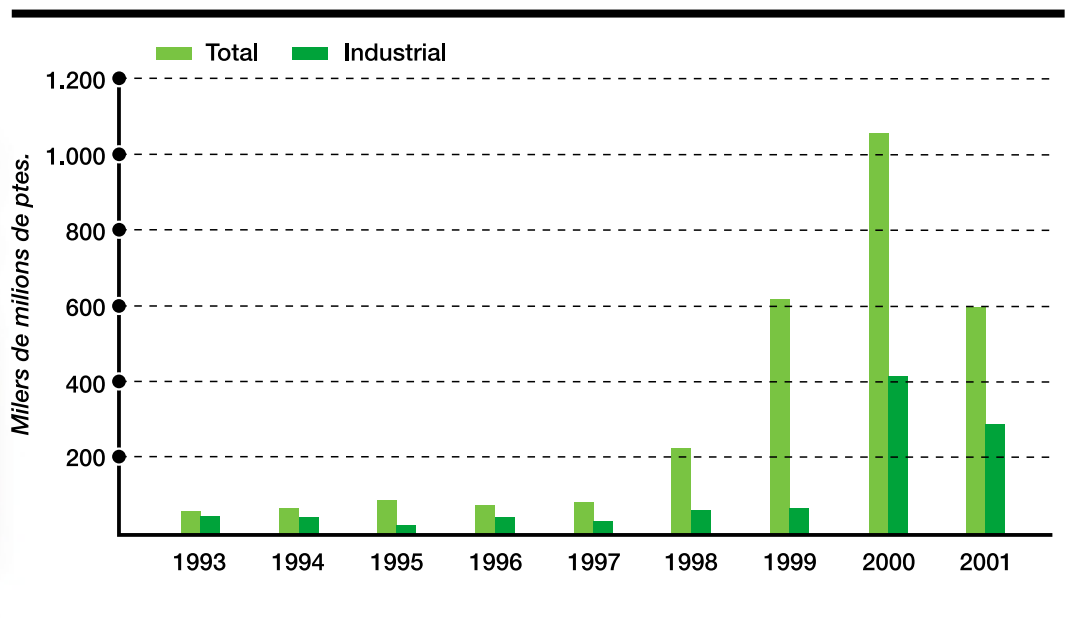
En l'anàlisi de les inversions de Catalunya a l'exterior destaca l'enorme pes relatiu de les inversions industrials, que l'any 2001 van ser el 52% i el 2000 el 40% del total. Cal significar que les inversions industrials catalanes a l'estranger van suposar l'any 2000 el 47% de les del conjunt d'Espanya, cosa que posa de manifest una major propensió a la internacionalització activa entre les empreses catalanes quan no es consideren les activitats financeres o de serveis, que estan molt centralitzades a Madrid.

El dinamisme de les inversions industrials a l'estranger durant els darrers anys ha estat de tal magnitud que ha provocat un canvi que alguns qualifiquen d'estructural. L'any 2000 Catalunya va ser per primera vegada en la seva història remitent net d'inversió estrangera industrial, dada que permet afirmar que el procés de multinacionalització de les empreses industrials és molt intens i que, per tant, la seva posició competitiva en el mercat global està millorant de manera molt significativa. Al respecte, es pot apuntar que, com estableixen les teories sobre les etapes de desenvolupament de la inversió estrangera, a mesura que l'economia d'un país es modernitza es van modificant els factors que caracteritzen les activitats empresarials amb vista a l'exterior, cosa que indueix una evolució des d'una posició de receptor net d'inversió estrangera directa a una altra de remitent net. En aquest procés, el desenvolupament econòmic va associat a una pèrdua d'importància dels actius naturals (mà d'obra barata i recursos naturals) i a un guany dels creats (tecnologia, qualificació de la mà d'obra, capacitats organitzatives internes, etc.), els quals es converteixen en la base de l'expansió internacional del país.

Pel que fa específicament al sector industrial, es pot assenyalar que l'any 2001 hi havia 164 empreses catalanes amb plantes de fabricació fora de l'Estat espanyol ⁴. Aquestes empreses tenien 368 establiments productius a l'estranger, facturaven 2,7 bilions de pessetes i donaven ocupació a gairebé 100.000 persones. Aquestes dades, tot i que són modestes en el context internacional, tenen un gran valor en termes dinàmics, atès que l'any 1997 el nombre de multinacionals industrials catalanes era de 106, els seus establiments a l'exterior eren 199, la seva facturació era d'1,5 bilions de pessetes i els seus ocupats poc més de 52.000.

Evolució de les inversions de Catalunya a l'estranger: 1993-2001

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

El perfil típic de les multinacionals industrials catalanes correspon al d'una empresa familiar, pertanyent al sector químic, alimentari o metal·lúrgic, que factura anualment menys de 10.000 milions de pessetes., que no té cap mena de participació estrangera en el seu capital social, que s'ha implantat productivament a l'exterior després de l'any 1986 i, generalment, a la Unió Europea o a l'Amèrica Llatina, que ha creat de nou els seus establiments productius a l'exterior, que ha compartit el risc amb la formalització d'una aliança amb un soci local, que ha decidit sortir a fabricar a l'exterior per diversificar els seus mercats, que ha finançat la inversió amb recursos propis, i que ha trobat la dificultat principal en la manca de personal qualificat al país de destinació de la seva inversió.

⁴ J. Fontrodona i J. M. Hernández (2001), "Les multinacionals industrials catalanes 2001", Departament d'Indústria, Comerç i Turisme.

1.3.4. L'activitat turística

Un altre referent important en el procés d'internacionalització de l'economia catalana és el fenomen del turisme. Catalunya és un lloc de destinació rellevant per al turisme en les seves diverses modalitats, i ofereix un ampli ventall de possibilitats (clima, muntanya, cultura, arquitectura, etc.). L'any 2001 el nombre total de turistes va ser de 32,176 milions, dels quals 12,925 milions foren estrangers (40%). Catalunya presenta una ràtio de turista estranger per habitant que ja supera el 2, mentre que a Espanya se situa en l'1,2. Aquest volum de turistes generaren uns ingressos globals de 9.587,4 milions d'euros, dels quals 7.114,5 milions d'euros van correspondre a turisme forà (74%). El creixement interanual d'aquests ingressos respecte al 2000 ha estat del 4%.

La importància de Catalunya com a destí turístic mundial es palesa en el fet que ocupa la posició 16 en el rànquing del turisme internacional com a lloc d'arribada, i concentra el 25,5% del turisme total d'Espanya, el 3,1% de l'uropeu i l'1,8% del mundial.

Pel que fa al turisme estranger, cal apuntar que la majoria prové de països comunitaris, entre els quals destaca França, seguit, a certa distància, d'Alemanya, Gran Bretanya i Itàlia. Val a dir que les destinacions principals dels visitants forans són Barcelona, que rep el 33,8% dels turistes, la Costa Brava, amb el 26,2%, i la Costa Daurada, amb el 23,7%.

Les possibilitats i la capacitat turística de Catalunya es manifesten en l'oferta hotelera existent, acompanyada de tot un conjunt de serveis complementaris, com ara el comerç, el transport i les diverses activitats de lleure adreçades a aquest col·lectiu (parcs temàtics, espectacles varis, etc.). L'any 2001 es comptabilitzaven 492.571 places d'allotjament, entre hotels (47,7% del total), càmpings (50,9%) i residències-cases de pagès (1,4%). Per tant, hi ha 78 places per cada 1.000 habitants. Pel que fa a l'oferta d'allotjament, s'ha de destacar la seva qualitat, atès que predominen les places d'alta categoria, tant en el cas dels hotels -on el 62,0% correspon a establiments de 3, 4 i 5 estrelles-, com dels càmping -on el 45,7% correspon a oferta de luxe i de primera categoria.

2. L'EMPRESA COM A BASE DE L'ECONOMIA CATALANA

2.1. EL TEIXIT EMPRESARIAL

A Catalunya hi ha gairebé mig milió d'empreses en el global de l'economia. Aquest teixit duplica el de països com Dinamarca, Àustria o Suècia i és molt similar al d'Holanda. Això fa que Catalunya tingui una mitjana d'aproximadament 80 empreses per cada 1.000 habitants, molt per damunt de les 52 del conjunt de la Unió Europea i de les 66 de l'Estat espanyol, cosa que permet parlar del Principat com una de les àrees amb una major densitat, fortalesa i dinamisme empresarials del nostre entorn. Catalunya concentra el 18,7% del total del teixit d'empreses existent a Espanya, percentatge que se situa en el 18,9% si es tenen en compte exclusivament les que compten amb assalariats.

El dinamisme empresarial es mostra, entre altres, en les dades que proporciona el Registre Mercantil Central sobre constitucions de societats mercantils. Segons aquesta font, entre els anys 1993 i 2001 es van crear a Catalunya 180.910 societats mercantils, una xifra que suposa el 19,4% de les 931.967 societats que en el mateix període es van posar en marxa en el conjunt d'Espanya. En el període 1999-2001 s'han creat a Catalunya al voltant de 22.000 societats mercantils per any.

El teixit empresarial de Catalunya es caracteritza per la presència majoritària d'unitats de petita i mitjana dimensió (PIME), i de propietat, fonamentalment, familiar. Així, l'any 1998 el 99,9% de les empreses tenen menys de 250 treballadors, entre les quals destaquen les de menys de 10 treballadors (93,7%). També es calcula que tres de cada quatre empreses són de propietat familiar, les quals suposen gairebé un 75% del PIB. Per tant, es pot afirmar que el Principat és un país de PIME i d'empreses familiars.

En comparació amb el conjunt d'Espanya, s'observa que l'estructura empresarial catalana presenta un perfil força similar, si bé es constata que les companyies de major dimensió, tot i tenir un mateix pes específic en termes d'unitats, es caracteritzen

per una mida quelcom superior segons nombre d'ocupats en el cas espanyol, atès que les firmes de més de 250 treballadors concentren el 24,5% dels treballadors a Catalunya i el 30,0% al global de l'Estat. Des d'una altra perspectiva, es pot assenyalar que a Catalunya tenen la seva seu social 560 de les 2.012 empreses de l'Estat que l'any 2000 van obtenir una xifra de vendes superior als 7.500 milions de pessetes (504 a la província de Barcelona), la qual cosa significa un 27,8% ⁵.

D'altra banda, l'empresa catalana es caracteritza clarament per una menor dimensió que l'europea. Així, al Principat cada firma ocupa de mitjana 4,2 treballadors, mentre que a la Unió Europea la mitjana és de 6,2 persones.

Però, més enllà de la seva importància en termes d'ocupació directa i indirecta, les PIME són imprescindibles per explicar la història empresarial de Catalunya, des del naixement dels oficis de base familiar, esdevinguts gremis medievals, fins a la conversió d'algunes empreses familiars actuals en veritables multinacionals, que són summament competitives en el context de la nova economia global.

Les causes que expliquen la rellevància de les petites i mitjanes empreses al teixit productiu català obliga a remuntar-se a la Revolució Industrial, quan, a diferència d'altres regions de l'Estat que disposen de primeres matèries i inputs energètics, Catalunya organitza la seva industrialització sobre la base d'un enorme esperit empresarial, que impulsa una gran quantitat de projectes en sectors òbviament no de capçalera sinó transformadors o manufacturadors. Aquestes activitats tenen un caràcter lleuger i la dimensió de les empreses acostuma a ser relativament reduïda. D'altra banda, l'entorn proteccionista que durant molts anys va estar vigent a l'economia catalana, i que va fer del mercat interior el principal referent, també ajuda a explicar el protagonisme de la PIME al Principat. Si bé una conseqüència negativa d'aquest entorn protegit va ser la dificultat de la iniciativa autòctona per crear grans companyies industrials, aquest factor va estimular l'esperit empresarial en afavorir l'aparició d'iniciatives que haurien tingut dificultats per materialitzar-se en un context més obert.

---

⁵ Fomento de la Producción, "Las 2.000 mayores empresas españolas", Fomento de la Producción, octubre 2001.

**Estructura del teixit empresarial de Catalunya, Espanya i Unió Europea
segons dimensió: 1998 (% sobre el total)**

	% Empreses		
	Catalunya	Espanya	Unió Europea
Menys de 10 treballadors	93,7	94,2	92,8
Entre 10 i 250	6,2	5,7	7,0
TOTAL PIME (<250 treb.)	99,9	99,9	99,8
Més de 250 treballadors	0,1	0,1	0,2
TOTAL	100,0	100,0	100,0

	% Ocupació		
	Catalunya	Espanya	Unió Europea
Menys de 10 treballadors	29,1	nd	33,2
Entre 10 i 250	46,4	nd	32,5
TOTAL PIME (<250 treb.)	75,5	70,0	65,7
Més de 250 treballadors	24,5	30,0	34,3
TOTAL	100,0	100,0	100,0

Font: Instituto Nacional de Estadística (INE), "Directorio Central de Empresas (DIRCE), 1998".

Tanmateix, el món assisteix a un imparable procés de globalització en el qual la dimensió és cada vegada més un element important de competitivitat. Les noves condicions econòmiques fan imprescindible tenir presència al mercat global, cosa que exigeix esmerçar recursos creixents a la dinamització de factors estratègics, com ara la innovació o la internacionalització. Aquesta demanda creixent de recursos obliga les empreses a assolir una talla progressivament més gran. I és aquest fet el que està a la base del creixent nombre de fusions i adquisicions i altres tipus d'estratègies empresarials (aliances, etc.) que darrerament es produeixen a l'economia mundial. Per això crida l'atenció que les empreses catalanes no participin en aquest procés amb el mateix ritme que ho fan les de molts països del nostre entorn.

A Catalunya hem vist en els darrers anys la fusió dels laboratoris Almirall i Prodesfarma, la compra per Roca Radiadores de la companyia suïssa Keramik Laufen o el pas de Myrurgia a l'òrbita de Puig. Però, tot i així, les empreses catalanes no estan participant amb intensitat en el procés d'augment de dimensió empresarial que s'està donant actualment al món.

És cert que un teixit productiu de PIME facilita l'adaptació al canvi i atorga flexibilitat en els moments de crisi, quelcom força important en un entorn canviant com l'actual i, a més, és garantia d'una cultura empresarial i d'una motivació superiors a les d'altres empreses. Però, no deixa de ser també cert que, avui en dia, la dimensió proporciona avantatges competitius, entre altres, en dos factors clau de l'estratègia empresarial com ara la innovació i la internacionalització, atès que, com és evident, les grans empreses disposen de majors recursos financers, tecnològics i productius, i tenen un accés més fàcil que les més petites a les grans xarxes de distribució. Per tant, la reduïda dimensió de les empreses que predominen en el teixit econòmic català constitueix una important limitació, que condiciona els seus trets competitius en un món globalitzat. Val a dir que les limitacions es manifesten, per exemple, en els aspectes financers, organitzatius, de recursos humans, d'innovació, de comercialització i de gestió empresarial. Es pot destacar, al respecte, els problemes associats a la insuficient professionalització de la gestió, a les dificultats per internacionalitzar-se, a la qüestió de la successió, a l'elevat pes de l'autofinançament i a les dificultats per assolir finançament exterior. Tot i això, hom ha de destacar els notables esforços realitzats per les empreses en els darrers anys en matèria de modernització i de millora de qualitat, amb l'objectiu d'assolir uns nivells de competitivitat que els permeti mantenir llurs posicionaments en uns mercats cada vegada més concurrents.

2.2. ELS CENTRES DE DECISIÓ

Un tema sempre polèmic en la discussió sobre la rellevància de l'economia catalana és el relatiu a les seus socials d'empreses i, més concretament, al trasllat d'aquestes des de Catalunya a la Comunitat de Madrid. Aquest debat es vincula al fet que algunes activitats s'estan desplaçant cap a la Comunitat de Madrid atretes per la concentració de centres de decisió empresarial. Val a dir que aquest fenomen no és nou, si bé s'ha intensificat com a resultat de la conjunció en l'actualitat de dos processos lligats a la capitalitat de Madrid, que en reforcen la posició. Es tracta, d'una banda, de la globalització econòmica i, de l'altra, de la reestructuració empresarial.

Pel que fa a la globalització, cal apuntar que en una economia progressivament més internacionalitzada com l'actual, en què les fronteres físiques són cada vegada més febles, en què les noves tecnologies d'informació i comunicació connecten els diversos agents i mercats més fàcilment i ràpidament i en què predomina, en definitiva, el que hom anomena una nova economia i una economia virtual, pren més força la divisió del món en àrees o regions econòmiques més que en països, quelcom habitualment utilitzat per analistes internacionals i per multinacionals. Val a dir que tant els mercats de capitals com els grans grups empresarials basen les seves estratègies en les diferents zones econòmiques del món assignant capitals per àrees, on es concentren les estructures centrals. Així mateix, el procés de globalització comporta un augment en la concentració geogràfica de les seus de grans empreses. Tot això afavoreix momentàniament la Comunitat de Madrid dins l'economia espanyola, tot i que Catalunya també manté un posicionament relatiu important.

D'altra banda, s'ha d'assenyalar que la reestructuració que està experimentant el teixit empresarial a l'economia espanyola en les seves diferents manifestacions (liberalitzacions, fusions, absorcions, privatitzacions, etc.) està propiciant la concentració de seus socials empresarials a la Comunitat de Madrid. Primer, perquè les seus socials dels grans monopolis sempre han estat localitzades a la Comunitat de Madrid. Segon, perquè la seu d'una empresa que resulta de la fusió de diverses companyies (amb diferents seus socials) tendeix a ubicar-se a la capital-ciutat principal del país. A més, les empreses de sectors regulats i/o amb dependència forta del sector públic tendeixen a situar els seus centres de decisió a prop de l'autoritat

reguladora -cas, per exemple, de les comissions reguladores del sector de l'energia, de les telecomunicacions o del mercat de valors- o del poder de decisió de compra, és a dir, a Madrid. Val a dir que aquests sectors mostren una major tendència a la concentració en el marc d'un sistema polític centralitzat.

Els estudis que s'han dut a terme al respecte il·lustren i matisen la polèmica sobre la importància o no de la localització de les seus socials de les empreses. En un d'aquests estudis es passa revista a l'evidència disponible sobre l'evolució de la concentració dels centres de decisió empresarial a Espanya i la relaciona amb el procés de canvi en l'economia derivat de la globalització ⁶. Per fer-ho, s'examina l'evolució de la localització dels centres de decisió de les grans empreses a Espanya en el període 1985-2000, tot adoptant la convenció de prendre -per restriccions en les dades disponibles- com a centre de decisió empresarial la seu social de l'empresa.

Entre els resultats bàsics obtinguts destaca el fet que, entre el 1985 i el 2000, d'entre les 500 empreses espanyoles més grans segons volum de vendes Madrid és la província que més seus socials d'empreses guanya en termes nets (25 seus), mentre que Barcelona en perd (3). En termes de comunitats autònomes, la Comunitat de Madrid en guanya 25, alhora que Catalunya en perd 8. Això no obstant, els canvis en els nombres nets de seus amaguen realitats econòmiques diferents, atès que no és el mateix guanyar o perdre una empresa gran que una de petita dins del global de les 500 primeres societats de l'Estat. Així, si es consideren les vendes capturades per empreses amb seu social a una comunitat autònoma –és a dir, si es considera l'evolució de les vendes atribuïdes a les seus de les 500 primeres empreses- en el període 1985-2000 Catalunya guanya pes específic sobre el total espanyol, en passar del 14,6% al 16,6%, dos punts percentuals que representen un augment del 3,8%, mentre que la Comunitat de Madrid el perd, en passar del 64,2% del total al 60,7%, tres punts i mig percentuals que representen una disminució del 5,4%. Tot i així, la sobreponderació de la Comunitat de Madrid en termes de seus en relació amb el seu pes econòmic és molt notable. Això confirma que la concentració espacial dels centres de decisió és superior a la concentració espacial de l'activitat econòmica.

---

⁶ X. Vives (2002), "Centres de decisió empresarial i activitat econòmica: els efectes de la globalització", Documents d'Economia Industrial, Departament d'Indústria, Comerç i Turisme.

Tanmateix, l'anàlisi anterior es realitza sota la consideració implícita que el centre de decisió de les multinacionals estrangeres que operen a Espanya està a la seva seu social a Espanya, on s'atribueixen les vendes corresponents. Un exercici interessant consisteix a assignar les delegacions de la multinacional a la matriu central, imputant, fins i tot, les vendes al país d'on és la multinacional. Això és coherent si es creu que les decisions empresarials de tipus estratègic es prenen a la casa matriu i no a les delegacions a cada país. En aquest cas, si es consideren els 250 primers grups d'empreses segons vendes i s'atribueixen a l'estranger les seus de les multinacionals controlades en la seva totalitat per capital estranger, s'observa que en el període 1985-2000 tant Catalunya com la Comunitat de Madrid perden pes relatiu en la distribució de les vendes capturades per grups amb seu a una comunitat autònoma o a l'estranger, i que la Comunitat de Madrid ho fa amb més intensitat que Catalunya. Catalunya passa de capturar el 9,8% de les vendes total a abraçar el 8,5%, la qual cosa vol dir una reducció del 12,9% (1,3 punts percentuals). Per la seva part, Madrid passa de capturar el 60,8% de les vendes a absorbir el 47,1%, la qual cosa significa una reducció del 22,6% (13,7 punts percentuals).

3. LES INFRAESTRUCTURES: SUPORT DEL DINAMISME ECONÒMIC DE CATALUNYA

3.1. PANORAMA DE LES INFRAESTRUCTURES A CATALUNYA

Les infraestructures són un dels principals determinants del desenvolupament d'un país, atès que tenen un impacte positiu i multiplicador sobre el creixement econòmic, la vertebració del territori i la competitivitat empresarial. Sense dubte, la seva contribució és bàsica en termes de reducció de costos, d'estímul a l'activitat, d'implantació de nous assentaments econòmics, d'atracció de recursos externs, amb clars efectes directes i indirectes sobre el conjunt d'un país. Es pot concloure, per tant, que les infraestructures tenen un important paper estructurant i estratègic. D'això s'infereix que una dotació d'infraestructures adequada en termes quantitius i de qualitat constitueix quelcom fonamental per garantir la competitivitat d'un territori i les seves possibilitats de desenvolupament en el futur, atenent els requeriments bàsics fixats per la demanda de l'actual societat.

Les necessitats de Catalunya en matèria d'infraestructures són nombroses, ja sigui per l'existència d'una important mobilitat de caràcter intern associada al seu potencial demogràfic i econòmic, o bé pel fet de ser lloc de pas de gran part dels fluxos que relacionen la resta de l'Estat amb la resta d'Europa i un dels referents més rellevants del Mediterrani. Tot i això, es palesa que la dotació actual d'infraestructures del Principat té certes insuficiències des del punt de vista quantitatiu i qualitatiu.

L'any 2001 la xarxa viària de carreteres de Catalunya estava conformada per 12.029 km, que en un 46,2% eren de titularitat de la Generalitat de Catalunya, i són transitades per un total de 32.556 vehicles per km. Entre línies urbanes i interurbanes es comptabilitzaven el 2001 un total de 315.073.000 viatgers per carretera (89,2% urbans i 10,8% interurbans), amb una progressió major en el nombre de viatgers interurbans que en els urbans, mentre que el transport de mercaderies se situava l'any 2000 en 186.472 tones (75,5% intrarregional i 24,5% interregional). A la xarxa viària de carreteres cal afegir una dotació de més de 1.000 km d'autopistes i d'autovies, amb una important presència d'autopistes de peatges. Val a dir que en conjunt es tracta d'una xarxa clarament radial, amb tres grans

eixos de carretera principals que s'inicien a Barcelona. El Principat concentra el 13% de la infraestructura viària espanyola, de la qual un 25% és de peatge. Cal apuntar que Catalunya està per sota de la mitjana espanyola i comunitària en quilòmetres de xarxa per habitant, malgrat que la ràtio de quilometres de peatge per habitant és molt superior a la del conjunt estatal i més elevada que la del global de la Unió Europea. Aquest fet condiona la competitivitat del transport col·lectiu/individual de passatgers i mercaderies per carretera.

Pel que fa al ferrocarril, la xarxa està configurada per més de 1.600 km i és explotada per empreses públiques (el 88% per RENFE i el 12% restant pels Ferrocarrils de la Generalitat, FGC). El Principat abraça l'11% de la xarxa estatal, amb un nivell de qualitat superior a la de la resta d'Espanya (electrificació, capacitat, velocitat, etc.). En aquest cas, el tràfic de mercaderies arreu suma un total de 7.073 tones amb dades del 2001, en la majoria concentrades en la xarxa de RENFE (92%). Val a dir, al respecte, que Catalunya representa gairebé el 39% del total estatal. Cal destacar la divergència d'amplada que existeix entre les línies de RENFE i dels FGC, així com amb la xarxa europea, cosa que dificulta les relacions socials i econòmiques interlínies i amb altres països. En els propers anys, la posada en marxa de la xarxa d'alta velocitat constituirà una fita fonamental per a la potenciació d'aquesta modalitat de transport al Principat, i impulsarà la seva connectivitat amb la resta d'Espanya i de països comunitaris.

Cal assenyalar l'escassa rellevància que encara té a Catalunya el transport col·lectiu, per carretera i per ferrocarril, enfront del transport privat. Així, per cada viatge de mobilitat obligada efectuat en transport col·lectiu se'n realitzen dos més en individual. Destaca, en aquest sentit, el retrocés experimentat pel Principat quant a capacitat de xarxa i nombre de viatgers en comparació amb altres indrets. Per exemple, a Barcelona la longitud en quilòmetres de les línies d'autobús s'ha reduït un 10,1% en el període 1985-1998 i la de les línies de metro han crescut un 22,7%, mentre que a Madrid, tot i partir d'unes xarxes més extenses, s'han incrementat un 19,0% i un 29,5%, respectivament. D'altra part, el nombre de viatgers a Barcelona ha disminuït en el mateix període un 18,3% en el cas de l'autobús i ha augmentat un 9,1% en el cas del metro, alhora que a Madrid han crescut un 20,4% i un 36,2%, respectivament. A això s'ha d'afegir que les inversions realitzades en matèria de transport col·lectiu són substancialment superiors a Madrid que a Catalunya, de l'ordre de 5 a 7 vegades més elevades.

D'altra banda, s'ha d'apuntar l'elevat pes específic que encara té al Principat el transport de mercaderies per carretera (aproximadament el 75% del total) i l'escassa rellevància del ferrocarril (menys del 5%). Aquest panorama resulta semblant a l'existent a escala estatal (Catalunya concentra aproximadament el 20% del total), però evidencia un perfil diferent al que caracteritza el transport de mercaderies a la resta d'Europa, on el ferrocarril esdevé una modalitat més estesa.

En un altre sentit, cal apuntar les diverses iniciatives desenvolupades al llarg dels darrers anys a Catalunya i previstes en el futur pel que fa a centrals integrades de mercaderies (CIM) i a zones d'activitats logístiques (ZAL), destinades a concentrar les activitats relacionades amb el transport de mercaderies (logística, transport, etc.) d'una manera especialitzada respecte als tipus de fluxos.

La infraestructura aeroportuària catalana està configurada per quatre aeroports, d'entre els quals destaca l'aeroport de Barcelona. Respecte al tràfic aeri, cal apuntar que el 2001 es comptabilitzaven a Catalunya 278.502 aeronaus, de les quals el 96% corresponen a l'aeroport de Barcelona, la qual cosa suposa el 18,2% del total estatal. Aquest any el nombre de passatgers va ser de 21.881.201, dels quals el 93,9% es concentraren a l'aeroport de Barcelona, la qual cosa representa el 15,3% del global d'Espanya. En aquest sentit, es pot afegir que l'aeroport de Madrid concentra el 23,5% del tràfic aeri de passatgers a nivell estatal. L'any 2001 es van efectuar a l'aeroport de Barcelona 2.153 vols setmanals, l'11,2% dels quals amb destinació Madrid, el 5,7% amb destinació Palma de Mallorca i de la resta la majoria dirigits a ciutats europees (Amsterdam, Brussel·les, París, Frankfurt i Londres, principalment). Segons dades del 2000, l'aeroport de Barcelona ocupava el lloc 13 entre els aeroports europeus amb més trànsit de passatgers, darrere de Milà Malpensa i davant de Palma de Mallorca. En el context internacional, els aeroports catalans mostren un futur preocupant, ateses les tendències de creixent concentració i especialització que s'estan donant i que exigeixen uns mínims de dimensió, de connectivitat i de modernització.

Catalunya compta amb nou ports importants i una sèrie de ports especialitzats en diversos àmbits (ports esportius, etc.). Destaquen els ports de Barcelona i de Tarragona pel seu volum de trànsit, els quals són competència de l'Administració central i representen el 15% de les instal·lacions portuàries de tot Espanya.

D'acord amb dades del 2001, a Catalunya hi ha un tràfic de mercaderies portuàries per un volum total de gairebé 58.088.000 tones. Val a dir que els ports catalans abracen el 19,0% d'aquest trànsit a nivell estatal. Cal apuntar que en els propers anys les inversions previstes i els projectes en marxa (cas, per exemple, del Pla del Delta del Llobregat) permetran potenciar l'activitat portuària catalana.

Pel que fa a les infraestructures hidràuliques, s'ha d'apuntar que administrativament Catalunya es divideix en dues grans conques, la de l'Ebre i la Garona i la del Pirineu Oriental. Tradicionalment, s'han patit importants dèficits tant en la regulació i l'aportació de recursos a les àrees que necessiten aigua com en el sanejament dels recursos utilitzats. La irregularitat i les escasses precipitacions han provocat en els últims anys mancances de subministrament, que es preveuen solucionar en el futur amb transvasaments, que poden venir de l'Ebre i/o del Roine

Finalment, cal destacar que Catalunya disposa d'unes infraestructures energètiques força diversificades en producció, primera transformació i consum final, amb presència de refineries de petroli i oleoductes, subministrament de gas natural i gasoductes, centrals hidroelèctriques, tèrmiques i nuclears, plantes de cogeneració i unitats d'energies alternatives (per exemple, eòlica). El Principat consumeix el 18,4% del total de l'electricitat consumida en el conjunt d'Espanya. Val a dir que de l'ordre d'un 70% de la producció d'energia elèctrica prové de centrals nuclears, un 11% de centrals hidroelèctriques i aproximadament un 9% de plantes de cogeneració. En els darrers anys el fort creixement del consum d'energia per a necessitats socials i econòmiques s'està veient limitat per importants deficiències pel que fa al subministrament, com a conseqüència de problemes de producció i, sobretot, de distribució en xarxa.

3.2. SITUACIÓ RELATIVA DE CATALUNYA

El dèficit d'infraestructures que caracteritza Catalunya constitueix un coll d'ampolla fonamental per a la capacitat competitiva i per a les possibilitats de creixement de l'economia, que s'explica principalment, per una inadequada inversió de l'Administració central de l'Estat durant anys.

Inversions reals dels pressupostos generals de l'Estat 1997-2002

(excloses inversions en defensa)

	Catalunya (Total M€)	Espanya Reg. (Total M€)	% Cat/Reg	Catalunya (€/hab)	Espanya Reg. (€/hab)
1997	543,43	5.911,91	9,2	89,23	149,03
1998	511,83	5.680,54	9,0	84,05	143,20
1999	909,15	7.112,67	12,8	149,29	179,30
2000	1.271,89	8.929,79	14,2	208,85	225,10
2001	1.599,86	11.852,93	13,5	262,70	299,09
2002	1.998,06	13.486,98	14,8	328,09	339,99

Font: *Projecte de Pressupostos Generals de l'Estat.*

Des d'una perspectiva temporal llarga, es pot apuntar que la inversió anual mitjana en carreteres i autopistes en els darrers 45 anys ha representat un 0,5% del PIB a Catalunya, per un 0,7% en el conjunt estatal. En el cas dels ferrocarrils, la inversió en els 45 últims anys a Catalunya ha suposat un 0,26% del PIB, lleugerament superior a la mitjana espanyola. Respecte als aeroports, s'ha d'apuntar que en els darrers 45 anys l'aeroport de Barajas ha rebut el triple de les inversions públiques que ha rebut l'aeroport de Barcelona, proporció que ha estat d'un 5 a 1 en els 10 últims anys. Finalment, cal assenyalar que en el cas del metro la inversió per habitant realitzada a Madrid darrerament supera la de Barcelona en més de 2,5 vegades. Pel que fa específicament al període 1991-2000, s'ha d'assenyalar que un habitant del Principat va rebre de mitjana 97,72 euros d'inversions públiques estatals, per 56,88 euros d'un barceloní i 114,08 d'un madrileny.

En aquest punt és interessant fer esment a un article recent (agost 2002) elaborat pel Departament d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya amb el títol "Evolució de la inversió pressupostada per les administracions públiques a Catalunya, 1981-2002"⁷. Les conclusions ens donen una bona anàlisi numèrica sobre molts dels aspectes que ja hem comentat.

- Les inversions públiques a Catalunya en el període 1981-2001 han assolit la xifra acumulada de 6,8 bilions de pessetes, la distribució de la qual és d'un 21% corresponent a l'Administració de l'Estat, un 46% a inversions de la Generalitat i un 33% a inversions de les corporacions locals. En aquest sentit, la Generalitat ha suportat prop de la meitat de la inversió pública a Catalunya.
- El pes de les inversions de l'Estat a Catalunya respecte del total regionalitzat ha estat inferior a la mitjana poblacional espanyola en tot el període analitzat, si bé en els darrers anys s'ha notat un increment important de les inversions a realitzar, bàsicament per mitjà d'empreses públiques.
- L'Administració de la Generalitat és la que té el pes més important a Catalunya quant a inversió pública. Fins i tot, en el període 1992-1996 arriba a representar més de la meitat de la inversió pública a Catalunya.
- L'Administració local a Catalunya ha tingut un pes important en la decisió sobre les inversions a fer. En la majoria d'anys del període les inversions de l'Administració local han superat les de l'Estat i, en alguns en concret, aquest diferencial ha estat considerable.
- L'any 2001 el percentatge del total de la inversió pública sobre el PIB és d'un 3,8%, el més elevat de tot el període comprès en l'anàlisi. Com a mitjana del període analitzat, les inversions del sector públic local s'han situat a l'entorn de l'1% del PIB, les de l'Estat en un 0,6% de mitjana i les de la Generalitat en un 1,3% del PIB català.
- Tots aquests percentatges s'han de valorar des del punt de vista de les competències que tenen les diferents administracions, ja que, per exemple, les infraestructures més importants, quantitativament parlant, sovint van a càrrec de l'Administració central.

---

⁷ Article publicat per Esther Sánchez de la DG de Programació Econòmica al núm. 73 de la Nota d'Economia

D'aquesta anàlisi sorgeix una reflexió final. L'esforç inversor de la Generalitat al llarg dels més de vint anys i també el dels ajuntaments han superat, de molt, l'esforç inversor de l'Estat a Catalunya. En aquest sentit, l'assumpció de competències per part de la Generalitat sempre ha estat acompanyada de la realització d'inversions malgrat les deficiències del sistema de finançament i les limitacions a la possibilitat d'endeutament.

Any	Imports en Milions de ptes				% s/ total d'administracions		
	Estat	Generalitat	Local	Total	Estat	Generalitat	Local
1981	28.660	26.602	25.788	81.049	35,4	32,8	31,8
1982	29.369	40.574	32.506	102.448	28,7	39,6	31,7
1983	32.091	46.039	23.502	101.632	31,6	45,3	23,1
1984	31.233	42.463	38.586	112.282	27,8	37,8	34,4
1985	19.064	52.543	42.417	114.024	16,7	46,1	37,2
1986	17.152	53.922	52.408	123.482	13,9	43,7	42,4
1987	16.421	63.768	51.638	131.827	12,5	48,4	39,2
1988	17.067	76.327	74.977	168.371	10,1	45,3	44,5
1989	45.895	99.738	104.537	250.170	18,3	39,9	41,8
1990	60.961	137.770	132.529	331.260	18,4	41,6	40,0
1991	57.467	168.151	117.383	343.001	16,8	49,0	34,2
1992	35.142	203.193	121.944	360.279	9,8	56,4	33,8
1993	36.952	247.087	130.360	414.399	8,9	59,6	31,5
1994	46.033	251.138	129.223	426.394	10,8	58,9	30,3
1995	58.476	244.677	127.748	430.901	13,6	56,8	29,6
1996	78.692	209.373	124.321	412.386	19,1	50,8	30,1
1997	90.419	222.604	147.058	460.081	19,7	48,4	32,0
1998	85.162	209.052	201.195	495.408	17,2	42,2	40,6
1999	151.269	213.079	177.123	541.471	27,9	39,4	32,7
2000	211.624	244.285	209.565	665.474	31,8	36,7	31,5
2001	266.194	291.814	209.366	767.375	34,7	38,0	27,3
Total	1.415.343	3.144.199	2.274.173	6.833.715	20,7	46,0	33,3

Font: Direcció general de programació econòmica. Departament d'Economia i Finances.

Finalment hem d'afegir els dèficits de Catalunya en matèria d'infraestructures bàsiques de serveis, com ara el subministrament d'aigua i d'energia elèctrica. Pel que fa concretament a l'energia elèctrica, els continuats i força generalitzats talls de subministrament han confirmat l'empitjorament significatiu del servei en l'àmbit estatal, Catalunya n'és una de les zones més afectades. Per exemple, durant els tres primers trimestres de l'any 2001 el temps d'interrupció en la continuïtat del subministrament equivalent a la potència instal·lada (TIEPI) va ser de 4,82 hores (el 82,6% foren imprevistes), la qual cosa va suposar una davallada de la qualitat del subministrament d'un 23%, enfront d'un descens d'un 9% a tot l'estat ⁸. Tot i això, la introducció recent de novetats normatives i reguladores en referència a la qualitat del subministrament elèctric a Catalunya està ja començant a donar resultats durant el present any 2002.

**Comunitats autònomes més afectades per talls elèctrics l'any 2001
(temps d'interrupció equivalent a la potència instal·lada, en hores)**

Comunitats autònomes	Imprevistos	Total programades + imprevistos	Imprevistos sobre Total (%)
Galícia	5,34	5,59	95,52
Andalusia	4,19	5,23	80,11
Catalunya	3,98	4,82	82,57
Múrcia	2,94	3,81	77,16
Madrid	1,54	1,64	93,90
MITJANA	3,12	3,71	84,09

Font: Comisión Nacional de la Energía (CNE).

3.3. LA DIVERSITAT DE CRITERIS EN L'ASSIGNACIÓ DE RECURSOS ESTATALS EN INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT

El finançament de les infraestructures de transport continua sent un autèntic cavall de batalla per a moltes autoritats i les seves polítiques, sobretot d'aquelles que persegueixen el reequilibri territorial i la connectivitat amb els centres econòmics més grans i importants en l'àmbit europeu i, fins i tot, mundial.

⁸ Comisión Nacional de la Energía (CNE).

En els darrers anys s'ha intensificat el debat envers l'eficiència de les polítiques d'infraestructures iniciades i la incidència econòmica de les infraestructures de transport, especialment pel que fa a Espanya. Aquest debat s'ha enriquit, a més, per la polèmica del tracte desfavorable a Catalunya en la destinació de recursos de l'Estat, particularment de les inversions públiques en matèria d'infraestructures, acompanyat pel rebuig social davant l'existència d'autopistes de peatge i d'una xarxa de dubtosa qualitat.

En aquest debat conflueixen postures de tota mena, des dels que argumenten que la inversió pública és un instrument per reduir el grau de desigualtat regional, fins a l'altre extrem, els que opinen que ja existeixen altres mecanismes -com els habituals de redistribució personal de la renda- que indirectament pal·lien les desigualtats interregionals. En un terme intermedi se situen analistes que consideren que la redistribució regional a través de la inversió pública és factible i desitjable, però que apunten que la política d'inversió pública espanyola potser ha estat redistributiva en excés, cosa que ha comportat pèrdues d'eficiència a Catalunya i, també, en el global de l'Estat. Al respecte, diversos estudis mostren que no dirigir les inversions públiques a les regions de major renda pot tenir efectes econòmics negatius en eficiència i potencial de desenvolupament. En realitat, és més favorable adreçar recursos cap a les zones més riques, amb la finalitat que les economies induïdes per això es traslladin a les regions menys desenvolupades en forma de majors taxes de creixement. Cal apuntar que els criteris d'equitat o de redistribució no han de ser incompatibles amb els d'eficiència, i mai excloents. És més, amb l'assignació eficient de recursos en zones capdavanteres i de creixement destacat, com Catalunya, s'assoleix una rendibilitat adequada de les inversions que fa després encara més viable l'opció de solidaritat sostenible per al conjunt de regions espanyoles.

A Espanya es palesa que les inversions públiques efectuades en infraestructures no han tingut en compte les necessitats de l'economia real de cada regió, ja que la política inversora, en comptes de decantar-se cap a àrees on les infraestructures generen uns millors resultats en termes socials i econòmics, s'ha centrat en zones on les accions desenvolupades no han aportat ni activitat ni creixement econòmic. Catalunya ha estat una de les regions més afectades per aquestes pèrdues d'eficiència, que provoquen dèficits importants que actuen com a estrangulaments en el creixement de l'economia.

Però ara és important destacar el fet que aquesta situació està canviant. En els darrers anys el pes específic de les inversions de l'Estat a Catalunya està augmentant notablement. Si el 1997 el Principat va rebre només el 9,2% de les inversions estatals, l'any 2002 rebrà ja el 14,8%. En termes d'inversions per capita, s'ha d'apuntar que en l'actualitat Catalunya pràcticament assoleix ja la mitjana estatal, atès que la ràtio al Principat és de 54.589 ptes./h. mentre que la mitjana d'Espanya és de 56.569 ptes./h.

Per tant, es pot parlar de redreçament de la situació. No obstant això, cal matisar dos apunts al respecte. Primer, que els grans imports de les inversions actuals de l'Estat a Catalunya es concentren, bàsicament, en quatre grans projectes (TGV, Aeroport, Port de Barcelona i depuradora del Llobregat), per la qual cosa es fa evident plantejar la necessitat de donar continuïtat a aquest volum d'inversions una vegada s'acabin aquests projectes. I en segon lloc, destacar el fet que el Principat acumula un important dèficit històric en infraestructures –estimat en uns 5.000 milions d'euros pel que fa a inversions públiques–, que, d'alguna manera, s'hauria de compensar en un futur amb fórmules que permetessin recuperar les oportunitats perdudes. En aquest sentit, cal apuntar que les inversions programades per al període 2001-2005 de la Generalitat i de l'Administració central, corresponent als departaments d'Obres Públiques, pugen a 8.979,1 milions d'euros, i destaquen, entre altres, les actuacions en el tren d'alta velocitat, l'aeroport de Barcelona, els ports de Barcelona i Tarragona, les carreteres, la línia 9 del metro de Barcelona o el Trambaix. A aquestes s'han d'afegir altres inversions en matèria d'infraestructures mediambientals (depuradores, xarxes d'abastament ...), de telecomunicacions i d'altres grans equipaments (Fira de Barcelona, Ciutat Judicial ...). Fins al 2010 es calcula que les inversions públiques a Catalunya se situaran en 13.820 milions d'euros, volum que permetrà mantenir la distància respecte a Europa, però que no serà suficient per assolir el mateix nivell, o fins i tot superar, a les principals regions europees, objectiu que s'estima que exigeix una inversió d'entre 20.000 i 30.000 milions d'euros ⁹.

---

⁹ "Fòrum sobre necessitats d'infraestructures de transport a Catalunya" (2002), Departament de Política Territorial i Obres Públiques i Universitat Politècnica de Catalunya (UPC).

4. UN MERCAT DE TREBALL EN SINTONIA EUROPEA

4.1. TRETOS MÉS SIGNIFICATIUS

El mercat de treball de Catalunya es caracteritza per una taxa d'activitat superior a la del conjunt espanyol. La població activa al Principat representa l'any 2001 un 53,1% de la població de més de 16 anys, per sobre de la taxa d'activitat estatal d'un 51,6%. La població activa catalana representa el 16% de la població activa espanyola. Aquesta major participació de la població activa en el mercat de treball va acompanyada d'una major ocupació, i, per tant, d'una menor taxa d'atur.

Malgrat la superior taxa d'activitat catalana, és important assenyalar que la taxa d'atur del Principat se situa per sota de l'espanyola i propera a la de la Unió Europea. L'any 2001 el percentatge d'aturats sobre la població activa és d'un 8,8% a Catalunya, enfront del 13,0% estatal i el 7,7% del conjunt comunitari. En aquest sentit, val a dir que del total d'aturats a Espanya només el 10,8% són del Principat. Aquesta menor proporció del nombre d'aturats s'explica per la major capacitat de l'economia de crear llocs de treball, tal i com reflecteix la taxa d'ocupació, la qual es situa al Principat en un 91,2%, per sobre del 87% de tot l'Estat.

Del total d'ocupats de Catalunya gairebé un 60% corresponen al col·lectiu masculí, mentre que el 40% restant són dones, percentatges que en el conjunt d'Espanya se situen en el 64% i el 36%, respectivament. En els darrers anys el col·lectiu femení s'ha incorporat de manera important al mercat laboral del Principat, i ha duplicat la seva presència. No obstant això, val a dir que la taxa d'activitat femenina de Catalunya se situa encara per sota de la mitjana europea (54%).

D'altra banda, cal apuntar que la majoria dels treballs femenins es concentren desproporcionadament en un reduït nombre de sectors d'activitat i professions/oficis, fet que es reproduïx a tots els països de la Unió Europea. Les dones s'ocupen majoritàriament en el sector serveis (més d'un 82%), seguit de la indústria i construcció (al voltant d'un 15%).

Indicadors del mercat de treball a Catalunya i a Espanya

Indicadors	Catalunya	Espanya
Població total (2001)	6.361.365	41.116.842
Activitat (2001)		
Taxa d'activitat	53,1	51,6
Taxa d'activitat masculina	64,2	64,0
Taxa d'activitat femenina	42,6	40,0
Ocupació (2001)		
Taxa d'ocupació	48,4	44,8
Taxa d'ocupació masculina	60,0	58,2
Taxa d'ocupació femenina	37,6	32,5
Atur (2001)		
Taxa d'atur	8,8	13,0
Taxa d'atur masculina	6,6	9,1
Taxa d'atur femenina	11,9	18,8

Font: Instituto Nacional de Estadística (INE) (2002), "Encuesta de Población Activa (EPA)".

4.2. EL NIVELL DE QUALIFICACIÓ DEL FACTOR HUMÀ

El mercat del treball de Catalunya es caracteritza per un capital humà amb un pes específic elevat d'actius de qualificació reduïda i d'actius de nivells formatius alts, així com per una presència molt baixa d'actius amb formació intermèdia.

Segons dades de l'any 1999, la població ocupada del Principat presenta una estructura formativa integrada en un 54% per treballadors amb un nivell d'estudis inferiors al secundari, un 29% amb estudis secundaris i un 17% amb estudis superiors. Es tracta d'un capital humà amb uns trets força similars als del conjunt estatal.

Aquests nivells de qualificació són menors que els de la mitjana de la UE. De fet, la població activa comunitària es caracteritza per un 37% de persones amb un baix grau educatiu i per un 42% d'actius amb formació intermèdia. D'altra banda, s'ha de destacar que Catalunya palesa un capital humà ocupat clarament menys format

que el d'altres comunitats autònomes amb un grau de desenvolupament similar. Mentre que al Principat l'ocupació amb estudis inferiors al secundari suposen el 54% del total, a Madrid i al País Basc representen de l'ordre del 43%.

El mercat laboral de Catalunya es caracteritza també per una baixa qualificació dels treballadors de més de 45 anys i per una escassa presència de treballadors joves i formats. Així mateix, s'ha d'apuntar que la taxa d'escolarització de la població jove –d'entre 16 i 25 anys- és significativament més baixa que la mitjana estatal i que la d'altres comunitats autònomes amb el mateix nivell de desenvolupament econòmic.

4.3. DÈFICIT DE MÀ D'OBRA EN EL MERCAT DE TREBALL

D'un temps ençà, el mercat de treball a Catalunya mostra importants estrangulaments derivats de les tensions originades per la manca de treballadors que en quantitat i en nivell de preparació puguin donar cobertura a les necessitats de contractació de les empreses. Els desajustos entre l'oferta i la demanda estan resultant especialment preocupants en el cas dels perfils de formació professional i algunes professions tècniques. Aquest problema es palesa de manera força generalitzada entre les diferents branques, amb exemples en les activitats del metall, del tèxtil i la confecció, de la fusta i el moble, de les arts gràfiques i les edicions, de la construcció, de l'hostaleria i la restauració i, fins i tot, del comerç. Aquest dèficit de mà d'obra en bones condicions resulta relativament paradoxal si hom té en compte que a Catalunya encara es manté una borsa d'aturats significativa que hauria de ser capaç de respondre a les necessitats del mercat laboral.

Aquests desajustos afecten negativament l'economia catalana. Per un costat, impedeixen d'aprofitar completament l'impuls del creixement econòmic en termes d'ocupació. També les empreses es veuen perjudicades en molts aspectes: la manca d'oferta de mà d'obra limita les possibilitats de creixement i les obliga a incórrer en costos afegits com a resultat de realitzar contractacions no adequades (necessitats formatives, dificultats de millora de la productivitat i aprofitament de tecnologia...)

Les raons d'aquest fenomen fan referència a qüestions demogràfiques i socials (baixes taxes de natalitat i d'activitat femenina, escàs prestigi de la formació professional i dels oficis, major preferència per estudis universitaris...), i a les dificultats d'adequació del sistema educatiu i formatiu a les necessitats de les empreses i als canvis tecnològics, productius i estructurals. Val a dir que aquest tipus de dèficit del mercat de treball català és extensible a altres països del nostre entorn, com és el cas de França, Itàlia, Alemanya o la Gran Bretanya.

En els propers anys aquests desajustos es poden intensificar, ateses les tendències estructurals (població, ocupació, formació i qualificació). Projeccions per al 2010 apunten que hi haurà a Catalunya més de 3 milions d'ocupats i uns 115.000 aturats (taxa d'atur 3,9%), amb necessitat de nous efectius de 473.000 persones fins a aquest any ¹⁰. Les potencialitats existents per augmentar el nombre d'actius en aquest període serà de 370.000 persones, per la qual cosa s'estima la necessitat que potenciar la immigració. Al respecte, es pot apuntar que el fenomen de la immigració s'ha intensificat notablement en els últims temps, i s'ha convertint en una via alternativa de cobertura de les necessitats no satisfetes del mercat de treball. En el cas espanyol el col·lectiu d'immigrants suposa en l'actualitat un 4% dels afiliats totals a la Seguretat Social.

Finalment, cal apuntar que el mercat de treball català tendeix cap a una terciarització. Destacarà especialment la dinamització de l'ocupació en el cas dels serveis a les empreses, seguit de finances, comunicacions, hostaleria i restauració. En el sector industrial la creació de llocs de treball serà força important en branques com la maquinària i l'equip mecànic o l'alimentació, les begudes i el tabac. Les necessitats de contractació laboral es concentraran en col·lectius professionals amb elevada formació, com són treballadors qualificats i professionals titulats. Es tracta dels nivells educatius corresponents a la formació professional, l'ensenyament secundari postobligatori i llicenciatures universitàries.

---

¹⁰ Pimec-Sefes, Confederació de la Petita i Mitjana Empresa de Catalunya (2001), "Falta de mà d'obra. Urgència de canvis legislatius", Simposi europeu, Barcelona, 29 d'octubre.

5. L'ACTIVITAT ECONÒMICA AL TERRITORI

En quant a l'anàlisi de l'activitat econòmica al conjunt del territori català s'ha de manifestar que el punt de partida ha estat un desequilibri causat per factors com ara la forta concentració de la població, de l'activitat econòmica i de les infraestructures a l'àrea metropolitana de Barcelona, i per una excessiva especialització productiva en alguns sectors, fenomen encara més acusat a les comarques relativament endarrerides. A tall d'exemple, es pot apuntar que l'entorn metropolità de Barcelona abraça el 90% de les principals empreses catalanes, tant en xifra de negoci com d'ocupació.

Tot i així, a l'última dècada es va iniciar un procés de deslocalització i desconcentració, tant de la població com de l'activitat econòmica cap a la primera i la segona corones metropolitanes. Al mateix temps, i aprofitant la millora general de les infraestructures i dels equipaments, es va anar consolidant un seguit d'àrees econòmicoindustrials, en general a prop del litoral i de les principals autopistes, com són les comarques adjacents a Girona, el triangle Tarragona-Reus-Valls, la zona de Lleida i el Segrià, i l'eix Vic-Manresa-Igualada. Paral·lelament, es consolidà una major diversificació de l'aparell productiu, amb la pèrdua de pes específic d'alguns sectors tradicionals i el desenvolupament d'altres branques d'activitats -industrials o terciàries- relativament més avançades i dinàmiques. Aquests canvis s'han vist facilitats per les actuacions de les administracions públiques, especialment pel que fa a les infraestructures viàries, de transport i de telecomunicacions.

Pel que fa a la més recent dinàmica econòmica, les últimes dades disponibles ¹¹ apunten que els resultats assolits per les diferents comarques catalanes durant el període 1996-2001 permeten identificar tres tipologies territorials, organitzades segons el seu ritme de creixement anual acumulatiu. En primer lloc, les comarques que presenten augments del PIB superiors a la mitjana del Principat (3,44%), que són un total de deu. D'altra part, les comarques que tenen creixements que se situen entre el 3% i la mitjana catalana, que configuren el grup majoritari, amb vint-i-una comarques. I finalment, les comarques que presenten augments de l'activitat inferiors al 3,0%, que són les deu restants.

¹¹ Caixa de Catalunya (2002), "Anuari Econòmic Comarcal. 2002".

El primer grup, caracteritzat per un fort creixement, correspon al conjunt de comarques de l'eix metropolità, sense incloure el Maresme i el Barcelonès, i la seva extensió cap al Baix Penedès. El fort creixement de l'activitat industrial en l'actual etapa expansiva, fonamentada en la producció de béns d'equipament i material de transport i amb taxes mitjanes de creixement properes al 4% entre el 1995 i el 2000 a l'eix metropolità, els excel·lents resultats de la construcció (6,5% de mitjana al període 1999-2001), sobretot de l'edificació residencial, i el creixement sostingut dels serveis per sobre el 3% expliquen el dinamisme de l'arc metropolità i del Penedès durant l'actual etapa expansiva. Un segon focus de creixement l'integren dues comarques de l'interior de Tarragona: la Ribera d'Ebre, la tercera més expansiva del país en l'actual fase alcista del cicle, i la Terra Alta, caracteritzades pels forts avenços de la producció energètica i pels excel·lents resultats de les collites de vi durant els darrers anys. Per últim, dues comarques de l'eix de Girona, el Baix Empordà i el Pla de l'Estany, també han encapçalat el creixement econòmic del país en el període 1995-2001, gràcies al bon comportament del binomi construcció-serveis turístics i a la positiva evolució de la indústria alimentària.

L'altra cara de la moneda de l'expansió territorial catalana a l'actual fase correspon a les deu comarques que han crescut per sota del 3%. La principal característica d'aquest grup heterogeni de comarques, moltes de les quals són de muntanya, és l'elevada especialització en el primari i una focalització industrial poc orientada cap a la producció de béns d'equipament, a més d'un sector serveis que progressivament es va focalitzant cap al turisme interior i de muntanya. Entremig d'aquests dos grups se situen la major part de comarques catalanes, concretament les vint-i-una que han presentat una taxa de creixement anual acumulativa per sobre el 3%, però per sota de la mitjana catalana (3,44%).

Un dels elements que explica bona part del creixement econòmic comarcal és l'evolució de la població, atès que un dels trets característics de l'economia catalana durant els darrers anys ha estat la resituació de l'activitat. Des d'aquesta perspectiva, l'anàlisi comarcal de la població mostra substancials diferències, amb importants augments pel que fa a les grans ciutats, però també amb avenços en algunes zones turístiques, tant costaneres com de muntanya.

En síntesi i a grans trets, es pot afirmar que hi ha una certa sincronia entre les comarques que han presentat els augments més significatius de la població i les comarques més dinàmiques pel que fa al creixement econòmic en l'actual etapa expansiva. De fet, una de les raons que explica aquests importants moviments de població ha estat l'augment progressiu dels preus a les àrees centrals urbanes i l'increment de demanda d'habitatge de més qualitat i d'un espai que comporti la millora de la renda, derivada del creixement econòmic.

Creixement del PIB comarcal. 1995 - 2001

(taxes reals de variació anual acumulativa en % i index de creixement del PIB amb base 1995 = 100)

Comarca	Variació relativa 1995 - 2001 (en %)	Creixement acumulat 1995 - 2001 (1995=100)
Baix Llobregat	4,4	123,9
Alt Penedès	4,1	122,2
Vallès Oriental	4,0	121,9
Vallès Occidental	3,9	121,2
Garrigues	3,9	121,2
Garraf	3,8	120,4
Baix Penedès	3,8	120,3
Terra Alta	3,8	120,3
Urgell	3,7	120,1
Pla de l'Estany	3,7	119,8
Baix Empordà	3,7	119,7
Maresme	3,6	119,5
CATALUNYA (mitjana)	3,6	119,4
Baix Ebre	3,6	119,4
Bages	3,6	119,3
Garrotxa	3,5	119,0
Gironès	3,5	118,9
Segarra	3,5	118,8
Pla d'Urgell	3,5	118,8
Baix Camp	3,5	118,8
Montsià	3,5	118,6
Alt Empordà	3,5	118,6

Selva	3,4	118,3
Tarragonès	3,4	118,3
Priorat	3,4	118,2
Barcelonès	3,4	118,2
Conca de Barberà	3,4	118,2
Solsonès	3,4	118,2
Alt Camp	3,4	118,1
Osona	3,3	117,9
Noguera	3,3	117,8
Ribera d'Ebre	3,3	117,7
Anoia	3,3	117,6
Segrià	3,3	117,4
Berguedà	3,2	117,0
Cerdanya	3,1	116,2
Ripollès	3,0	115,9
Alt Urgell	2,8	114,6
Val d'Aran	2,8	114,6
Pallars Sobirà	2,6	113,6
Alta Ribagorça	2,5	113,2
Pallars Jussà	2,5	113,0

Font: Caixa Catalunya (2002), "Anuari Econòmic Comarcal. 2002".

Malgrat el procés de deslocalització i desconcentració de població i d'activitat econòmica experimentat a Catalunya al llarg dels anys noranta, encara hi ha un important desequilibri territorial, que es manifesta en els diferents nivells de riquesa i de renda, que a més, no coincideixen amb els indicadors productius de PIB per càpita. Per exemple, a nivell provincial es pot apuntar que Girona i Lleida eren les dues províncies més riques de l'Estat espanyol l'any 2000, amb un nivell de renda disponible per capita respectivament del 128% i 125% en relació a la mitjana espanyola, mentre que Barcelona i Tarragona tenien un 112%. En canvi el PIB per capita català més elevat corresponia a Tarragona i Girona, amb un 128% i 122% respectivament (mentre que Barcelona tenia el 120% i Lleida el 118%). En aquest cas, totes quatre demarcacions se situaven per darrera de Madrid, Navarra i País Basc (134%, 128% i 123% respectivament).

6. LA RECERCA, EL DESENVOLUPAMENT I LA INNOVACIÓ (R+D+I) COM A REPTES

La recerca, el desenvolupament i la innovació tecnològica en general són quelcom fonamental per al creixement empresarial i industrial d'un país i per a la seva competitivitat en un context globalitzat. Un país que dedica recursos a la R+D+I és un país avançat tecnològicament i científicament, que té en les seves mans el seu dinamisme econòmic i la seva marxa futura. Val a dir que la recerca, el desenvolupament i la innovació incideixen en la millora de la qualitat del sistema de ciència i tecnologia d'una societat, la qual cosa repercuteix, a la vegada, en l'obtenció d'un increment de la competitivitat de l'economia i del sector empresarial, així com en el benestar del conjunt de la seva població.

La Unió Europea produeix actualment una tercera part del coneixement científic mundial. Està a l'avantguarda en l'R+D+I en àmbits com la medicina, la química, la maquinària i sectors més típicament tecnològics, com són l'aeronàutica i les telecomunicacions. Dins d'aquest marc, Catalunya ha acceptat des de bon començament el repte de participar en la construcció d'un Espai Europeu de Recerca, i ha mobilitzat els mitjans necessaris per assolir-ho a través dels plans i les actuacions necessàries. De fet, cal apuntar que al Principat els recursos i els esforços en aquest sentit han anat creixent al llarg del temps.

Des de mitjan dècada dels anys vuitanta la despesa total destinada a R+D+I ha crescut progressivament a Catalunya. De fet, entre els anys 1987 i 2000 la xifra de despeses en aquest camp s'ha multiplicat en termes nominals per més de 4 vegades. L'any 2000 la despesa total aplicada a R+D suposava al Principat l'1,1% del seu PIB, enfront del 0,69% del 1987, mentre que la proporció del conjunt de l'Estat era del 0,9%. No obstant això, Catalunya se situa per sota de l'esforç dedicat a aquesta finalitat per part de la Comunitat de Madrid (1,6%) i el País Basc (1,3%), així com de la Unió Europea (mitjana del 1,8%), on els països que hi dediquen més recursos en termes relatius són Suècia i Finlàndia (3,7% i 3,1%, respectivament). Es pot concloure que Catalunya ocupa una posició intermèdia entre Espanya i la resta de països de la Unió Europea. En el cas estatal, val a dir que, tot i superar la mitjana general, el Principat ocupa el tercer lloc pel que a fa esforç

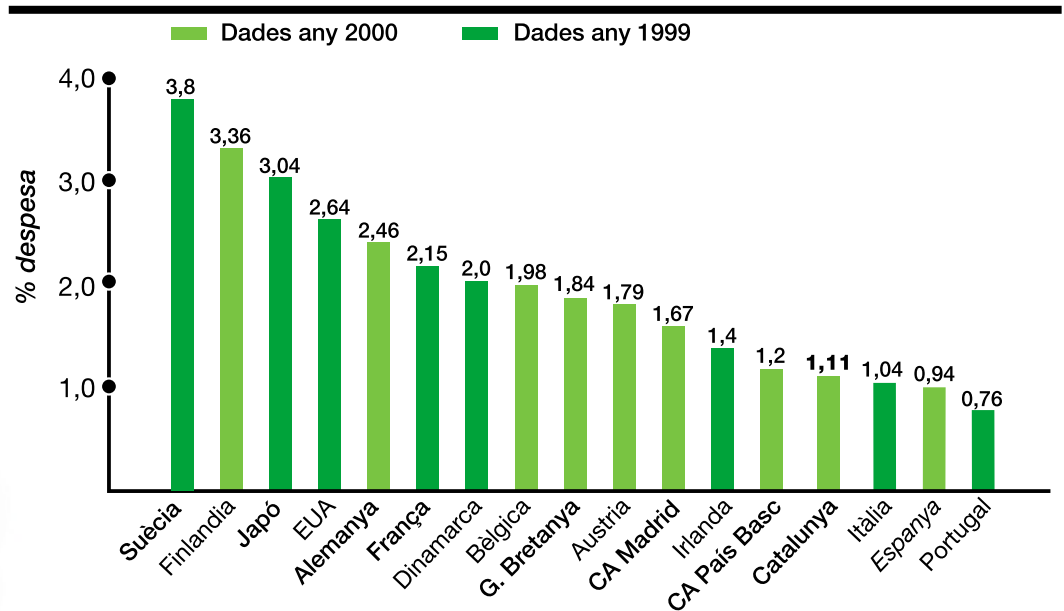
adreçat quant a PIB, per darrere de la Comunitat de Madrid i el País Basc. En relació amb la Comunitat de Madrid, cal tenir en compte que la importància de la R+D+I està fortament condicionada per les activitats i els recursos de les administracions públiques. De fet, la gran concentració de centres públics de recerca, desenvolupament i innovació en aquesta regió ¹² determina un model singular que s'allunya de l'existent en altres països industrialitzats, en els quals el pes específic de la R+D+I privada és més elevat, com en el cas de Catalunya, on suposa aproximadament el 75% del total. Al respecte, s'ha d'afegir que la presència majoritària de PIME en el teixit empresarial del Principat condiona les característiques quantitatives i qualitatives de la innovació tecnològica, atès que els guanys que se'n poden derivar exigeixen una dimensió crítica que moltes vegades les empreses catalanes no tenen.

Malgrat les dades anteriors, cal apuntar que Catalunya denota un sistema d'R+D+I amb una eficiència destacada, atesa la producció derivada d'aquest àmbit en relació amb els recursos destinats. Això es dedueix, d'alguna manera, de l'anàlisi de l'evolució i de la participació de Catalunya en l'obtenció de patents. De l'any 1988 al 1998 es van obtenir al Principat més patents que a tota la resta de comunitats autònomes de l'Estat juntes, exceptuant la Comunitat de Madrid. A més, es van obtenir un 60% més de patents que a la Comunitat de Madrid, malgrat el gran volum de recursos que es destinen a l'R+D+I en aquesta regió. El 35% de les patents sol·licitades des de l'Estat espanyol a l'Oficina Europea de Patents (EPO) durant l'any 2000 van ser catalanes. Val a dir que Catalunya se situa en la novena posició d'entre les vuitanta regions del sud d'Europa segons nombre absolut de patents i en la primera quant al seu ritme de creixement.

---

¹² Per exemple, la Comunitat de Madrid posseeix 45 centres del Centro Superior de Investigaciones Científicas (CSIC), organisme de l'Estat, mentre que a Catalunya se'n localitzen 17.

Estat de la recerca i el desenvolupament en els països desenvolupats
(1999 i 2000 % de despesa en R+D sobre PIB)

Font: Eurostat i Instituto Nacional de Estadística (INE)

La posició intermèdia de Catalunya entre Espanya i la Unió Europea en R+D+I es palesa també en altres indicadors, com el personal dedicat a aquesta matèria respecte a la població activa, la producció d'articles científics publicats o el pes de les activitats tecnològicament més avançades en termes d'exportació o d'ocupats. Cal destacar, especialment, la importància del Principat com a lloc de producció científica pel que fa a articles i documents. Així, segons dades del 1997, es van publicar a Catalunya 0,41 articles per investigador, per 0,34 d'Espanya i 0,30 de la Unió Europea. A més, es pot afegir que Barcelona ocupa la posició vint-i-tres d'entre els sistemes urbans europeus de major producció científica segons nombre de documents produïts per autors residents en el període 1996-1998 ¹³, rànquing liderat per Londres, París, Moscú, Amsterdam-L'Haia-Rotterdam-Utrecht i Berlín, en el qual Madrid se situa en el lloc 11. Barcelona ha guanyat posicions en relació amb el rànquing elaborat en el període 1994-1996 (lloc 25), i, de fet, és la sisena ciutat que major creixement de la seva producció científica ha experimentat. S'ha de destacar que els grups de recerca catalans anomenats "consolidats", és a dir, aquells que fan R+D+I de qualitat, s'acosten ja al mig miler.

¹³ C. W. Matthiessen i A. W. Schwarz, Universitat de Copenhague i Universitat Tècnica de Dinamarca. Rànquing basat en l'anàlisi dels articles publicats en més de 5.600 revistes.

Indicadors comparatius de recerca, desenvolupament i innovació tecnològica de Catalunya, Espanya i la Unió Europea (%)

Indicadors	Catalunya	Espanya	Unió Europea-15
Indicadors de despesa			
Despesa en innovació sobre PIB (2000)	2,42	1,67	---
Despesa en R+D sobre PIB (2000)	1,11	0,94	1,90
Despesa en R+D del sector empresa sobre PIB (2000)	0,75	0,50	1,24
Personal total d'R+D per 1.000 mil actius (2000)	8,4	6,8	---
Indicadors de producció			
Articles publicats per investigador (1998-2000)	1,2	1,0	---
Citacions per article (1994-1998)	3,02	2,98	3,83
Altres indicadors			
Exportacions de productes industrials de nivell tecnològic alt (2001)	11	8,1	---
Exportacions de productes industrials de nivell tecnològic mitjà-alt (2001)	50,3	43,9	---
Ocupats en indústria de mitjana i alta tecnologia (2000)	11,5	7,5	---
Ocupats en serveis de mitjana i alta tecnologia (2000)	2,2	2,1	---

Font: Diverses fonts.

Dins el conjunt d'Espanya Catalunya té un pes específic destacat d'acord amb la seva rellevància econòmica i demogràfica, tot i que en certs àmbits la seva importància resulta, fins i tot, superior. Així, el Principat concentra el 21,1% de la despesa en innovació, el 22,1% de la despesa en recerca i desenvolupament i el 21,4% del personal en R+D de tot l'Estat. La seva rellevància és més elevada en termes de producció generada, d'acord amb el fet que abraça el 39,0% del nombre de patents registrades i el 27,0% dels articles publicats a Espanya. Pel que fa a la Unió Europea, es pot apuntar que Catalunya abraça el 0,8% de la despesa total en recerca i desenvolupament. Des del punt de vista sectorial, la importància del Principat en matèria d'R+D+I es concentra de manera específica en la rellevant presència de determinades branques punteres, com ara la farmàcia, la química o l'automoció, i en l'arrelament a Catalunya d'algunes activitats d'alt valor afegit i nivell tecnològic, com per exemple el software o el disseny.

Pes específic de Catalunya sobre el conjunt d'Espanya en matèria d'R+D+I. 2000

Indicadors	% sobre Espanya
Despesa en innovació	21,1
Despesa en R+D	22,6
Personal en R+D	21,4
Nombre de patents	35,0
Articles publicats	27,0

Font: Diverses fonts.

7. LA SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ COM A FITA DE FUTUR

En els darrers anys la societat i l'economia dels països més desenvolupats estan experimentant transformacions molt profundes, caracteritzades per la progressiva incorporació de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), que donen lloc a l'emergència d'una societat i d'una economia basades en el coneixement. En aquest context, el grau de penetració de les TIC condiciona i reforça el dinamisme i la capacitat emprenedora dels països. Una àmplia difusió de les tecnologies de la informació i la comunicació és un símptoma clar d'una economia que s'adapta perfectament a l'anomenada Societat de la Informació i que és capaç d'assumir els reptes d'una nova realitat socioeconòmica amb una perspectiva positiva. Es pot afirmar que el fet que els ciutadans estiguin ben preparats i que les empreses s'adaptin i millorin els seus processos de negoci amb les noves tecnologies serveix en el fons per construir un país més competitiu, capaç d'assolir un posicionament de futur en l'esfera internacional.

Pel que fa a la societat de la informació, cal apuntar que Catalunya és una de les regions capdavanteres d'Espanya, atès que el grau de penetració de les tecnologies d'informació i comunicació és molt elevat, tant a les llars com a les empreses, però encara es manté per sota dels registres mitjans de la Unió Europea. Tanmateix, el desenvolupament de la societat de la informació és encara un dels reptes fonamentals del Principat, que requereix la participació de tots els agents socials i econòmics i l'existència d'una dotació d'infraestructures de transport de la informació adequada en quantitat, en qualitat i en preus.

7.1. LES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ A LES LLARS

Les llars catalanes palesen un interès destacat per les tecnologies de la informació i la comunicació en les seves diferents vessants, cosa que es posa en relleu, per exemple, en les disponibilitats de telefonia mòbil i d'ordinadors o en l'accés i ús d'Internet.

L'última enquesta (DURSI maig 2002, "Enquesta penetració de les TIC a la societat catalana") realitzada sobre la penetració de les TIC a la societat catalana ens proporciona els següents resultats sintètics i força significatius:

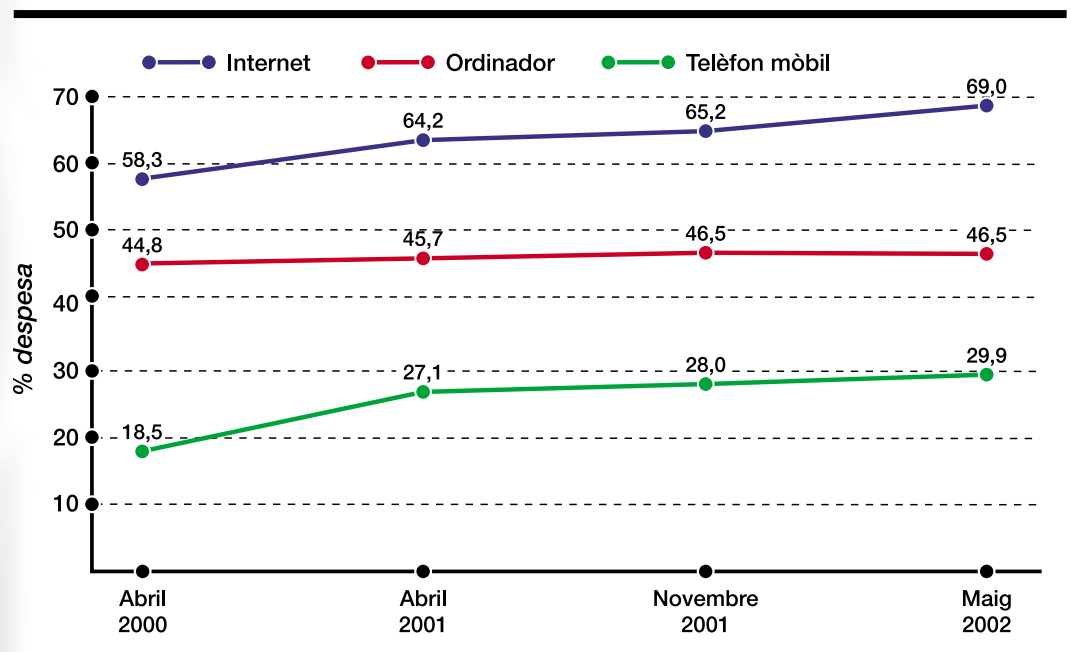
Durant el darrer any ha augmentat significativament el nombre de gent que utilitza habitualment l'ordinador i Internet. Tot i que no s'ha incrementat de forma important el nombre absolut de persones, sí que ho ha fet la freqüència amb què s'utilitzen les esmentades tecnologies. Entre abril de 2001 i maig de 2002, per exemple, el percentatge de persones que utilitzen Internet diàriament ha passat del 14,4 al 20,4% i setmanalment del 29,8 al 33%. D'altra banda, el 34% dels catalans asseguren utilitzar l'ordinador diàriament i el 46,7% un o més cops a la setmana.

La llar catalana, moderna i connectada al món

La disponibilitat d'aparells tecnològics a les llars el maig de 2002:

- Televisor: 99,8%
- Vídeo: 77,7%
- Telèfon mòbil: 69,0%
- Ordinador personal: 46,5%
- Accés a Internet: 29,9%
- DVD: 13,2%
- Antena parabòlica: 12,6%

Equipament TIC a la llar. Evolució 2000-2002

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

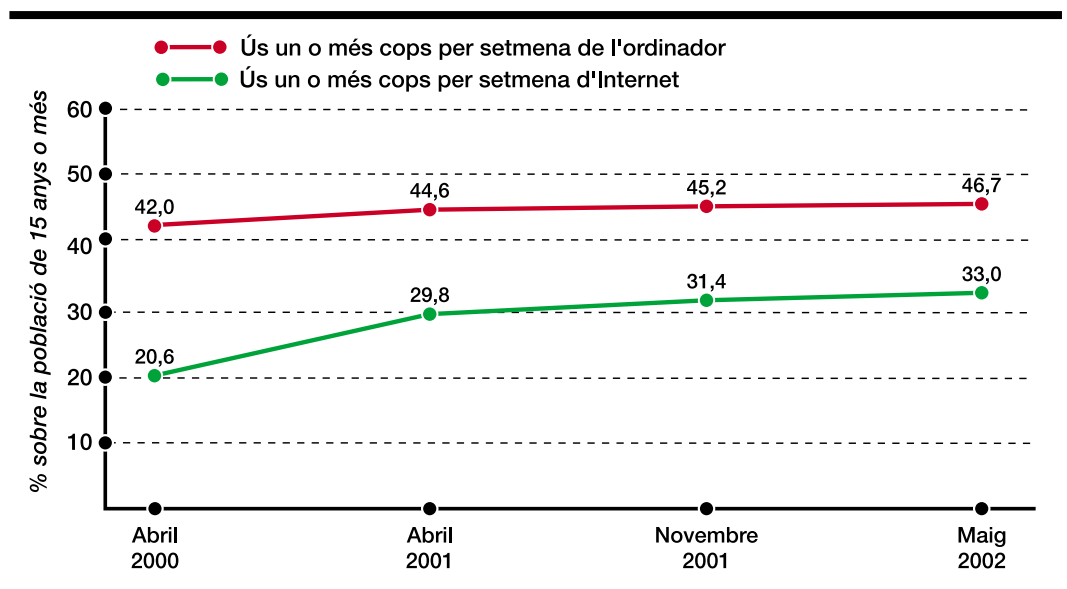
Alguns trets bàsics:

- El 55,3% de les llars amb ordinador en tenen algun de menys de 3 anys i el 17,5% l'ha adquirit el darrer any.
- El 7,3% de les llars preveuen comprar un ordinador nou durant el 2002.
- El 52,5% de les llars amb accés a Internet té contractada una tarifa plana.
- El 63,6% de les llars amb Internet utilitzen un programa antivirus i el 8,6% es preocupen de l'ús que fan els infants de la xarxa utilitzant algun tipus de filtre que impedeix accedir a certs continguts.
- Les llars amb telèfon mòbil tenen una mitjana de gairebé dos aparells per llar.

Catalunya, hàbits europeus

- El 24% de les llars utilitza una operadora diferent a Telefónica per al telèfon fix.
- El 20,8% de les llars estan subscrietes a serveis de televisió de pagament incloent un 11,4% que estan subscrietes a TV digital per satèl·lit.
- El 33% dels ciutadans a Catalunya usen Internet un o més cops per setmana.
- Més del 34% dels catalans utilitzen el correu electrònic per comunicar-se amb familiars i amics.

Usuaris habituals d'ordinador i internet. Evolució 2000-2002

A Catalunya millora la cohesió social en relació amb les TIC

- L'ús de les TIC és molt similar a les àrees rurals i a les metropolitanes. A les poblacions de menys de 10.000 habitants utilitzen ordinadors el 52% de la població amb 15 anys o més, a les de 10.000 a 500.000, ho fan el 59,6%, i a Barcelona ciutat, el 57%.
- El 36,8% de les llars amb ingressos entre 750 i 1.200 euros mensuals (125.000 i 210.000 pessetes) tenen PC i el 19%, accés a Internet.
- Els aturats i mestresses de casa es mostren actius vers les TIC. El 25,4% de les mestresses de casa i el 61% dels aturats han utilitzat alguna vegada l'ordinador.

S'incrementen els usos de les TIC

- L'ús del correu electrònic (76,3% dels usuaris d'Internet) és lleugerament superior entre els homes (el 78,9%) que entre les dones (73,1%).
- El percentatge d'internautes que han comprat alguna vegada per Internet és del 15,4% i continua creixent a poc a poc.
- La visita de webs de l'Administració ha augmentat significativament els darrers sis mesos. El maig de 2002, el 65,5% dels internautes visitaven webs de l'Administració i el 37,5% asseguraven haver-hi fet algun tràmit.
- En relació amb la llengua dels webs visitats, el català ha augmentat significativament (del 48,9% al 57,6% en un any). El 87,2% dels internautes visita pàgines web en castellà i el 40,5%, pàgines en anglès.

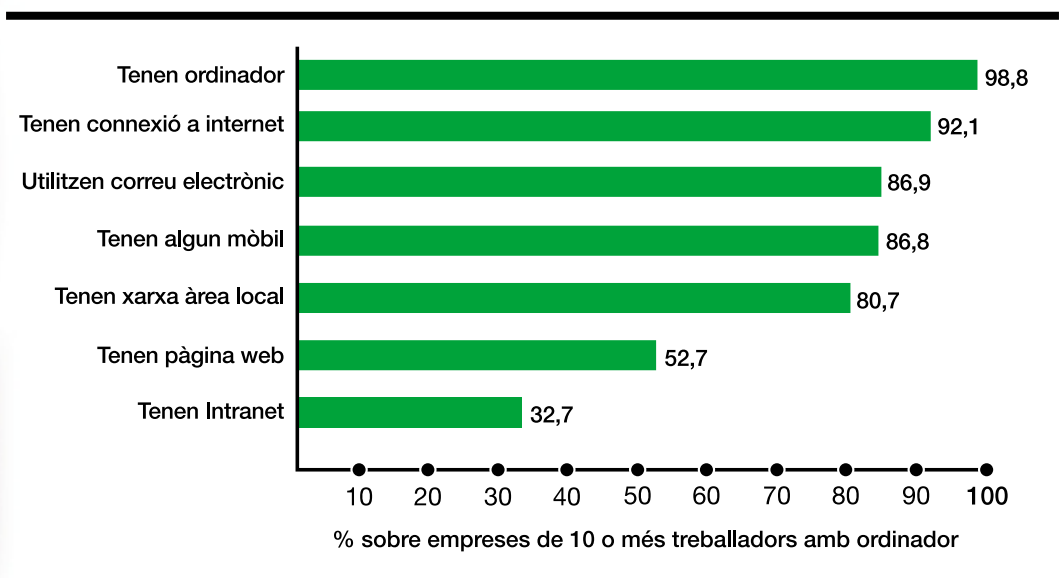
Des d'una perspectiva de comparació internacional, cal assenyalar que, malgrat el fort creixement que ha experimentat el nombre de llars connectades a Internet, Catalunya presenta encara un grau de penetració més baix que altres països industrialitzats i, concretament, més reduït que la mitjana europea. Tot i així, cal apuntar que la proporció de llars catalanes amb accés a Internet és més elevada que la mitjana estatal o que països com França, Portugal o Grècia. Per altra banda, també s'ha d'apuntar que de les llars del Principat un 0,8% disposa de connexió a Internet mitjançant cable i un 1,2% a través d'ADSL, per un 0,6% i un 0,5% del conjunt d'Espanya i per un 3,3% i un 1,2% del global de la Unió Europea. Val a dir que en els propers anys les polítiques d'abaratiment de la banda ampla i l'ampliació a una tarifa plana real haurien d'ajudar a impulsar l'accés a Internet de les llars del Principat, i recuperar, així, posicions en el context internacional.

7.2. LES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ A LES EMPRESES

L'ús de les TIC a les empreses de Catalunya està incrementant-se progressivament i la moderació en les compres i vendes per Internet segueix les pautes que es donen en el context internacional. Les dades més significatives obtingudes de l'enquesta a les empreses de 10 treballadors o més, a desembre de 2001, són les següents:

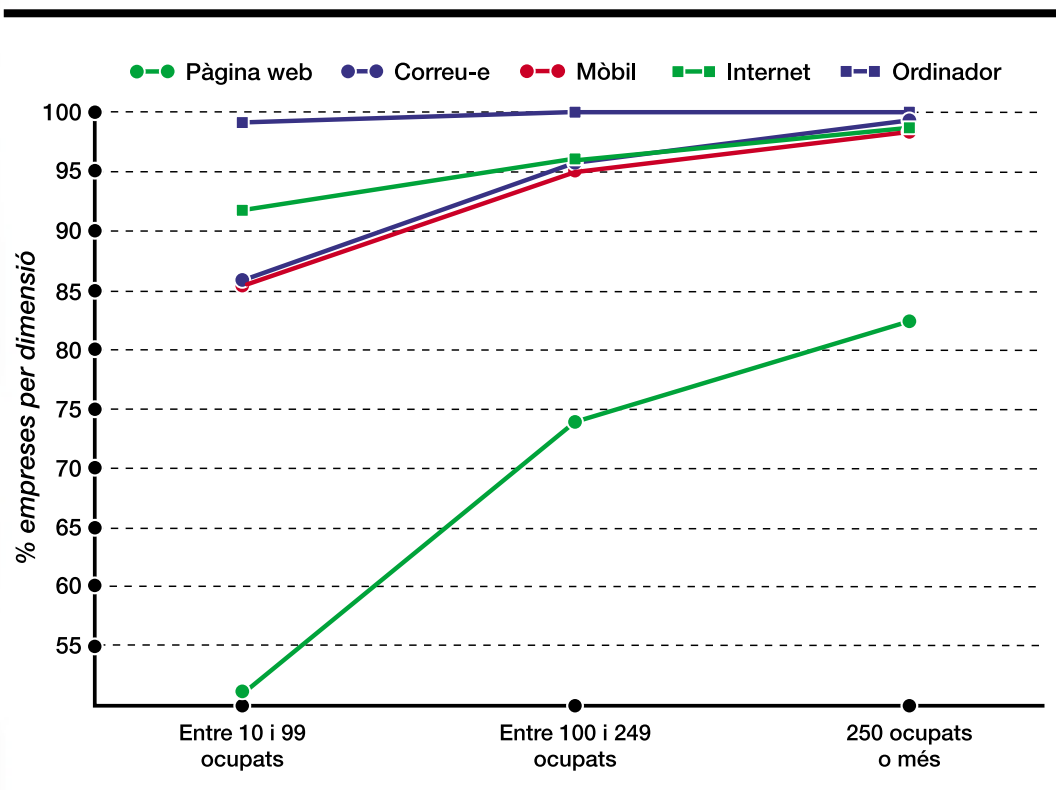
- El 98,8% de les empreses tenen ordinador. El parc d'ordinadors instal·lat (uns 823.000) és molt nou: més del 60% tenen menys de tres anys.
- Les funcions més sovint informatitzades són l'administració (96,3% de les empreses amb ordinador), les vendes (78,2%) i les compres (71,8%).
- El 92,1% de les empreses amb 10 treballadors o més tenen accés a Internet (un 10% més que fa un any). Els principals usos que fan les empreses de la seva connexió a la xarxa són: cercar informació (83,2%), transmetre o rebre dades (78,9%), banca electrònica (64,4) i transaccions financeres (47,1%). El mètode de connexió a Internet més habitual és actualment l'ADSL amb el 52,8% de les empreses, seguit de la XDSI amb el 35,4%. Amb penetració molt inferior hi ha la línia telefònica convencional (15,1%), el cable (2,1%) i la línia punt a punt (1,5%). Les empreses grans tendeixen a tenir mètodes de connexió amb més ample de banda .

Ús de les TIC l'empresa. Desembre 2001.

- El 86,9% d'aquestes empreses utilitzen el correu electrònic (amb un increment del 5% respecte a l'any anterior). L'ús del correu electrònic ha esdevingut un mètode habitual d'intercanvi de dades entre l'empresa i els clients i proveïdors: el 76% utilitza aquest sistema.
- El 80,7% tenen xarxes locals i el 32,7% tenen intranet.
- Ha augmentat un 5,6% el nombre d'empreses que tenen pàgina web, que arriba al 52,7% de les empreses. Tot i això, la freqüència d'actualització encara és baixa ja que només un 37,3% de les empreses amb web l'actualitza com a mínim un cop al mes. Els principals motius per estar presents a Internet són: donar informació de l'empresa (84,5% de les que tenen web), promoció i màrqueting (70,3%), i consultes i fidelització de clients (46,1%).

Equipament i ús de les TIC a l'empresa. Per dimensió, desembre 2001

- El nombre d'empreses que fan comerç electrònic ha augmentat del 15,4% al 19% entre finals de 2000 i finals de 2001. Les compres per Internet han augmentat (del 10% al 15%) i les vendes s'han reduït lleugerament (del 9% al 7%). La majoria de pagaments d'aquestes compres i vendes no es fan per Internet.
- La despesa en comunicacions en el darrer any ha augmentat al 54% de les empreses i ha disminuït al 12,4%. El 33,3% restant ha mantingut la despesa estable.

8. LA QUALITAT DE VIDA: FACTOR D'ATRACCIÓ DE CATALUNYA

La meteorologia, l'entorn natural, el desenvolupament dels serveis públics, el clima de convivència social i un nivell de renda elevat fan de Catalunya un dels territoris més valorats a nivell internacional per la seva qualitat de vida. Aquesta actua com a factor d'atracció en molts sentits. Per exemple, atreu activitat econòmica, que acaba localitzant-se en el territori en forma d'instal·lacions, com és el cas de les inversions estrangeres i de la notable presència de multinacionals estrangeres. Així mateix, atreu mà d'obra qualificada i emprenedors, és a dir gent amb poder d'arrossegament d'activitats d'alt valor afegit, de tecnologia avançada o de recerca i desenvolupament o bé que simplement volen posar en marxa el seu negoci a Catalunya. Finalment, no es pot oblidar que una elevada qualitat de vida opera, també, com a element d'atracció de turisme forà.

Un indicador representatiu de la qualitat de vida és el de l'esperança de vida. En aquest sentit, es pot destacar que Catalunya presenta una esperança de vida significativament superior a la mitjana de la Unió Europea. L'any 1998 al Principat les dones tenien una esperança de vida de 82,6 anys i els homes, de 76,0 anys, per 80,9 i 74,6 anys de la Unió Europea, respectivament.

Un altre indicador que reflecteix la qualitat de vida dels països és l'Índex de Desenvolupament Humà (IDH) que elabora anualment el Programa de les Nacions Unides pel Desenvolupament (PNUD). L'aplicació de l'IDH a Catalunya la situa dins dels 15 primers països del món.

A nivell de ciutats, cal esmentar els resultats derivats de diversos estudis que conclouen que Barcelona encapçala els rànquings de ciutats europees pel que fa a la qualitat de vida, per davant de Londres, París, Frankfurt, Brussel·les i Amsterdam ¹⁴.

D'entre els aspectes que contribueixen a millorar la qualitat de vida de Catalunya cal ressenyar l'anomenat clúster en ciències de la salut, dintre del qual destaca la sanitat, que fa del Principat una regió europea capdavantera i referent. Val a dir que la sanitat aporta indiscutiblement una base sectorial de qualitat i de valor afegit a la

¹⁴ Un exemple d'això es l'estudi "European cities monitor" que efectua anualment Healy & Baker.

indústria i als serveis de l'economia catalana. Entre els diversos aspectes positius en aquest àmbit es pot assenyalar el prestigi de l'ensenyament en les diferents especialitzacions de les ciències de la salut. Aquest és el cas de les carreres universitàries que es poden cursar a Catalunya, però molt especialment dels ensenyaments postuniversitaris corresponents als tercers cicles (màsters, postgraus, etc.), que serveixen per formar bons professionals en la pràctica sanitària i en la recerca.

Un segon aspecte a apuntar dins de les ciències de la salut és la important presència de la indústria farmacèutica a Catalunya, en la qual es combinen empreses mitjanes de capital local amb la participació productiva de rellevants multinacionals estrangeres. Es tracta d'una branca amb un gran impacte sobre l'economia catalana i que genera una part important de la recerca empresarial del Principat i d'Espanya. De fet, a Catalunya es concentren els centres de recerca bàsica dels grans laboratoris estatals, d'altres més petits i d'algunes multinacionals. Val a dir que al Principat la recerca i el desenvolupament farmacèutic abraça un volum total de recursos que és 2,5 vegades més elevat que el que s'efectua a la Comunitat de Madrid.

A l'activitat de recerca i desenvolupament empresarial en matèria de ciències de la salut cal afegir, també, l'existència d'un nombre important d'infraestructures de suport. Concretament, es comptabilitzen 24 centres o unitats d'R+D. A més, cal tenir present que s'estan promocionant diversos parcs científics en aquestes àrees, d'entre els quals s'ha de destacar el Parc de Recerca Biomèdica de Barcelona, el Biocampus a la Universitat Autònoma de Barcelona i el Parc Científic de Barcelona.

Un últim aspecte a assenyalar en l'àmbit de ciències de la salut a Catalunya és el dels serveis sanitaris. A banda dels professionals que genera el sistema universitari català i de les tècniques avançades en diagnosi, el Principat és pioner en l'aplicació de noves tècniques de gestió en centres sanitaris, com els hospitals i els centres d'atenció primària. Val a dir que els serveis sanitaris catalans gaudeixen actualment d'un bon prestigi internacional. A tall d'exemple, es pot assenyalar que d'entre 133 centres sanitaris espanyols 11 catalans se situen entre els 20 millors.

En l'àmbit de l'ensenyament, cal esmentar l'existència a Catalunya d'escoles de negoci i universitats que són reconegudes com a institucions de màxim prestigi al sud d'Europa, amb una incidència molt important tant a la Mediterrània com a Sud-Amèrica. El Principat disposa d'onze universitats, algunes d'elles entre les de més prestigi de l'Estat, amb facultats distingides pel seu nivell docent i de recerca. Aquest és un dels actius que palesen les potencialitats de Catalunya en l'anomenada societat del coneixement.

D'altra banda, Catalunya és pionera en la preocupació vers el medi ambient, amb una atenció permanent i prioritària per part de la societat en el seu conjunt. Les aigües en general (rius, aigües subterrànies, platges, etc.), els residus municipals i industrials, l'aire i la natura han estat, entre altres, centre de preocupació per als diversos agents socials i econòmics, abocant-hi importants recursos públics i privats. D'això es deriva, per exemple, que el 99% de les platges catalanes presentin regularment una qualitat conforme a directrius comunitàries o que les plantes de tractament de residus municipals s'hagin més que triplicat durant la dècada dels anys noranta.

Finalment, s'ha de ressenyar l'elevada qualitat de vida que mostra el Principat pel que fa a les activitats associades a la cultura, a l'esport i al lleure en general. Catalunya disposa d'un patrimoni historicocultural reconegut internacionalment en molts i variats aspectes, que es combina amb un desenvolupament intens i certament innovador en camps com la música, la pintura, el teatre i altres (dansa, cinema, etc.). En l'àmbit de l'esport, cal destacar l'elevat caràcter associatiu i l'afició esportiva dels ciutadans, així com l'existència al Principat de pràctiques en la majoria de les disciplines, en algunes de les quals es té una rellevant presència internacional. Per últim, cal esmentar les possibilitats turístiques que ofereix Catalunya quant a varietat d'opcions (turisme de platja, turisme d'hivern, turisme de muntanya, turisme cultural, etc.).

PART II

RESULTATS DE L'ENQUESTA "Catalunya Futur, impulsem l'economia catalana"

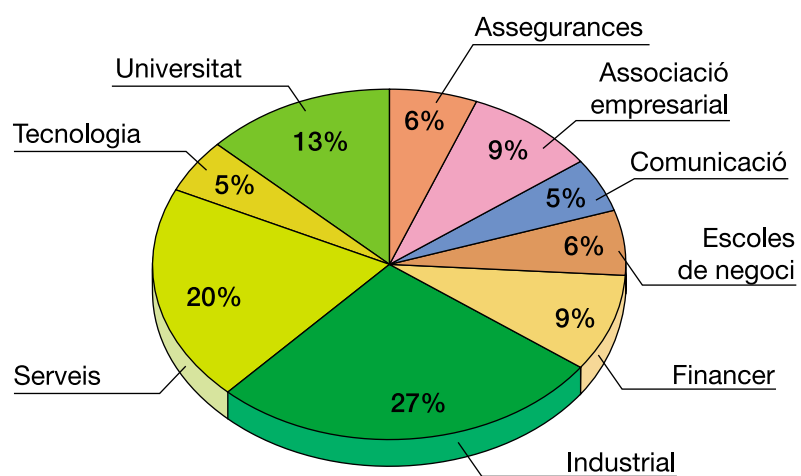

PRESENTACIÓ DE L'ENQUESTA

Aquest document és el resultat del treball de tractament de les entrevistes a 94 personalitats del món empresarial català i ha estat elaborat per l'equip dirigit pel professor José Garcia-Montalvo, de la Universitat Pompeu Fabra com a part integrant del procés "Catalunya Futur, impulsem l'economia catalana". La Generalitat de Catalunya no comparteix necessàriament les opinions expressades pels participants en l'enquesta i cal entendre aquest document, doncs, dins d'un marc més ampli de discussió i generació de propostes que inclou diversos estudis i treballs.

La mostra està formada per 94 empresaris, executius, professionals i professors classificats en nou grups: indústria, serveis, sector financer, sector de les assegurances, sector de noves tecnologies, mitjans de comunicació, professors d'universitat, professors d'escoles de negoci, i representants d'associacions empresarials.

Proporció sectors

Les entrevistes s'han organitzat en forma de guia semi-estructurada, on les preguntes estan fonamentalment obertes. El qüestionari s'ha dividit en deu blocs temàtics bàsics que segueixen les línies essencials del document utilitzat en la primera reunió del dia 6 de febrer: prioritats generals, formació i aprenentatge, infraestructures, internacionalització de les empreses, recerca i desenvolupament, ocupació, sostenibilitat i modernització, cohesió cívica, i el bloc d'altres temes.

El concepte bàsic per a la classificació d'opinions és l'impacte. Es produeix un impacte en alguna de les caselles que descriuen la intersecció entre categories i entrevistats quan s'expressa una opinió que, o bé correspon a una opinió expressada anteriorment per un altre entrevistat, o és una opinió nova que té contingut informatiu.

L'anàlisi de les entrevistes ha resultat en 724 categories (després d'agregar per similitud les més de 950 categories inicials), classificades en prioritats generals i diagnòstics i recomanacions per blocs. Entre aquestes opinions, hi ha un 41,1% de les categories que només representen l'opinió d'un entrevistat (ja que no coincideix amb les dels altres o presenta matisos que la fan similar però no idèntica a les dels altres entrevistats). En aquest resum executiu es consideren solament aquelles opinions que han generat un elevat grau de consens. Els percentatges de suport només s'inclouen en els grans blocs, però no en els diagnòstics i les recomanacions, les quals apareixen ordenades en funció del nombre d'entrevistats que expressen aquesta opinió .

L'opinió expressada per un entrevistat podria ser també compartida per altres entrevistats, en el sentit que, si bé no l' han assenyalada específicament, hi podrien estar d'acord si haguessin estat preguntats sobre la qüestió. Investigar aquesta possibilitat hauria de ser l'objectiu d'un segon qüestionari amb opcions tancades i amb una escala numèrica.

La iniciativa de realitzar la consulta, els resultats de la qual es presenten en aquest informe, ha sigut valorada molt positivament pels participants. El 70% dels entrevistats han considerat la consulta com a molt positiva, un 18,7% l'han qualificada de bastant positiva, i el 10,9 % com a positiva. La idea més generalitzada és que aquest tipus de consultes són importants perquè el Govern realitzi un diagnòstic adequat i consensual de la situació econòmica del país.

Una altra mesura del nivell d'implicació dels entrevistats amb el projecte així com de la importància que li van concedir, és que la mitjana de temps dedicada a les entrevistes és de 114 minuts. Tenint en compte l'elevat cost d'oportunitat del temps de les persones consultades, és una mostra més de l'interès i seriositat amb què els entrevistats han participat en el projecte. Per acabar, el nombre d'impactes (comentaris informatius) mitjà dels entrevistats és de 43,8 per entrevista, valor que representa un índex molt elevat.

Aquest document s'organitza de la següent manera. En el primer capítol es presenta una descripció de les prioritats generals. En el segon s'analitzen els temes transversals, o sia, aquelles qüestions que per la seva importància transcendeixen un bloc particular i incideixen en tots o alguns dels temes del qüestionari. El tercer capítol presenta un resum molt breu del diagnòstic i de les recomanacions per blocs temàtics. Per últim, el quart capítol recull les conclusions.

1. LES PRIORITATS.

La primera part de l'entrevista consisteix en una avaluació dels objectius que, segons l'entrevistat, s'han de considerar prioritaris pel futur de l'economia catalana. A diferència de la resta de l'entrevista, que es troba molt poc estructurada, aquesta primera part pressuposa l'establiment d'un rànquing de prioritats fàcilment quantificable (fins a tres, encara que s'admeten i comptabilitzen alguns empats)

Les prioritats:

- 1.Educació
- 2.Infraestructures

Les prioritats s'han obtingut a partir de la primera pregunta del qüestionari, on es plantegen deu temes a prioritzar: la importància de la dimensió de les empreses, la importància del foment de l'esperit empresarial, l'educació i la formació, les infraestructures, la internacionalització, el finançament autonòmic, el finançament de les empreses, la recerca i el desenvolupament, la cohesió social, i l'ocupació.

- 3.R+D
- 4.Cohesió Social
- 5.Foment de l'esperit empresarial
- 6.Internacionalització
- 7.Dimensió
- 8.Finançament
- 9.Ocupació

El gràfic 1 mostra la proporció de cada gran tema entre les tres prioritats més importants per al futur econòmic de Catalunya. ***L'educació i la formació apareixen com una de les tres prioritats més importants en el 79,8% dels casos, amb una diferència de més de deu punts percentuals respecte al segon (les infraestructures), que aconsegueix el 69,1%.*** En tercer lloc, però ja a més distància (44,7%), apareix la recerca i el desenvolupament. El segueixen amb importància la cohesió social i la sostenibilitat del creixement econòmic (39,3%), el foment de l'esperit empresarial (29,8%) i la internacionalització de les empreses catalanes (29,8%). A la cua de les prioritats es troba la preocupació per la dimensió de les empreses (19,1%), la situació del finançament autonòmic (13,8%), el finançament empresarial (6,9%), i, en darrer lloc, la qüestió de l'ocupació (3,2%). ***D'aquesta manera es pot afirmar que existeix una gran coincidència a l'hora de considerar la formació del capital humà i les infraestructures com els temes més prioritaris per impulsar el futur econòmic de Catalunya.***

En termes sectorials, hi ha dos grups molt diferenciats respecte al rànquing de les prioritats, per bé que la formació i les infraestructures apareixen en primer i segon lloc respectivament en tots els sectors. Els alts executius del sector

industrial, financer, tecnològic i de comunicacions, i representants de les associacions empresarials concedeixen el tercer lloc al foment de l'esperit empresarial. En la resta dels sectors (executius del sector serveis, professors d'universitat i escoles de negocis) és la cohesió i la sostenibilitat la que ocupa el tercer lloc.

2. ELS TEMES TRANSVERSALS.

En les entrevistes existeixen una sèrie de punts que, per la seva significació, transcendeixen el context dels compartiments estancs de cada secció o bloc del qüestionari per repetir-se amb insistència en diferents seccions. Des d'aquesta perspectiva es pot assenyalar que es tracta dels aspectes que els entrevistats consideren com a més importants. Aquests temes que tenen un abast transversal entre els blocs serien els factors impulsors més rellevants.

Més coneixement
d'idiomes

Els idiomes estrangers.

El factor transversal més remarcable és el domini dels idiomes i, molt particularment, de l'anglès. Sense ser preguntats específicament, una majoria aclaparadora dels entrevistats (71,2%) ha comentat en algun moment de l'entrevista, tant que el coneixement d'idiomes és prioritari, com que la seva falta suposa una debilitat per al sistema productiu català. D'aquesta manera, el coneixement de l'idioma anglès es configura com el tema transversal més important en l'impuls de la competitivitat de l'economia catalana.

Actualment el nivell
és preocupant

La majoria dels entrevistats consideren que el coneixement de l'anglès és molt prioritari, però que el nivell actual que ofereix el sistema educatiu català cal qualificar-lo de deficient. Que el domini de l'anglès és tingut per primordial en molts dels blocs temàtics queda palès en els següents exemples:

Dificulta l'atracció de
seus i multinacionals

a. El coneixement de l'anglès per part de la població facilitaria la possibilitat d'atreure empreses multinacionals i seus d'empreses importants (actiu d'atracció).

Dificulta la R+D

b. En el camp de la recerca i del desenvolupament, i atès que una gran part de les innovacions es produeixen en països de parla anglesa o es publiquen en revistes en anglès, el coneixement d'aquest idioma també resulta prioritari.

Dificulta la internacionalització de les empreses catalanes

- c. La internacionalització de les empreses catalanes trobarà dificultats mentre no se superi una determinada massa crítica de treballadors i executius que tinguin suficients coneixements d'anglès.
- d. En el sector serveis l'anglès té una funció vital en les relacions amb els clients.

Entre les **propostes** per aconseguir augmentar el nivell d'anglès de la població figuren les següents:

Incrementar el pressupost educatiu per fomentar l'anglès

- a. Incrementar els pressupostos educatius tant com sigui necessari per aconseguir l'objectiu de l'alfabetització anglesa de la població. L'ensenyament d'idiomes hauria de començar a primària i a secundària, sense que quedés limitat exclusivament en l'àmbit de l'educació universitària.

Acabar amb la concepció de l'anglès com una assignatura de tràmit

- b. El sistema educatiu no acaba d'entendre la necessitat d'aquesta disciplina i, com a conseqüència, l'anglès es converteix en una assignatura fàcil d'aprovar i amb poc contingut. La solució proposada passa, no solament perquè l'ensenyament de l'anglès proporcioni un nivell de coneixements tan elevat com el del català, sinó també perquè se n'augmenti el grau d'exigència.

Augmentar la percepció de la necessitat de ser una societat poliglota

- c. Accentuar la percepció social que Catalunya ha d'acabar essent una societat poliglota. Sobre aquest punt particular molts entrevistats posen com a exemple la situació d'Holanda.

Ensenyar part de les assignatures en anglès

- d. Una part de les assignatures s'haurien d'impartir en anglès, no només en la Universitat, sinó també en l'ensenyament obligatori (com ja succeeix en algunes escoles privades).

Millorar la formació dels professors

- e. La capacitat dels professors que haurien d'impartir en anglès és un aspecte complex que caldria resoldre millorant i actualitzant els coneixements dels professors.

- f. Disminuir la pràctica del doblatge i afavorir la possibilitat de veure pel·lícules en versió original.

Planificar
a llarg termini

La necessitat de planificar a llarg termini.

En gairebé tots els blocs apareix reflectida, d'una forma o d'una altra, l'opinió dels entrevistats sobre la necessitat d'anticipar tendències i planificar a llarg termini (15 o 20 anys). Es tracta, per tant, d'un tema amb una enorme transversalitat. El 56,3% dels entrevistats mencionen aquest punt al llarg de l'entrevista. Només amb una adequada planificació es poden aconseguir objectius importants a mitjà i llarg termini.

"Pla estratègic de
Catalunya"

A més a més, aquesta planificació hauria de ser integral, en el sentit de plantejar una espècie de "pla estratègic per Catalunya" que abasti, des de la formació fins a les infraestructures, passant pel creixement sostenible de l'economia o la cohesió social. En vista d'això, la primera cosa important és decidir com es vol que sigui la Catalunya del futur ("què volem ser com a país") i, a partir d'aquí, utilitzar una planificació integral i transversal per aconseguir aquest objectiu. Entre els diferents temes que s'estudien s'assenyalen els següents:

Planificar l'oferta
educativa

a. La planificació de l'oferta educativa de manera que s'ajusti a les noves necessitats d'un mercat laboral en contínua evolució.

Pla estratègic
universitari

b. La preparació d'un pla estratègic per a tot el sistema universitari català que consideri, tant les necessitats futures per especialitats, com una major coordinació amb altres nivells educatius.

Pla integral
d'infraestructures

c. Una planificació integral de les infraestructures que tingui en compte també les consideracions de tipus intermodal.

Anticipació i planificació
en el tema de la
immigració

d. La planificació a llarg termini de mesures encaminades a potenciar els actius d'atracció (recerca i desenvolupament, infraestructures, formació, etc.) com a única forma de consolidar centres de decisió en territori català.

e. En el tema de la immigració també és fonamental l'anticipació i la planificació de les necessitats, en funció dels sectors i les professions que esdevindrien més deficitaris en el futur.

"Múscul financer"

La necessitat de comptar amb suficient "múscul" financer.

Una altre element important de tipus transversal és la necessitat d'un sector financer català fort. Un 35,1% dels entrevistats consideren que aquest aspecte és un assumpte molt important. Entre les múltiples opinions sobre una estratègia que enforteixi el sistema financer català s'assenyalen les següents:

- a. Les entitats financeres catalanes no prioritzen el creixement de les empreses catalanes i no discriminen suficientment els projectes innovadors importants.
- b. El sector financer català hauria de ser prou important per impulsar dues o tres grans empreses que poguessin ser considerades el vaixell insígnia de l'economia catalana.
- c. Un sector financer català fort afavoriria l'atracció de seus, multinacionals i centres de decisió importants.

Coordinació entre administracions

La necessitat de coordinació entre les administracions.

La preocupació per les conseqüències negatives de la insuficient coordinació entre els diferents nivells de l'administració pública catalana és present, d'una manera o altra, en els comentaris d'una tercera part dels entrevistats, que s'hi refereixen en set apartats diferents. Les principals implicacions de la falta de coordinació són, en opinió dels entrevistats, les següents:

- a. L'absència de coordinació entre els diferents nivells de l'administració pública catalana (especialment la Generalitat i l'Ajuntament de Barcelona) ha provocat problemes a l'hora de potenciar les infraestructures bàsiques com l'aeroport o la Fira. No s'ha assolit el consens polític imprescindible amb relació a grans projectes que haurien d'haver estat tractats com a "projectes essencials". Com a producte d'això, les discussions sobre les infraestructures bàsiques s'han vist innecessàriament prolongades, cosa que ha incidit negativament en el seu desenvolupament. Més encara si tenim en compte els problemes de finançament generats per una baixa participació en els recursos de l'Estat espanyol.

- b. En la qüestió de la internacionalització de l'economia catalana, alguns entrevistats troben a faltar coordinació entre les administracions, fet que provoca una duplicació d'esforços. La coordinació també hauria d'existir amb l'Estat espanyol (per exemple a nivell del COPCA i l'ICEX). Dins d'aquest marc, igualment s'haurien de coordinar les ambaixades i les delegacions de la Generalitat a altres països. Així mateix, es proposa la construcció d'una xarxa de catalans influents a l'estranger per donar suport a la coordinació de les polítiques d'internacionalització.
- c. Els problemes de coordinació entre les administracions catalanes són mal valorats per les multinacionals i poden generar inseguretats que afectin negativament la seva possible instal·lació a Catalunya.
- d. Caldria incrementar la coordinació en la concessió d'ajudes a la recerca i al desenvolupament.

Totes les consideracions anteriors porten alguns entrevistats, a deduir que la manca de coordinació entre les administracions dificulta l'augment de la competitivitat.

3. DIAGNÒSTICS I RECOMANACIONS PER BLOCS TEMÀTICS.

Blocs temàtics

A més a més dels grans temes transversals, dins dels diferents blocs temàtics també existeixen punts de consens sobre el diagnòstic de la situació, així com moltes propostes de millora.

1. l'educació

L'educació i la formació.

Més anglès

Dins d'aquest bloc, l'aspecte que ha generat una major entesa, com ja s'ha comentat amb anterioritat, és la necessitat d'impulsar notablement l'estudi **d'idiomes i, en particular, de l'anglès.**

L'ensenyament de l'anglès i la seva prioritització ha de començar a primària i continuar durant l'ensenyament secundari. D'aquesta manera, l'adquisició d'un bon nivell d'anglès no ha d'estar necessàriament vinculada a l'ensenyament universitari. Se cita com a exemple el cas holandès, un país de dimensions comparables a les de Catalunya i on el 90% de la població parla perfectament l'anglès. L'anglès ha de deixar de categoritzar-se com una "maria" o assignatura de tràmit. La millora de la formació en aquest idioma es troba en un grau força avançat en algunes escoles privades, la qual cosa indica que caldria un esforç financer per tal d'afavorir-ne l'expansió també en el sistema públic i evitar, així, el risc de crear una situació de falta d'igualtat d'oportunitats.

Prioritzar la formació professional

La segona de les prioritats en el bloc de preguntes sobre el sistema educatiu és la **formació professional**. Un 40,4% dels entrevistats es refereix a la necessitat de potenciar la formació professional. En el diagnòstic de la situació d'aquest nivell educatiu s'assoleix un ampli consens en els següents punts:

Existeix molta demanda i poca oferta

a. Existeix un gran desajust entre la baixa oferta de tècnics de formació professional i l'elevada demanda per part de les empreses. La causa fonamental és el baix prestigi que la formació professional té a Espanya. Un 20,2% dels entrevistats mostren una preocupació tal en aquest tema que no dubten a afirmar que, si bé existeix un dèficit considerable de titulats de formació professional, hi ha un excés d'universitaris ("és més fàcil trobar un universitari que un titulat de FP". "Hi ha inflació d'universitaris i el que fa falta és formació de grau mitjà per a les necessitats reals"). Aquesta "inflació" plan-

Baix prestigi de la FP

teja un greu problema, atès que els llocs de treball que obtenen els universitaris no tenen el nivell que ells esperen, cosa que genera un elevat grau de frustració. En aquest sentit, manifesten que la causa fonamental d'aquesta situació és "que la societat creu que sense un títol universitari no ets ningú, i això és un engany". En aquesta mateixa línia, s'assenyala la necessitat de "posar fi a la idea que sense anar a la universitat no es pot ser un bon professional en el futur".

Falta d'adaptació
per titulacions

b. La necessitat que l'oferta s'adapti a la demanda. En l'actualitat, es considera que la distribució per especialitats no és l'adequada. Un exemple concret el trobem en l'excés de titulats de la branca d'administració en comparació d'altres especialitats tècniques (com la de soldador, electricista o mecànic), que tenen una demanda molt superior. Cal analitzar amb profunditat les necessitats del mercat laboral per poder, així, determinar i impulsar les especialitats amb més futur. La formació professional, tal com està actualment organitzada, és massa estàtica i caldria dotar-la de més agilitat per adaptar-la a les necessitats del mercat laboral.

Estigma de ser la sortida
dels joves que pateixen
fracàs escolar

c. La formació professional encara té l'estigma de ser considerada com la sortida d'aquells que fracassen a secundària.

Entre les **propostes** per potenciar la formació professional destaquen les que segueixen:

Buscar fórmules per
prestigiar la FP

a. Buscar fórmules per donar prestigi a la formació professional. En aquest sentit, cal destacar la possibilitat de realitzar campanyes de publicitat per exposar-ne els avantatges, així com la proposta de convertir el grau superior en part del sistema universitari, a semblança d'alguns països europeus.

Major integració
FP - empreses

b. Una altra opció amb gran acceptació és la d'integrar el sistema formatiu a l'empresa. Els entrevistats posen reiteradament com a exemple el cas de la figura de l'aprenent en el sistema dual alemany. Se cita també el cas de les empreses alemanyes que operen a Catalunya i que, davant la falta de sensibilitat de l'administració davant el problema del dèficit de titulats de formació professional, estan implantant de manera informal un sistema similar a l'alemany.

Passarel·les
FP-universitat o FP
superior universitària

c. Haurien d'existir passarel·les entre la formació professional i la universitat (carreres tècniques) que no suposessin pèrdua de curs, o bé configurar una formació professional de nivell universitari.

**Formació en Valors
i competències**

Menys currículum i més
competències

Un altre punt destacat per molts entrevistats (32,9%) és **la necessitat que la formació professional inclogui els valors i les competències** sense centrar-se tant en la mera transmissió de coneixements. En poques paraules: menys currículum i més competències i valors o, segons d'altres, competències i valors en el currículum. Per tant, s'entén que, per a una correcta connexió entre l'educació i l'adequació al lloc de treball, no només es requereix saber (coneixement) i saber fer. En l'entorn dinàmic del mercat de treball actual s'exigeix actitud i motivació (voler fer), control (poder fer) i el "role" (saber estar). Juntament amb aquestes perspectives, en moltes entrevistes es fa referència al concepte de polivalència, entès no com saber una mica de moltes coses, sinó com voler fer i saber estar.

L'actitud i la motivació
són molt importants

Afavorir l'adquisició
d'habilitats bàsiques
per l'empresa

L'educació en els valors hauria de potenciar la formació de persones respectuoses, cultes, lliures, tolerants i solidàries, bo i desmitificant el valor del diner "per se" i centrant-se en la satisfacció pel treball ben fet. El més important és l'actitud (responsabilitat, cultura de l'esforç i motivació). Pel que fa a les habilitats, són moltes les opinions que advoquen perquè tinguin més prioritat en el sistema educatiu de la que actualment se'ls concedeix. El sistema educatiu i formatiu hauria de fer front al dèficit en matèria de competències i habilitats com ara la creativitat, l'expressió oral, la capacitat de treballar en equip, el lideratge, la capacitat per obtenir informació i analitzar-la de forma crítica i treure conclusions, i la capacitat d'expressió escrita. En el cas del lideratge hi ha una certa impressió que la universitat pot tenir un efecte negatiu.

**Divorci educació-
mercat laboral**

Un altre aspecte prioritari en el terreny de l'educació i la formació és la **falta de correspondència entre el sistema educatiu i les necessitats del mercat laboral**. Fins a una tercera part dels entrevistats citen aquest problema com una situació que cal resoldre de manera prioritària. La major proporció de les crítiques es refereix al divorci entre la universitat i les necessitats del mercat laboral, que s'identifica amb una situació d'evident manca de sintonia.

Especialment en l'ensenyament superior

Respecte al sistema **d'ensenyament superior i de postgrau**, molts dels entrevistats coincideixen a establir una clara diferència entre les escoles de negoci i les universitats. En el primer cas, les valoracions són majoritàriament positives. En canvi, amb relació a les universitats les opinions no són tan unànimes. El diagnòstic dels problemes en el sector universitari català es podria resumir en els següents punts:

Distanciament de les necessitats laborals

Predomini de les classes magistrals

Excessiva expansió universitària

Excessiva especialització en algunes titulacions

- a. El divorci ja esmentat respecte a les necessitats del mercat.
- b. Continua existint un predomini de l'ensenyament basat en classes magistrals i transmissió de coneixements, que resulta poc compatible amb un món dominat per les noves tecnologies i que canvia amb rapidesa.
- c. S'ha produït una expansió en el nombre de centres universitaris poc relacionada amb la demanda real d'ocupacions i treball. En ocasions, l'expansió d'algunes universitats no es correspon amb la disponibilitat de professorat de qualitat.
- d. S'ha abusat de la creació de llicenciatures excessivament especialitzades i amb poques sortides professionals.

Aproximar la universitat a l'empresa

Les propostes per solucionar aquests problemes passen per una "**aproximació de la universitat a les empreses**" i per la preparació d'un pla estratègic, destinat a tot el sistema universitari català, que prengui en consideració, tant les necessitats futures per especialitats, com una major coordinació amb altres nivells educatius. En concret, per ordre d'importància, cal citar les següents:

Participació de les empreses en plans d'estudis

- a. La possibilitat que les empreses puguin participar en la formació i en els plans d'estudis de les universitats. D'aquesta manera, també se sentirien més vinculades al món universitari, fet que, a la vegada, afavoriria la seva implicació financera en les activitats de la universitat.

Crear competència entre universitats

- b. Crear competència entre les universitats. Amb aquesta finalitat s'intenta que les universitats tinguin més autonomia de gestió i puguin contractar qui vulguin, sempre, però, que el seu finançament depengui de la consecució d'objectius. Per tal que la competència sigui efectiva caldria augmentar el nombre i la quantitat de les beques.

Orientació cap al mercat laboral

- c. Orientació cap a especialitats que tinguin demanda en el mercat de treball.

Centres d'excel·lència

d. Priorització d'uns centres sobre d'altres i consegüent creació d'una categoria de centres d'excel·lència que, pel seu prestigi, fossin una referència per a la resta del sistema universitari, per als estudiants estrangers, per al sistema productiu, etc.

Foment de l'esperit
empresarial

e. Fomentar l'esperit empresarial des del propi sistema educatiu (especialment en les titulacions tècniques). És necessari posar fi a les connotacions negatives del concepte d'empresari. El sistema educatiu actual, i particularment la universitat, prioritza el valor de la seguretat enfront de l'esperit emprenedor i no fomenta gens la cultura d'assumpció de riscos i de creació d'empreses. Cal transmetre a la societat la idea que els empresaris creen llocs de treball i riquesa. D'aquesta manera, es podria vèncer una certa inèrcia negativa, molt influïda per certa opinió pública, que tendeix a associar el fet de ser empresari amb acomiadaments, frauds a hisenda pública, etc. És necessari dignificar la figura de l'empresari, a la qual cosa pot ajudar el sistema educatiu. Una proposta per dur a terme aquest "ensenyament emprenedor" consistiria en la introducció d'assignatures sobre històries d'empreses o de casos pràctics sobre empreses.

Augment de les
pràctiques en empreses

f. Augmentar les pràctiques en empreses.

El 19,1% dels entrevistats assenyalen que *el sistema educatiu no prepara adequadament les persones per als nous reptes socials ni per al seu futur professional*. En particular, molts entrevistats fan referència a l'excés d'erudició i classes magistrals i a l'absència d'un mínim nivell de pragmatisme. Es dona més importància al fet de "empollar", més que no pas a la lògica i a la resolució de problemes concrets. "El sistema formatiu basat en l'enciclopèdia no és sostenible". El mateix entrevistat resumeix aquesta situació dient que el sistema educatiu actual és "massa conservador, no es modernitza i sempre estem discutint els mateixos problemes del sistema. És poc realista i està encarcerat". Des d'aquesta perspectiva, és cert que, des de fa ja molts anys, la qüestió de la formació professional o la falta de correspondència entre el sistema educatiu i les necessitats del mercat laboral són elements recurrents en els diagnòstics sobre el sistema educatiu.

Pràctiques en empreses

Un altre punt prioritari és la necessitat de vincular l'educació amb el món del treball a partir de **pràctiques en empreses**, sobretot pel que fa a titulats de formació professional i universitaris. De fet, si s'agreguen, d'una banda, les opinions generals sobre la necessitat de realitzar més pràctiques en empreses, i de l'altra, les opinions específiques referides a la formació professional i a la seva estreta imbricació amb el sistema productiu, s'aconsegueix un nivell de suport entre els entrevistats del 29,8%. Algunes propostes per facilitar aquesta connexió consisteixen en el fet de poder aconseguir crèdits pels treballs realitzats en les empreses durant els últims anys del cicle educatiu, així com en una implicació més seriosa per part de les empreses en l'execució de les pràctiques, sempre evidentment en funció de les necessitats de formació de cada sector. Admetent que molts joves, segons l'opinió de gran part dels entrevistats, desconeix el que és una empresa i com funciona realment, un dels avantatges més citats que ofereixen les pràctiques en empreses és la socialització en el món de l'empresa i el contacte inicial amb la cultura del treball.

Respecte a la formació primària i secundària no professional, els entrevistats no fan gaires comentaris. De totes maneres és freqüent l'afirmació que la LOGSE no està donant els resultats esperats i que, per tant, s'hauria de revisar. La percepció dels entrevistats és que el nivell de primària i secundària ha disminuït i s'ha expandit la cultura del "mínim esforç", cosa que ha provocat, no només una relaxació de l'exigència, sinó també que els estudiants acabin amb greus carències..

Formació contínua

Un sub-bloc important de la secció sobre educació i formació es refereix a **la formació contínua en l'empresa**. Amb caràcter general, es considera que la formació contínua és molt necessària, sobretot si es té en compte el desajustament esmentat entre el sistema educatiu i les necessitats del mercat laboral. Amb tot, i llevat de les grans empreses, s'hi dediquen **pocs recursos**. Els **motius** més citats són els següents:

Falta de voluntat

a. La falta de voluntat de l'empresa (que no entén que la formació addicional es transforma en millores de la productivitat)

Inseguretat en la rendibilització

b. La por de l'empresari a que, arran de l'elevat nivell de temporalitat, el treballador un cop format deixi l'empresa.

Competència via costos

c. Moltes empreses no es preocupen de la formació perquè segueixen apostant per la competència via costos en lloc de prevaler la innovació i la generació de valor afegit.

Entre les **solucions** proposades per millorar la situació de la formació contínua s'inclouen les següents:

Més incentius fiscals i subvencions

a. La concessió d'incentius de tipus fiscal, descomptes en la seguretat social i més subvencions directes per realitzar formació en l'empresa.

Formació és inversió i no despesa

b. La conscienciació de l'empresari en el sentit que la formació en l'empresa és una inversió i no una despesa.

La formació com a element estratègic

c. La comprensió, per part dels empresaris, de la formació com un element estratègic important per a la satisfacció i la motivació dels treballadors.

Major facilitat per incorporar becaris

d. Major facilitat per incorporar becaris en les empreses (bo i modificant la regulació jurídica del becari)

Sistema d'acreditació en formació contínua

e. Facilitar la "portabilitat" dels coneixements i les competències adquirides a través de la formació contínua mitjançant un procés homologat de reconeixement i convalidació.

2. Les infraestructures

Les infraestructures.

Dèficit d'infraestructures

Entre les prioritats més importants comentades en el capítol 1, les infraestructures apareixen en segon lloc. En aquest tema hi ha força coincidència: un **63,1% dels entrevistats consideren que hi ha un dèficit d'infraestructures bastant o molt important.**

Minva la capacitat de competir de l'economia catalana...

En general, els entrevistats entenen que la falta d'infraestructures, la seva dimensió no apropiada i el seu cost, minven la capacitat de l'economia catalana per guanyar competitivitat a través de múltiples canals: impedeix aprofitar economies d'escala, fa més difícil la decisió de multinacionals i seus d'instal·lar-se a Catalunya, incrementa els costos de transport, etc. A més a més, comptant que Europa és la gran oportunitat de Catalunya, serien necessàries unes bones infraestructures de connexió per aprofitar aquesta

I limita la seva projecció exterior

conjuntura. Catalunya és un país que té molt a guanyar amb la integració europea, arran de la seva situació geogràfica i capacitat empresarial. De tota manera, aquests avantatges competitius es veuen entorpidits per unes infraestructures insuficients, que creen un coll d'ampolla que impedeix a Catalunya convertir-se en un pol d'atracció bàsic al sud d'Europa i agreugen així mateix les dificultats d'internacionalització de les empreses. Conseqüentment, la manca d'infraestructures, a més d'afectar la competitivitat de l'economia catalana, limita la seva projecció exterior.

Falta de coordinació entre administracions

Un altre aspecte destacat amb relació a les infraestructures és **que les administracions catalanes han de sumar esforços per impulsar projectes que haurien de ser considerats com a "projectes essencials" per la seva enorme importància**, així com a l'hora de gestionar temes tan primordials com, per exemple, la Fira de Barcelona. El problema de les infraestructures a Catalunya no és només una qüestió de falta de finançament, sinó que és necessària, també, la màxima coordinació entre els diferents nivells de l'administració pública catalana. En aquest sentit hauria d'existir un pla director d'infraestructures a nivell de tot Catalunya que permetés una planificació a 20 anys de les necessitats. El pla hauria d'identificar correctament els dèficits i prioritzar entre les diferents actuacions. En projectes tan fonamentals com les grans infraestructures, caldria evitar totalment les qüestions partidistes i fer prevaler l'interès general del país.

Falta de recursos financers

L'últim tema comú en la qüestió de les infraestructures és **el finançament**. Existeix un acord generalitzat en el fet de relacionar el dèficit d'infraestructures actual amb el dèficit de la balança fiscal i l'escàs interès de l'Estat espanyol per invertir a Catalunya. En aquest punt, molts dels entrevistats consideren que la qüestió del finançament autonòmic s'hauria de plantejar també des del punt de vista de l'eficiència (la gestió del Govern és millor que la de l'Estat espanyol).

Deficiències principals:

El catàleg de **deficiències en matèria d'infraestructures** apareix en el gràfic 2 (pàg. 102). Les referències sobre el tema de l'aeroport, les carreteres i les infraestructures ferroviàries superen el 50%. El següent grup per ordre d'importància el formen els subministraments d'aigua i d'energia elèctrica. Després apareix el port,

que figuraria en una posició més elevada entre les infraestructures deficitàries si no fos perquè molts entrevistats descompten el futur i consideren que la inversió prevista per l'ampliació del port de Barcelona li donarà una dimensió raonable. Superant també la barrera del 20% apareix el tema de les connexions de banda ampla. Amb percentatges bastant menors, la FIRA, el sòl industrial i altres infraestructures tecnològiques.

- Aeroport

a. **Aeroport.** Es considera que és una infraestructura clarament insuficient en la seva configuració actual. L'absència de vols transoceànics i la necessitat de fer escala a Madrid perjudica la competitivitat de les empreses i dificulta, tant la internacionalització de l'economia catalana, com el flux d'executius internacionals, fet que afecta la capacitat d'atracció de centres de decisió (seus) i multinacionals.

- Carreteres i autopistes

b. **Carreteres i autopistes.** El sistema de carreteres i autopistes catalanes no assoleix els estàndards europeus (es cita com a punt de comparació les autopistes franceses). El col.lapse, o l'elevada densitat circulatòria de moltes vies, suposa elevats costos per a les empreses i pèrdua de competitivitat. Els aspectes més destacats són la necessitat de descongestionar les rondes (construcció d'un tercer cinturó), les deficiències en les comunicacions transversals, la falta d'un corredor Barcelona-Tolosa, la manca d'integració de les xarxes viàries, i el pagament dels peatges.

- Els ferrocarrils

c. **Els ferrocarrils.** La incompatibilitat amb l'amplada europea és l'aspecte més citat, sobretot amb referència al transport de mercaderies. Altres punts destacats són el retard en la construcció del tren d'alta velocitat, la importància de buscar una connexió tipus TGV amb França, i la necessitat de facilitar la intermodalitat ferrocarrils-ports.

- Provisió d'aigua

d. **Provisió d'aigua.** El preu de l'aigua és elevat i falta sòl industrial nou amb canalitzacions d'aigua.

- Energia elèctrica

e. **Energia elèctrica.** Molts entrevistats són crítics amb les deficiències del servei d'energia elèctrica, la fiabilitat de la qual consideren clau per a la producció.

- Port

f. **Port.** Si bé l'ampliació del port de Barcelona es valora positivament, es creu que les elevades taxes, tant a Barcelona com a Tarragona, perjudiquen el trà-

fic de mercaderies. En referència al port de Tarragona es retreu la comunicació bastant deficient que manté amb altres mitjans de transport. És una opinió generalitzada la necessitat d'erigir el port de Barcelona en líder del transport de mercaderies al Mediterrani, per bé que se sent amb força l'amenaça del binomi intermodal València-Madrid.

Actuacions prioritàries:

Davant d'aquesta dotació deficient d'algunes infraestructures, **quines haurien de ser les prioritats?** En primer lloc, apareix la necessitat d'un aeroport internacional, després, l'ampliació de l'aeroport, els ferrocarrils, les carreteres i el peatge de les autopistes, la xarxa de banda ampla, el subministrament elèctric i el port.

- Vols intercontinentals

La prioritat concedida a **l'aeroport** concorda amb la seva consideració com a infraestructura deficitària. Molts entrevistats creuen que el tema de la tercera pista s'hauria de resoldre amb rapidesa. Altres entenen que, davant la falta d'espai per créixer, l'ampliació de l'aeroport no és factible en les dimensions que caldrien, i en vista d'això plantegen la viabilitat d'un segon aeroport. També es sol·licita un pla director molt més ambiciós i la possibilitat de millorar la gestió bo i obtenint-ne la transferència de les competències.

- Tercera pista...

o segon aeroport

- Amplada de via europeu

En matèria de **ferrocarrils** la prioritat és adoptar l'amplada de via europea i evitar els colls d'ampolla que produeix aquest tema (descàrrega de mercaderies a la frontera i posterior trasllat amb camions o recarregament en trens). La connexió del TGV amb França és una altra de les prioritats en matèria ferroviària, en el marc d'una estratègia de millora del corredor mediterrani, que inclouria també el ràpid desdoblament de les vies cap al sud. Per últim, la incertesa sobre els terminis definitius del TGV també és un motiu de preocupació força important.

- Connexió TGV amb França

- Acabar el TGV a temps

- Desdoblament de l'eix transversal

Pel que fa a les **carreteres**, moltes vies apareixen com a prioritàries, arran de l'elevada congestió que ara per ara presenten. Entre altres, s'assenyala la conversió en autovia (o almenys el desdoblament) de l'eix transversal, la millora de les comunicacions d'entrada i sortida de les ciutats (com a alternativa que també podria reduir els preus del sòl i abaixar el cost de l'habitatge), i el des-

- Tercer cinturó

- Conversió en autovies
(per exemple la N.340)

doblament de moltes carreteres. El tema del gran nombre de peatges existents és vist com a perjudicial de cara a la competitivitat i com un greuge comparatiu clar enfront d'altres autonomies de l'estat.

- Abaratir la connexió
ADSL

La qüestió de la **xarxa de fibra òptica i del transport de dades** és una altra de les prioritats en infraestructures. Un primer problema radica en el preu de la connexió ADSL, ja que dificulta la penetració d'Internet i el desenvolupament del comerç electrònic. Els entrevistats del sector tecnològic destaquen que la dificultat més important es troba en la necessitat d'obtenir una amplada de banda més gran a l'autopista ("backbone"), coll d'ampolla en aquests moments. Per contra, altres entrevistats entenen que amb el ADSL ja es disposa d'una amplada de banda suficient (de fet està infrautilitzat), sense que sigui indispensable esdevenir els primers en aquest tema (es pot ser els segons i no passaria res).

- Millor connexió
port-ferrocarril
- Abaratir les taxes
- Horari de duanes

Respecte al tema del **port**, el que preocupa és la caiguda del volum de càrrega del port de Tarragona i l'impuls que demostra el port de València (que al 2001 va créixer un 11,7% en tones transportades) enfront del de Barcelona (que només va créixer la meitat). Davant d'aquesta situació, la proposta bàsica passa per millorar la connexió intermodal entre els grans ports catalans i el ferrocarril/carreteres i procurar una rebaixa de les taxes. Així mateix, es suggereix que les duanes no quedin tancades durant la nit ni els caps de setmana.

3.R+D i col.laboració
Universitat.empresa

La col·laboració universitat-empresa i la inversió en recerca i desenvolupament.

Problema cultural

L'opinió més generalitzada és que la relació entre la universitat i les empreses resulta esgotadora. Hi ha un **problema cultural enorme**, ja que parlen llenguatges diferents. Mentre la universitat funciona amb un ritme de temps lent, les empreses es regeixen per terminis temporals ràpids. Existeix una desconfiança mútua entre tots dos móns, encara que "estan condemnats a entendre's". Ara com ara, les empreses s'avenen molt més bé amb les escoles de negocis i amb algunes de les titulacions tècniques.

Entre els **problemes que afecten la col·laboració universitat-empresa** en matèria de recerca i desenvolupament cal destacar els següents:

Falta recerca amb orientació empresarial

a. Les universitats no fomenten la recerca amb finalitats comercials o que s'adaptin a les necessitats de les empreses. Es destinen molts recursos a projectes que no són productius ni es refereixen a problemes reals. Això implica l'existència d'un gran desajust entre la recerca que es realitza en la universitat i les necessitats reals de les empreses.

Universitat poc interessada en les empreses

b. Les universitats es mostren poc interessades a treballar per a les empreses. Falta motivació a l'hora de proporcionar a les empreses, tant els seus productes de recerca, com la informació sobre els que poden oferir. Alguns entrevistats posen de manifest que cap universitat no ha anat a facilitar-los els seus treballs de recerca, si bé quasi totes els demanen "subvencions".

Sistema universitari molt rígid

c. El sistema universitari és molt rígid. El caràcter funcional dels professors redueix els incentius per a la col·laboració amb les empreses.

Empreses poc innovadores

d. Les empreses, sotmeses al dia a dia, tenen poca consciència de les necessitats de col·laboració en matèria d'R+D, ja que moltes d'elles no realitzen activitats de recerca i desenvolupament. En ocasions, els falta esperit innovador, visió de futur i capacitat d'assumir riscos per dedicar recursos a projectes que tenen una rendibilitat a molt llarg termini.

Les **propostes** plantejades per superar la falta de col·laboració entre universitats i empreses poden resumir-se en les que segueixen:

Millorar el tractament fiscal

a. Millorar el tractament fiscal dels fons destinats a la col·laboració entre universitats i empreses en matèria de recerca i desenvolupament.

Eliminar limitacions

b. Eliminar les limitacions per tal que els professors universitaris puguin obtenir retribucions en el sector privat. S'hauria de veure com una situació normal el fet que un professor col·labori amb una empresa, cosa que estalviaria interpretacions negatives. La col·laboració amb empreses no suposa una corrupció de l'esperit universitari.

Més centres públics de recerca

c. És necessària la presència de més centres públics de recerca a Catalunya i evitar-ne l'excessiva concentració a Madrid. Caldria promoure instituts mixtos universitat-empresa i instituts de recerca especialitzats en empreses.

	<p>Fomentar els centres d'excel·lència i no qualsevol tipus de centre de recerca.</p>
Canvi de mentalitat empresarial Més informació	<p>d. Canvi en la mentalitat empresarial davant la inversió en R+D.</p> <p>e. Millorar l'accés a la informació a fi que les empreses puguin conèixer què pot oferir la universitat en temes d'R+D.</p>
Universitats proactives	<p>f. Donar a les universitats un enfocament més empresarial que els permeti tenir una actitud proactiva per avançar-se a les necessitat de les empreses. La universitat hauria de tenir una gestió més professional.</p>
Inversió en R+D	<p>Respecte a la inversió en R+D, amb caràcter general es plantegen els següents problemes:</p>
Dimensió empresarial	<p>a. La dimensió de les empreses és un impediment per invertir en R+D. Poques empreses realitzen R+D i, per això, no tenen consciència de la importància de la innovació com a factor impulsor de la competitivitat.</p>
Planificació integral de la política de R+D	<p>b. Hi ha dispersió en els organismes encarregats de fomentar l'R+D. La Generalitat hauria de ser l'única administració responsable dels ajuts a la R+D amb una planificació integral i definició de prioritats. La política científica no té una línia definida: s'inverteix en R+D sense tenir un objectiu clar ni una visió planificada.</p>
	<p>Les mesures que es proposen per augmentar la inversió en R+D i la seva eficàcia són aquestes:</p>
Augmentar ajudes públiques Simplificar la normativa fiscal	<p>a. Augmentar les ajudes públiques i les desgravacions fiscals.</p> <p>b. Simplificar la normativa sobre ajudes fiscals a la innovació. Això significa eliminar burocràcia (creació d'una finestra única per temes de fiscalitat de la inversió en R+D) i aclarir la legislació. S'hauria de definir amb nitidesa quines inversions tenen aquesta consideració d'entre les que el Ministeri d'Economia, el Ministeri d'Hisenda i el Ministeri de Ciència i Tecnologia qualifiquen com a R+D.</p>
Descentralitzar el CEDETI	<p>c. Descentralitzar el Centre Desenvolupament de Tecnologia Industrial, CEDETI.</p>

4. Cohesió social

Créixer genera desigualtat...

que el sector públic ha de limitar

Responsabilitat social de l'empresa

- medi ambient
- formació
- cultura

- i pagar els impostos

Però no inclou no acomiadar treballadors

Catalunya té un nivell de cohesió cívica molt satisfactori...

encara que la immigració pot suposar una amenaça

La integració dels immigrants és bàsica...

Sostenibilitat i cohesió social.

Un 70% dels entrevistats asseguren que una economia en **creixement sempre genera desigualtat**. Ara bé, no tot acaba en el fet d'afirmar la necessitat de canviar el model de creixement; cal concretar què vol dir aquesta asseveració. Cal dir, però, que, al mateix temps, un grup també notable d'entrevistats considera que l'acció del Govern hauria de posar límits a aquesta tendència i garantir uns mínims vitals que no desincentivessin la iniciativa personal. Si el nivell de desigualtat persisteix i creix excessivament es posa en perill la pròpia sostenibilitat del creixement. En qualsevol cas, el més important és mantenir la igualtat d'oportunitats, no de resultats.

Respecte a la **responsabilitat social de l'empresa**, els aspectes més destacats són la compatibilització de la producció amb la protecció del medi ambient i algunes consideracions de tipus social (finançar accions formatives i col·laborar amb la promoció de la cultura). No es pot desconèixer que una proporció significativa d'entrevistats considera que la responsabilitat de l'empresa consisteix a complir la llei, guanyar diners i assegurar la seva supervivència, i que pagar l'impost de societats ja és un mecanisme de responsabilitat social suficient, malgrat la desconfiança que genera la seva eficàcia. Les empreses haurien de tenir la possibilitat d'escollir accions socials concretes a les quals dedicar una part dels impostos que paguen (a semblança de la renda, on existeix la possibilitat de marcar les caselles d'aportació a l'església o a altres finalitats socials). D'aquesta manera s'aconseguiria un grau de compromís més elevat.

Amb relació a la **cohesió social**, la impressió generalitzada és que Catalunya no té problemes socials específics i que el nivell de cohesió cívica assolit és molt satisfactori. Respecte al futur, la majoria dels entrevistats (65,1%) entenen que la immigració pot suposar una amenaça a la cohesió social, mentre un 16,3% la consideren més un repte que una amenaça, i el 18,6 % restant assegura que es tracta d'una amenaça però, a la vegada, d'un repte.

A causa de les marcades diferències culturals i religioses de molts **immigrants**, el principal problema rau en la **seva integració a la societat catalana**. En aquest punt, molts dels entrevistats comenten les dificultats afegides que

encara que complexa

S'han de garantir els seus drets...

Però ser inflexibles també amb les seves obligacions

actualment suposa la integració dels immigrants en comparació de la immigració dels anys seixanta. Hi ha un ampli consens a assenyalar que els immigrants tenen drets però, a la vegada, també obligacions. Cal garantir-los els seus drets i ser tolerants i respectuosos, però, al mateix temps, mostrar-nos inflexibles amb els seus deures. Els immigrants haurien de ser informats dels seus drets però també de les seves càrregues (particularment, respectar les lleis i assegurar-se que els nens reben la formació obligatòria). Per la seva part, els catalans hem de fer un esforç cultural. La diversitat cultural és enriquidora i no suposa perdre la identitat catalana, encara que els immigrants haurien de ser respectuosos amb la cultura pròpia del país.

Altres amenaces a la cohesió social, si bé menys rellevants, es concreten en les següents:

- a. L'augment de la delinqüència. Si aquest augment es vincula a la immigració, en el futur podrien donar-se greus problemes de racisme i xenofòbia.
- b. Educació cívica deficitària, sobretot en els joves.
- c. Les baixes pensions de la tercera edat generen bosses de pobresa no declarades i agreujades per l'elevat preu dels lloguers.

Les propostes bàsiques per evitar que la immigració es converteixi en una amenaça per a la cohesió social són aquestes:

Afavorir la integració social dels immigrants

- a. Afavorir la integració social dels immigrants. La política educativa ha de tenir un paper fonamental, sobretot en l'escolarització dels nens. També cal evitar la formació de guetos. Finalment, la integració dels immigrants a la cultura catalana és convenient que tingui lloc sense excessos ni extremismes.

Controlar la immigració

- b. Controlar la immigració. S'haurien d'augmentar les quotes d'immigració legal i ser inflexibles amb la immigració il·legal.

5. Internacionalització

La internacionalització de les empreses catalanes.

Un altre punt important és la internacionalització de les empreses catalanes. La gran majoria dels entrevistats coincideixen a afirmar que el mercat europeu és el vertader mercat de les empreses catalanes.

Mercat europeu és el veritable mercat

Amb tot, s'estableix una distinció entre les PIME, que haurien de concentrar-se a Europa, i les grans empreses, que poden anar a vendre més lluny. En el cas de les PIME, a més, es considera que, a causa de la manca de musculatura suficient per competir amb països desenvolupats, poden trobar una bona oportunitat en els països emergents.

Àrees prioritàries:
-Amèrica Llatina
-Europa de l'Est

Entre les **àrees prioritàries** destaquen **l'Amèrica Llatina i l'Europa de l'Est**. De tota manera, en el primer cas, alguns entrevistats assenyalen que la inestabilitat periòdica que pateixen els mercats llatinoamericans suposa l'haver d'assumir un nivell de risc molt elevat.

En l'apartat dels **problemes pel procés d'internacionalització** de les empreses catalanes figuren els següents:

Falta coneixement d'idiomes

a. La falta de coneixement d'idiomes, que és citada pel 48,2% dels que s'han pronunciat sobre els problemes d'internacionalització, arran de la seva importància a l'hora d'obrir mercats i atreure empreses. Dins d'aquest mateix apartat també s'inclou la necessitat que el personal de l'administració parli idiomes estrangers.

Falta mentalitat internacional

b. Manca de mentalitat internacional en l'empresariat català, que es caracteritza per una actitud individualista, amb por al risc i on predomina la "cultura del no moure's". La raó és que a Catalunya es viu molt bé i la gent és molt acomodaticia.

Petita dimensió

c. La petita dimensió de les empreses i la seva estructura familiar tampoc no afavoreix la internacionalització.

	<p>Entre les mesures proposades per promocionar la internacionalització destaquen les següents:</p>
Integració de serveis per la internacionalització	a. Que l'administració coordini i integri els serveis que faciliten l'exportació, a fi d'aconseguir economies d'escala i no haver de duplicar esforços.
Identificació d'oportunitats de negoci	b. Que l'administració, amb la possible col·laboració de la Cambra de Comerç, doni a conèixer els mercats exteriors i publiqui una anàlisi de mitjà termini, del tipus "benchmarking", per tal d'identificar les millors oportunitats exteriors per a les empreses catalanes. Es considera de gran importància l'existència de mecanismes d'informació per saber quins són els canvis comercials més rellevants en el món i llurs conseqüències (per exemple, com incideix la incorporació de la Xina a l'OMC).
Atracció d'estudiants estrangers	c. La penetració a d'altres països es facilitaria si s'aconsegüís atreure un bon nombre d'estudiants estrangers a través del sistema educatiu català, principalment a nivell universitari.
Acabar amb les barreres administratives	d. Que es posi fi a les barreres administratives, sobretot les que resulten fàcils d'eliminar. Pensem, per exemple, en les duanes dels ports que tanquen durant la nit i els caps de setmana.
Millorar el tractament fiscal de treballadors catalans a l'estranger	e. Altres actuacions inclouen la millora del règim fiscal dels treballadors catalans que vagin a altres països a treballar, el foment de les escoles de comerç exterior amb orientació geogràfica i sectorial, la promoció d'infraestructures per agilitar l'accés a la Unió Europea, o la col·laboració de l'administració pública en la consecució dels avals per accedir a finançament un cop en el país de destí.

Els entrevistats valoren positivament el treball del COPCA i consideren que la política d'internacionalització s'està desenvolupant de forma molt correcta. Les úniques queixes es refereixen als recursos dedicats al COPCA (que són pocs) i a la seva coordinació amb altres institucions que tenen competències en la matèria (incloses les de l'Estat espanyol).

6. Dimensió de les empreses

El mida és relativa...
i no tan important

El que importa és la rendibilitat

Individualisme

Desig de control supera al de créixer

Falta d'ambició

La dimensió de les empreses i el finançament.

El tema estrella en les anàlisis sobre el teixit empresarial català sol ser l'escassa dimensió mitjana de les empreses. De tota manera, **un 58% dels entrevistats considera que la dimensió de les empreses és poc o gens important per a la competitivitat futura de l'economia catalana**. L'opinió més generalitzada és que la mida depèn del sector. És cert que per a determinats sectors (per exemple els que requereixen una elevada inversió en recerca i desenvolupament o estan orientats cap a l'exterior) s'exigeix una determinada massa crítica. Tanmateix, un volum petit també ofereix avantatges competitius quan es necessita capacitat d'adaptació i flexibilitat.

Des d'aquest punt de vista, s'hauria de buscar un equilibri entre empreses grans (que creen molta ocupació i donen prestigi, però són poc fidels al territori) i PIME. La mida de les empreses és considerat com una qüestió obsessiva ("mania persecutòria"), quan l'èmfasi s'hauria de posar en la rendibilitat. El problema és més de gestió que de dimensió ("Hi ha un problema de dimensió en les empreses catalanes, però la dimensió per la dimensió no és el més important. L'important és l'eficiència, la rendibilitat").

De tota manera, encara que més minoritària, també existeix la impressió de la poca conscienciació dels empresaris respecte als beneficis que es poden derivar de la dimensió, motiu pel qual no li atribueixen gaire importància.

Les **causes** principals de la **petita dimensió** de les empreses catalanes són les següents:

- a. L'impediment principal rau en una qüestió de mentalitat i cultura. A l'empresari català no li agrada perdre el control del seu negoci i per aquest motiu no promou fusions. Moltes empreses de caràcter familiar no volen adaptar-se al canvi. "Tenen por a créixer", cosa que demostra una certa "manca d'ambició i de cultura del risc". L'ambició pel control és major que la del creixement: l'empresari català prefereix no compartir riscos ni beneficis. En poques paraules, "l'empresari català de la PIME viu molt bé i no vol carregar amb les preocupacions que suposa una empresa gran".

Falten almenys acords
estratègics

b. Tampoc no hi ha mentalitat d'arribar a acords estratègics amb altres empreses (sense arribar a una fusió), arran de l'excés d'individualisme i de falta d'associacionisme de l'empresariat.

Falta professionalitat en
al gestió

c. Hi ha poca transparència i falten professionals externs en la gestió.

Entre les **mesures** que es proposen per augmentar la dimensió de les empreses es citen les següents:

Facilitar les aliances
estratègiques

a. Afavorir la integració d'empreses a partir d'aliances estratègiques sense necessitat de fusions. Els acords de cooperació i els protocols estratègics poden ser importants quan es tracti de problemes concrets de grans dimensions.

Facilitar les fusions

b. L'administració pública hauria de promoure les fusions empresarials i donar més suport a les grans empreses.

Canvi de mentalitat

c. Fomentar l'educació i la informació per canviar la mentalitat. És necessari un esforç econòmic per impulsar aquesta iniciativa en els mitjans de comunicació.

El finançament

Juntament amb la qüestió de la dimensió, també apareix un apartat sobre el **finançament de les empreses**. La guia pregunta específicament sobre la possibilitat de configurar un segon mercat on poguessin accedir les empreses de volum mitjà o petit. Les opinions es troben molt fragmentades. Un 49,2% considera que seria una proposta interessant. Tanmateix, una gran majoria d'aquest 49,2% assenyala que, perquè fos d'utilitat aquest disseny, s'hauria de realitzar amb molta cura perquè els mecanismes de mercat funcionessin correctament. Altres entrevistats posen de manifest la dificultat de posar-lo en marxa, vist que ha fracassat en altres llocs i que Catalunya no disposa ni d'estructura ni de tradició.

Segon mercat no és
prioritari

En qualsevol cas, l'opinió majoritària respecte al segon mercat és la de considerar que és una opció que no funcionaria (50,8%). El motiu fonamental és que a moltes empreses no els agraden els mercats financers pels requisits de transparència que aquests suposen. A més a més, els segons mercats han fracassat en altres llocs on s'han intentat implantar.

Millor recolzar el capital risc

Molts entrevistats proposen donar suport de forma més decisiva al capital risc com una forma alternativa viable a un segon mercat. De tota manera consideren que falta, no només una campanya d'informació sobre aquest tema, sinó també el suport del sistema financer català i de l'administració pública.

Falten idees més que finançament

Hi ha una proporció significativa d'entrevistats que considera que, a Catalunya, no existeixen problemes destacats amb el finançament de les empreses ("No hi ha dificultat per trobar recursos bancaris"). Aquesta opinió concorda amb la "satisfacció" general per la dimensió actual de les empreses i la manca de mentalitat de creixement de l'empresariat enfront del desig de control. L'empresari mitjà "prefereix invertir en el seu negoci al seu propi ritme", i trobar finançament no sol ser un problema important. "El que falten són idees més que no pas finançament".

7.Ocupació

L'ocupació.

En matèria d'ocupació es plantegen específicament tres apartats: la qüestió de la temporalitat, la conciliació de la vida laboral i familiar, i la immigració.

El nivell de temporalitat no és preocupant

En el tema de la **temporalitat** hi ha un ampli consens a l'hora de assenyalar que el nivell actual, més que preocupant, és un mal menor. El problema no rau tant en la temporalitat com en la manca de flexibilitat. De fet, la temporalitat s'interpreta com una conseqüència de la falta de flexibilitat, causada fonamentalment per la negativa dels treballadors a acceptar la mobilitat geogràfica i per uns elevats costos d'acomiadament. La temporalitat provoca inseguretats en els treballadors, però també genera problemes per als empresaris, si tenim en compte que crea inseguretats en la fidelitat dels treballadors i redueix la propensió a donar formació per part de les empreses.

Les causes de la temporalitat són:

- La falta de flexibilitat i la mobilitat dels treballadors-

Conseqüentment, **l'actual nivell de temporalitat té les següents causes:**

- a. La falta de mobilitat dels treballadors, que genera una gran inflexibilitat. "Moure 100 metres una empresa suposa uns costos que aquesta no pot assumir". "Si en la ment del treballador hi ha la propietat de l'habitatge i en la ment de l'empresari tenim el risc de mercat, cal que tothom cedeixi una

– Els elevats costos
d'acomiadament

mica. El treballador ha d'aprendre a assumir major mobilitat i l'empresari ha de saber fidelitzar millor els seus treballadors. Hauriem de tenir present que un contracte laboral ha de comprometre les dues parts”.

- b. Els elevats costos d'acomiadament. En opinió de molts entrevistats, si bé el treballador marxa quan vol, l'empresa no té un tractament simètric. No pot ser que crear un lloc de treball es converteixi en una “condemna a l'eternitat” per a l'empresari. L'empresari té por de contractar indefinidament pel cost que suposa l'acomiadament i per la inestabilitat financera que pot provocar l'haver de fer front a aquests pagaments en moments de crisi.

Davant d'aquesta situació **les propostes** són les següents:

Reduir els costos d'acomiadament

- a. Reduir els costos de l'acomiadament, cosa que farà disminuir el nivell de temporalitat

Incentivar la mobilitat geogràfica

- b. Incentivar la mobilitat geogràfica afavorint l'habitatge de lloguer a preus raonables.

Revisar el concepte de treball per tota la vida

- c. Eliminar el concepte de “treball per a tota la vida”. Cal tenir en compte que, en aquest aspecte, fins i tot en llocs com al Japó, les coses estan canviant.

- d. Potenciar la flexibilitat horària i el treball a temps parcial.

Possibilitat d'amortitzar les despeses d'acomiadament

- e. Estudiar la possibilitat d'amortitzar les despeses d'acomiadament i crear fons estables de compensació, finançats en èpoques d'estabilitat, per quan es produeixin situacions crítiques que requereixin la realització d'acomiadaments.

Vigilar el abusos en la contractació temporal

- f. Controlar els abusos en la contractació temporal. Conscienciar l'empresariat perquè es compleixi la legislació vigent.

- g. Vincular estretament el salari a la productivitat.

La falta de conciliació entre la vida laboral i familiar...

és un tema a resoldre com a societat

En general, es considera que **la conciliació de la vida laboral i familiar** és un problema que la societat ha de resoldre conjuntament i que no és responsabilitat única de l'empresa.

Mala gestió del temps

Els **problemes** per fer compatibles la vida familiar i la professional sorgeixen per diversos motius:

- a. Mala gestió del temps (jornades partides i falta d'organització que genera sobre esforços innecessaris). Es treballen moltes hores però amb poca productivitat. És un problema de cultura i de mentalitat.
- b. La dedicació d'hores al treball és superior a la d'altres països.

Les **solucions** proposades són les següents:

Canviar la regulació dels temps parcial
Horaris i salaris més flexibles

Teletreball

Ajudes per a famílies amb fills

Adaptació a l'horari europeu de treball

La immigració és necessària pel mercat laboral català...

encara que no està clar que sigui la solució a llarg termini

- a. Promoure canvis en la regulació legal dels contractes a temps parcial.
- b. Flexibilitat contractual per poder oferir horaris més flexibles amb compensacions també flexibles.
- c. Extensió del teletreball.
- d. Proporcionar ajudes a les famílies amb fills en forma de més guarderies i jardins d'infància. Evitar que la maternitat perjudiqui la carrera professional de les dones, però sense que això generi greuges comparatius (com, per exemple, el suscitat pel Govern de la Generalitat amb les seves funcionàries).
- e. Adaptació als horaris de treball europeus i millora de la gestió del temps.

L'últim punt del bloc sobre l'ocupació és el referent a la **immigració**. El 51% dels entrevistats, o bé assenyalen explícitament que la immigració és necessària pel mercat laboral català, o bé que, sense la immigració, les empreses tindrien problemes per cobrir les seves demandes de treballadors, especialment en llocs de treball que altres empleats no voldrien cobrir. Relacionat amb aquest punt, alguns entrevistats es pregunten com pot existir un elevat nivell de desocupació i, a la vegada, tanta necessitat de mà d'obra estrangera. ("Hi ha alguna cosa que falla". "És absurd").

Sobre la possibilitat que la immigració sigui la solució a llarg termini dels problemes de manca de mà d'obra no hi ha tant consens, i moltes respostes afirmatives són condicionals. Sí que hi ha coincidència a l'hora d'afirmar que la

El problema s'ha gestionat malament

immigració és un problema que està mal gestionat. Falta claredat en un tema en què és molt important que les regles del joc siguin molt precises.

Les principal **propostes** són les següents:

Fomentar la immigració controlada i ordenada

a. Fomentar una immigració controlada, ordenada i progressiva, a través de la realització de contractes en origen. La consecució d'aquest objectiu exigeix la coordinació amb els països d'origen, un estudi realista sobre les necessitats de mà d'obra del mercat laboral català, i la mesura anual de la capacitat d'absorció de mà d'obra estrangera.

Contractes en origen

Contractació selectiva

b. Fomentar la contractació selectiva en funció de professions i nivells educatius, amb l'objectiu d'equilibrar oferta i demanda. Això requereix anticipació i planificació. En aquest sentit, molts entrevistats es declaren partidaris de la contractació d'immigrants qualificats dels països de l'Europa de l'Est.

Quotes realistes

c. Establir unes quotes realistes.

Sectors prioritaris

Els sectors prioritaris.

Existeix un ampli consens sobre la necessitat d'una certa especialització de l'economia catalana en aquells sectors on tingui avantatge competitiu, però sense que això vulgui dir arribar al monocultiu sectorial. Tanmateix, hi ha discrepàncies sobre el paper que el Govern de la Generalitat hauria de jugar en aquest procés d'especialització.

Els sectors considerats prioritaris han de ser aquells que generen major valor afegit. Per ordre d'importància, es consideren els següents (gràfic 3, pàg. 103):

1. Noves tecnologies

1. Les noves tecnologies i l'economia del coneixement.

2. Turisme de qualitat

2. El turisme. En aquest punt hi ha acord sobre la superació del model "sol i platja" i la necessitat de potenciar fórmules alternatives, com el turisme rural, el cultural i el gastronòmic. S'ha de vendre l'oferta cultural, la qualitat de vida, els paisatges i l'ambient artístic per atreure el turisme que més interessa.

3. Diseny

3. El disseny, inclòs l'industrial i l'arquitectura.

4. Alimentació	4. El sector alimentari.
5. Farmacèutic	5. El sector farmacèutic, amb inclusió de la biomedicina, la genètica i la biotecnologia.
6. Recerca	6. La recerca i el sector universitari i de les escoles de negoci.
7. Salut i serveis a la tercera edat	7. El sector de la salut i de la medicina assistencial, vinculat en moltes ocasions als serveis de la tercera edat.
8. Moda	8. El sector de la moda.

4. A TALL DE CONCLUSIÓ.

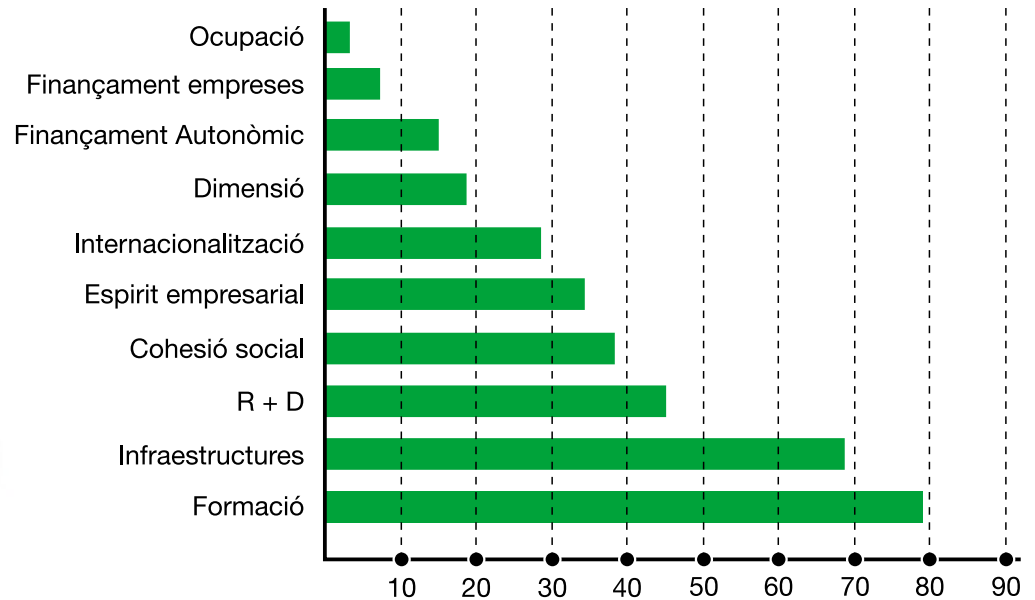
Aquest document presenta un breu resum de diagnòstics i propostes d'un grup destacat de líders empresarials i professionals per impulsar l'economia catalana. La necessitat de condensar els principals resultats ha requerit un gran esforç de síntesi arran de l'elevat nombre de propostes interessants plantejades pels entrevistats i la diversitat d'opinions manifestades en alguns aspectes.

Hi ha un ampli consens en el fet d'afirmar que Catalunya ha assolit un bon nivell de vida. Alguns entrevistats consideren que el creixement econòmic de Catalunya en els darrers vint anys ha estat "espectacular". Amb tot, l'opinió general és que cal evitar l'autocomplaença. El fet d'haver assolit un bon nivell de vida pot portar la societat catalana al conformisme i frenar, així mateix, les transformacions necessàries en les empreses, perjudicant seriosament la seva ambició.

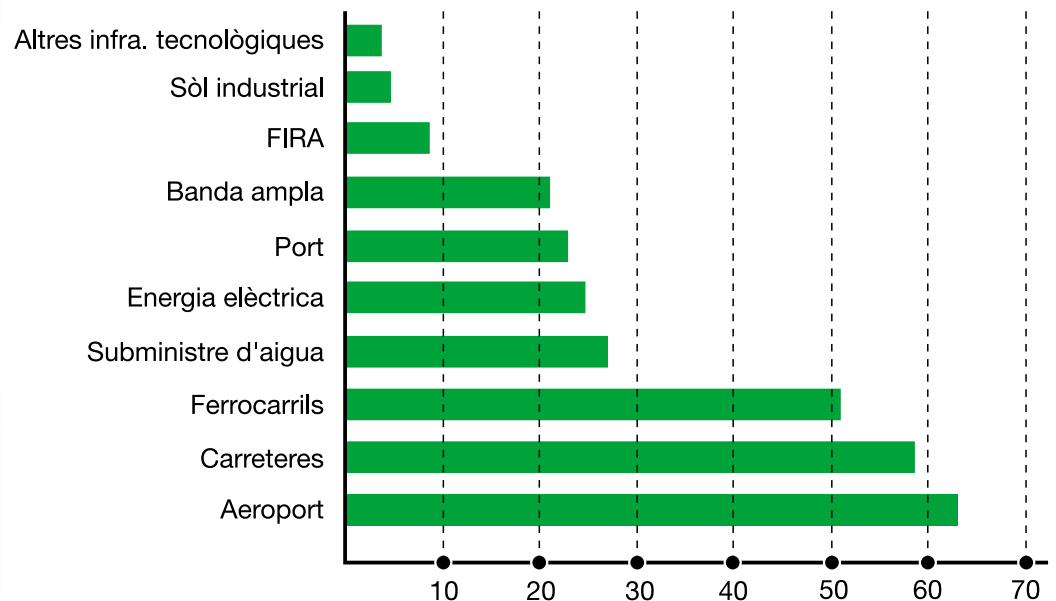
Una altra sensació generalitzada gira entorn de la necessitat d'iniciar un projecte de país que permeti canalitzar les iniciatives i energies dels sectors més dinàmics de la societat catalana. El país té prou múscul per projectar-se en el segle que acaba de començar amb força renovada i voluntat de ser. Cal convicció de les possibilitats de Catalunya i ambició de futur, tant per part dels empresaris, com del Govern i, en general, del conjunt dels ciutadans.

Per tot això és necessari definir un model de país per Catalunya en el marc d'un projecte global de llarg termini (vint anys), amb uns objectius estratègics consensuats, i on l'impuls econòmic bàsic es basi en potenciar l'educació i les infraestructures

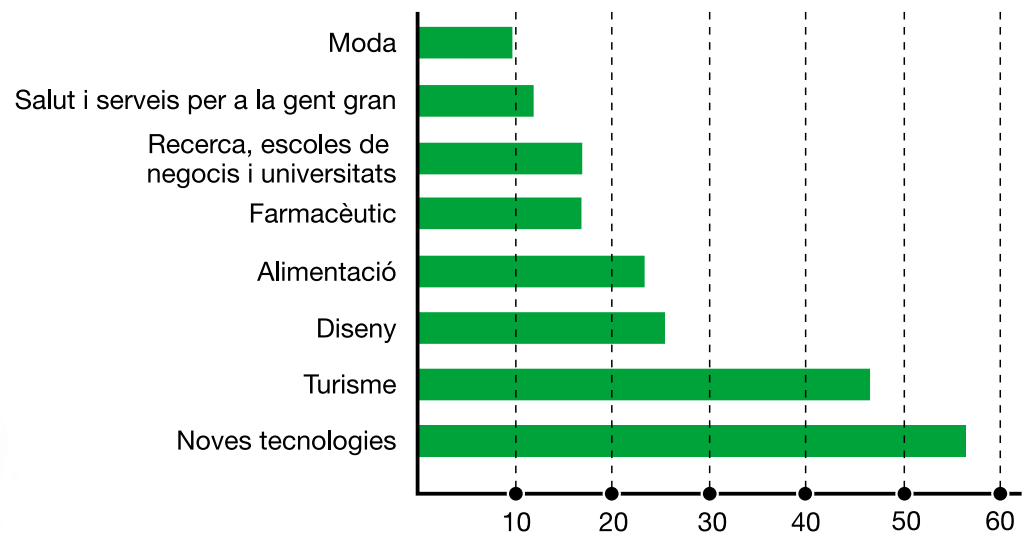
Gràfic 1 - Proporció de vegades que la prioritat s'ha citat d'entre las tres primeres

Gràfic 2 - Dèficit d'infraestructures. Proporció de vegades que s'ha citat. Respostes múltiples.

Gràfic 3 - Sectors prioritaris segons l'opinió dels entrevistats.
Respostes múltiples

PART III

SÍNTESI DE PROPOSTES I CONCLUSIONS

SÍNTESI DE PROPOSTES

Les reflexions i comentaris que han anat apareixent durant la discussió dels documents de treball s'han agrupat, per cadascun dels 7 àmbits de la proposta d'objectius compartits, en línies estratègiques que indiquen els objectius genèrics a assolir, els quals, al seu torn, es desenvolupen en propostes d'actuació. Per tal de pal·liar les dificultats inherents a la diversa procedència dels documents que han servit de base per a la síntesi de propostes, s'ha atorgat la categoria de línies estratègiques a aquells objectius rellevants sobre els quals hi havia un elevat grau de consens. Les propostes d'actuació, en canvi, indiquen accions que apareixen en algun dels documents però no necessàriament consensuades. D'aquesta manera la relació de propostes d'actuació cal llegir-la com a possibles opcions de desenvolupament d'una línia estratègica, sense que això vulgui dir que hagin de ser aplicades com un paquet integrat. És possible, doncs, que l'alineació de totes les propostes no sigui perfecta ja que el que és pretenia no era oferir un document tancat, sinó un recull d'elements propositius que puguin servir de base per a la contrastació de les diferents opcions. Finalment, cal posar de manifest que s'han inclòs totes les propostes encara que ja estiguin essent desenvolupades per les administracions públiques amb responsabilitat sobre les diferents matèries.

- OBJECTIUS COMPARTITS

1.- Formació i aprenentatge

<i>Línies estratègiques</i>	<i>Propostes d'actuació</i>
Augmentar la correspondència entre el sistema educatiu –sobretot el de grau superior– i les necessitats del mercat laboral	<ul style="list-style-type: none"> • Crear òrgans participatius integrats per representants del mercat laboral, de l'ensenyament i del món empresarial per dissenyar polítiques formatives • Possibilitar que les empreses puguin participar en la formació i els plans d'estudis de les universitats. • Augmentar el ritme d'adaptació dels currículums educatius a les noves realitats socioeconòmiques i tecnològiques • Augmentar la competència entre universitats • Prioritzar la creació de centres d'excel·lència en el sistema universitari • Augmentar les pràctiques en empreses

Intensificar l'estudi de l'anglès en tots els nivells educatius	<ul style="list-style-type: none"> • Impartir algunes assignatures en anglès en l'ensenyament obligatori • Formar els professors perquè puguin ensenyar en anglès • Augmentar el grau d'exigència per aprovar l'anglès • Augmentar la percepció social que Catalunya ha d'esdevenir una societat poliglota
Fomentar la cultura emprenedora	<ul style="list-style-type: none"> • Estendre la cultura de la polivalència i la responsabilitat des de tots els nivells de l'ensenyament • Prioritzar la cultura de l'assumpció de riscos enfront del valor de la seguretat • Dignificar socialment la figura de l'empresari emprenedor • Introduir assignatures de "història de les empreses" en l'ensenyament
Accentuar els esforços en formació contínua	<ul style="list-style-type: none"> • Introducció d'incentius fiscals a les empreses que inverteixin en formació. • Introducció de mecanismes d'ajut a les empreses no discriminatoris per a les PIME. • Conscienciació dels empresaris que la formació és una inversió i no una despesa • Introduir mecanismes de reconeixement i convalidació de la formació contínua
Prestigiar socialment la formació professional	<ul style="list-style-type: none"> • Realitzar campanyes divulgatives per exposar els avantatges de la FP • Aplicar més esforços a la FP dins dels sistema d'ensenyament • Integrar el sistema formatiu a l'empresa (cas alemany) • Introduir passarel·les entre la Universitat i la FP o bé configurar una FP de grau universitari

---

Introduir en els sistemes formatius l'ensenyament dels valors que han de caracteritzar el treballador del futur

- Fomentar l'adquisició de competències a més de coneixements (capacitat de treball en equip, lideratge, esperit crític, etc.)
- Educar en els valors de la motivació, l'actitud, la qualitat de la feina, la creativitat i l'esforç
- Introduir en la gestió dels centres d'ensenyament - especialment en les universitats - una major professionalització i uns criteris d'actuació més empresarial

2.- Infraestructures

<i>Línies estratègiques</i>	<i>Propostes d'actuació</i>
Concertar i coordinar esforços entre les diferents administracions competents per impulsar projectes essencials suprainstitucionals	<ul style="list-style-type: none"> • Eliminar les disfuncionalitats competencials, si cal, amb canvis legislatius • Fomentar la gestió de projectes o d'infraestructures a través d'agències o autoritats
Planificar a llarg termini les necessitats en infraestructures d'acord amb un model de planificació territorial	<ul style="list-style-type: none"> • Identificació correcta dels déficits i prioritització de les diferents actuacions • Fer prevaler l'interès general del país per sobre dels interessos partidistes
Augmentar les inversions en infraestructures a Catalunya	<ul style="list-style-type: none"> • Compensar el déficit fiscal català per tal que el Govern de Catalunya pugui invertir més • Augmentar la inversió directa de l'Estat a Catalunya
Gestió integral de les infraestructures sobre la base dels principis d'eficiència, equilibri territorial i rendibilitat social	<ul style="list-style-type: none"> • Iniciar una reflexió profunda sobre la localització de la població i l'activitat en el territori • Fomentar els mitjans i usos del transport públic

<i>Infraestructura</i>	<i>Propostes d'actuació</i>
Aeroports	<ul style="list-style-type: none"> • Transferir la gestió dels aeroports a la Generalitat • Establir un pla director més ambiciós i situar la gestió dels aeroports en un context europeu i mundial • Ampliar l'aeroport de Barcelona o construir-ne un de segon • Convertir l'aeroport de Barcelona en un "hub" internacional • Augmentar el nombre de vols intercontinentals des de Barcelona • Invertir més en aeroports
Ports	<ul style="list-style-type: none"> • Especialització dels ports catalans • Situar la gestió dels ports en un context europeu i mundial • Millorar la connexió intermodal entre els grans ports catalans i la xarxa de ferrocarril i carreteres • Aprofitar l'ampliació del port de Barcelona per liderar el tràfic de mercaderies a la Mediterrània • No tancar les duanes de nit ni els caps de setmana
Xarxa viària	<ul style="list-style-type: none"> • Crear xarxa viària pensant en l'equilibri del territori • Tenir en compte les necessitats i restriccions del transport en zones amb densitat demogràfica i econòmica elevades • Buscar models de desenvolupament alternatius al de peatges • Construcció d'un tercer cinturó de Barcelona • Potenciació del corredor Barcelona-Tolosa • Major integració de les xarxes viàries
Xarxa ferroviària	<ul style="list-style-type: none"> • Invertir en la xarxa per facilitar la mobilitat de persones i, especialment, de mercaderies • Accelerar la connexió d'alta velocitat amb França, amb Madrid i amb l'arc mediterrani • Desenvolupar la intermodalitat ferrocarrils-ports • Adoptar l'amplada de via europea a tota la xarxa • Integrar la gestió en una sola autoritat ferroviària catalana

Transport urbà i interurbà	<ul style="list-style-type: none"> • Potenciar les inversions que facilitin la millora quantitativa i qualitativa del transport públic en les zones metropolitanas
Infraestructures energètiques	<ul style="list-style-type: none"> • Millorar el servei d'energia elèctrica • Desenvolupar les energies alternatives • Integrar les infraestructures energètiques en les xarxes europees
Infraestructures hidriques	<ul style="list-style-type: none"> • Definir una estratègia d'actuació per respondre a les necessitats actuals i futures que conclogui amb un posicionament clar sobre les diverses alternatives disponibles • Augmentar el sòl industrial nou amb canalitzacions d'aigua
Telecomunicacions	<ul style="list-style-type: none"> • Fer arribar les infraestructures de telecomunicacions a tot el territori • Dotar de millors comunicacions de transport de dades (amplada de banda, millora tarifària, etc) els sectors econòmics • Incentivar l'ús d'aquestes infraestructures des de les institucions públiques i l'ensenyament

3.- Internacionalització de l'economia

<i>Línies estratègiques</i>	<i>Propostes d'actuació</i>
Enfocar la formació de manera que el treball a l'estranger sigui una alternativa natural	<ul style="list-style-type: none"> • Ensenyament intensiu d'idiomes estrangers - anglès com a mínim- des de les primeres etapes de la formació • Atreure estudiants estrangers, principalment en el sistema universitari
Augmentar la internacionalització de les empreses	<ul style="list-style-type: none"> • Desenvolupament d'eines de promoció comercial, anàlisi de mercats i de la competència per a sectors productius concrets • Formar directius i personal disposat a desplaçar-se a l'estranger • Assegurar el coneixement d'idiomes des dels sistemes formatius

	<ul style="list-style-type: none"> • Desenvolupar eines financeres que incentivin i facilitin la implantació d'empreses catalanes a l'estranger i les aliances estratègiques • Integrar dels serveis de les administracions destinats a afavorir la internacionalització de les empreses catalanes
Potenciar el mercat interior europeu com a mercat principal de les empreses catalanes, sobretot les PIME	<ul style="list-style-type: none"> • Canviar la mentalitat de l'empresariat per ser més ambiciós en nous mercats • Fomentar la cooperació empresarial com a estratègia competitiva • Analitzar "benchmarking" les millors oportunitats exteriors de l'economia catalana, sobretot, en relació amb el mercat interior europeu
Captar inversions multinacionals de qualitat en sectors d'alt valor afegit	<ul style="list-style-type: none"> • Aprofitar l'atracció de la qualitat de vida del país per atreure inversions • Atreure professionals estrangers a Catalunya mitjançant incentius específics • Estimular les infraestructures, l'ús intensiu de la tecnologia i la formació de professionals que permetin la instal·lació de multinacionals

4.- El dimensionament de les empreses

<i>Línies estratègiques</i>	<i>Propostes d'actuació</i>
Maximitzar els avantatges de les PIME i minimitzar-ne les febleses	<ul style="list-style-type: none"> • Crear parcs tecnològics i del coneixement que permetin l'ús cooperatiu i eficient d'infraestructures tecnològiques i d'informació • Professionalitzar la gestió en l'àmbit de les PIME • Formar directius especialitzats en la gestió de les PIME • Adequar el mercat de treball català (legislació, titulacions, fiscalitat, etc.) a la realitat econòmica existent (país de PIME) • Facilitar la successió en les empreses

<p>Afavorir la cooperació empresarial</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Afavorir la integració d'empreses a partir d'aliances estratègiques sense necessitat de fusions • Donar suport institucional a aquells sectors que s'organitzin per competir cooperativament
<p>Afavorir la possibilitat que les empreses creixin</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Disposar de polítiques fiscals afavoridores de la concentració empresarial • Garantir l'accés a mecanismes de finançament adequats associats al creixement i la internacionalització • Implicar el sistema financer català en els processos de redimensionament empresarial • Impulsar un canvi de mentalitat per tal de considerar altres formes de control de l'empresa a banda de la propietat

5.- Recerca, desenvolupament i innovació

<i>Línies estratègiques</i>	<i>Propostes d'actuació</i>
<p>Coordinar les polítiques de recerca amb les polítiques d'innovació</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Planificar de manera integral les polítiques científiques vinculant-les amb les polítiques d'innovació. La Generalitat hauria de tenir les competències plenes sobre les polítiques, organismes i recursos associats a la R+D+I • Introduir instruments d'avaluació de la política d'innovació per conèixer-ne la qualitat i l'impacte • Fomentar la mobilitat professional entre empreses i universitats • Reforçar els programes de transferència tecnològica entre universitat i empresa • Millorar el tractament fiscal dels fons destinats a la col·laboració entre empreses i universitats en R+D+I
<p>Fomentar la cultura de la innovació a les empreses, les universitats i les administracions</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Donar a les universitats un enfocament més obert a les realitats i necessitats econòmiques i empresarials • Potenciar les centres de recerca prioritzant aquells que poden excel·lir en cada àmbit • Promoure instituts mixtos entre universitat i empresa especialitzats en recerca aplicada

- Introduir el criteri d'aplicabilitat als recursos destinats a la recerca
- Conscienciar les empreses de la importància de la innovació com a factor impulsor de la competitivitat
- Incentivar fiscalment les inversions en R+D+I
- Dissenyar una política d'ajuts a la innovació centrada en àmbits d'especialització estratègics que tinguin en compte la realitat empresarial del país
- Fomentar instruments específics per a la innovació (capital intel·ligent, capital llavor, capital risc, etc.)

6.- Ocupació de qualitat

<i>Línies estratègiques</i>	<i>Propostes d'actuació</i>
Compatibilitzar la flexibilitat laboral amb la reducció de la precarietat dels llocs de treball	<ul style="list-style-type: none"> • Incentivar la flexibilitat horària i la contractació a temps parcial • Controlar els abusos en la contractació temporal • Incentivar la mobilitat geogràfica afavorint l'habitatge de lloguer a preus raonables • Incrementar la vinculació entre salaris i productivitat • Actuar contra l'incompliment de les polítiques de seguretat laboral
Integrar al mercat laboral els col·lectius amb més dificultats d'accés al treball	<ul style="list-style-type: none"> • Intensificar les accions encaminades a fer que la protecció dels aturats passi cada vegada més per polítiques actives com la formació i el treball social • Aprofundir en un model d'integració que tingui en compte drets i deures dels immigrants • Estendre el teletreball • Aprofundir en els aspectes relacionats amb la responsabilitat social de l'empresa (prevenció de riscos, cohesió social, medi ambient, etc.)

Disposar d'un mercat de treball i d'uns sistemes formatius adequats a les necessitat de la realitat econòmicoempresarial

- Flexibilitzar l'edat de jubilació dels individus
- Dignificar la figura dels autònoms com a persona d'esperit emprenedor
- Estudiar estatuts especials per a les microempreses
- Facilitar la constitució de negocis i empreses
- Posar en mans del Govern la capacitat d'adaptar la quantitat i la composició dels fluxos migratoris a les necessitats de la societat catalana

Fer possible la conciliació de la vida laboral amb les responsabilitats familiars

- Avançar en la millor gestió del temps de treball (durada de les jornades, horaris, pauses, etc.)
- Adaptar progressivament les jornades als horaris europeus
- Proporcionar més serveis i ajuts públics per a la cura dels fills
- Enfortir les mesures fiscals que ajudin les famílies, i sobretot, l'atenció a infants i avis
- Valoritzar el rol de les famílies com a generadores de riquesa i benestar socials
- Consensuar les polítiques familiars entre tots els agents econòmics

7.- Modernització i competitivitat

<i>Línies estratègiques</i>	<i>Propostes d'actuació</i>
Impulsar un desenvolupament econòmic de qualitat	<ul style="list-style-type: none"> • Apostar pel desenvolupament de sectors d'alt valor afegit i intensius en la utilització del coneixement • Eliminar els elements que obstrueixen la capacitat de desenvolupament del país (dèficit d'infraestructures, dèficit fiscal, insuficiència de capital públic, no control dels fluxos migratoris, etc.) • Definir opcions de desenvolupament econòmic per als diferents models territorials (urbà, metropolità, rural, etc.) • Apostar per les polítiques de consum i producció sostenibles com un element de competitivitat futura

Potenciar el capital humà i impulsar la societat del coneixement

- Fomentar l'esperit emprenedor i innovador en tots els nivells del sistema educatiu
- Incrementar la permeabilitat de la societat catalana pel que fa a l'obertura a l'exterior d'universitats, centres de formació i empreses
- Fomentar el concepte d'educació al llarg de la vida més enllà de la formació contínua associada al mercat de treball
- Desenvolupar les infraestructures tecnològiques i potenciar-ne l'ús a tots els nivells

---

Modernitzar les administracions públiques

- Impulsar el canvi en les estructures i processos de les administracions catalanes
  - Usar les noves tecnologies per apropar l'administració pública a la ciutadania
  - Augmentar la coordinació entre les diferents administracions
-

- CONCLUSIONS

Catalunya s'enfronta als reptes associats a la revolució de l'era del coneixement i de la comunicació. Moltes de les conseqüències que es derivaran de la introducció d'un nou paradigma tecnològic són encara desconegudes, però és evident que la societat catalana haurà de fer un esforç d'adaptació important.

El repte és realitzar la transició vers aquest nou model amb les mínimes tensions possibles, que no tan sols ens permeti garantir el grau de benestar i de cohesió social que hem aconseguit, sinó que possibiliti aprofundir en aquests dos valors. Aquest model, que podríem anomenar de creixement de qualitat, s'ha de basar en el desenvolupament de valors com la solidaritat, el civisme, la sostenibilitat, la no-exclusió, etc. a partir de la realitat socioeconòmica catalana. És a dir, essent molt conscients de les nostres fortaleses i les nostres debilitats, d'allò en què podem excel·lir i d'allò en què tenim mancances. **Una primera conclusió, doncs, és que cal un model de desenvolupament socioeconòmic específic per a Catalunya.** Caldrà analitzar experiències d'altres països que puguin donar-nos pautes de comportament, confrontar-ne les estratègies i els resultats que han obtingut amb les nostres capacitats i limitacions, i, finalment, dissenyar propostes i escenaris de futur.

Independentment del model pel qual optem, hi ha una línia transversal que hem de desenvolupar immediatament perquè és la condició necessària sense la qual qual-sevol via està condemnada al fracàs. **Aquesta és la segona conclusió: ens cal una aposta decidida per l'educació i la formació en sentit ampli.** Una aposta que passa per la reformulació de les polítiques formatives, tant en les etapes obligatòries com al llarg de tota la vida. De fet, el concepte mateix d'etapa obligatòria perd la seva vigència per passar a considerar la formació com un input que ens haurà d'acompanyar des que naixem fins que morim. Lligat al concepte de formació hi trobem el de capital humà, que inclou la formació de qualitat i adequada a les necessitats del mercat laboral, l'educació en els nous valors del treballador (polivalència, responsabilitat, iniciativa, etc.) i la difusió de l'esperit emprenedor.

Una tercera conclusió es desprèn de l'assumpció de les dues anteriors. Si volem desenvolupar el país, ens caldrà disposar dels recursos materials i legals suficients. El no-compliment d'aquesta conclusió pot portar a l'ofegament de qualsevol pla de desenvolupament que ens plantejem. En conseqüència, s'han d'eliminar aquells obstacles que poden hipotecar-nos el futur, com la insuficient dotació d'infraestructures, de capital públic i de recursos financers, així com aquelles traves a l'autoregulació com a mecanisme per adaptar-nos en cada moment al nostre entorn. La manca de competències del Govern de Catalunya en temes com la regulació dels fluxos migratoris o de les condicions del mercat laboral en podrien ser exemples. La constitució de la Generalitat en administració única en una sèrie d'àmbits en els quals fins ara hi ha concurrència entre diferents administracions és la millor manera de garantir la màxima eficàcia de les decisions públiques que afecten el país. En aquest punt, els poders públics, tant corporacions locals com l'Administració de la Generalitat han de fer un gran esforç per modernitzar les seves estructures i processos.

L'última conclusió és que les empreses i els agents econòmics en general han de participar d'aquest projecte basat en la formació, la difusió de l'esperit emprenedor i l'eliminació d'obstacles al desenvolupament del país. Ho han de fer participant en la definició de les línies estratègiques de desenvolupament, essent líders en la difusió de nous valors i noves mentalitats i generant progrés econòmic de manera compatible amb l'interès general de la població.

CATALUNYA FUTUR